

**T. C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN İLKOKULDA OKUL
DIŞI ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNİN
KULLANILMASINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Zeliha KAYA

Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN

Danışman

**RİZE
(2021)**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Temel Eğitim Ana Bilim Dalında, Zeliha KAYA tarafından hazırlanan *[Sınıf Öğretmenlerinin İlkokulda Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Kullanılmasına Yönelik Görüşleri]* başlıklı bu çalışma, 05.03.2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Doç. Dr. Kerem COŞKUN

Üye: Prof. Dr. Selami YANGIN

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN

____/____/____

İmza
Doç. Dr. Ahmet YANIK
Enstitü Müdürü

ETİK BEYAN

Sınıf Öğretmenliği Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim " Sınıf Öğretmenlerinin İlkokulda Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Kullanılmasına Yönelik Görüşleri" konulu tezimi, bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Eserimde, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitünüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edinilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dahil, sahibine / kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır.

Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık tespit edilmesi ve / veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılabacak bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiç bir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim. /...../.....

(İmza)

Zeliha KAYA

ÖNSÖZ

Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte pek çok değişim meydana gelmekte ve her teknolojik değişim bir sonraki nesli tıpkı bir domino taşı gibi etkilemektedir. Bu da gelecek nesillerin farklı alanlarda bilgi edinme şeklinin kapsam açısından genişlemesine neden olmaktadır. Bu sebeple elde edilecek bilgilerin, sadece okul veya sınıf içerisinde gerçekleştirilen öğrenmelerle sınırlandırılmasının sağlıklı bir görüş açısı olmadığı tezimize dair yapılan alan yazın taraması sonucu ortaya konmuştur. Bu bağlamda çalışmada, çağımızda yaşanmakta olan değişim ve gelişmeleri takip edebilme açısından teknolojik olarak ele alınan etkenlerin yanı sıra okul veya sınıf dışı olarak adlandırabileceğimiz farklı ortam ve etkinliklerle öğrenmede yapılan çeşitli çalışmalar tanıtılmaya çalışılmıştır. Bu çalışmalar kapsamında özellikle sınıf öğretmenlerinin; yaş, cinsiyet, eğitim almış olduğu kurum, ders vermekte olduğu sınıf düzeyi ve mevcut öğrenci sayıları ile ilgili durumları; okul dışı öğrenme etkinlikleri olarak yoğunlukla tercih ettiği etkinlik türleri ve etkinliklerin hangi derslerde yoğunluk oluşturduğu soruları ile ilişkilendirilerek ele alınmaya çalışılmıştır. Çalışma, sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak sosyal bilgiler dersinde okul dışı öğrenme etkinliklerini kullanma durumlarını göstermesi açısından farklı bir nitelik taşımaktadır. Ayrıca yapılan alan yazın taraması sonucu ilkokulda okul dışı öğrenme etkinliklerinin kullanımının kısıtlı olması, okul dışı öğrenmenin güncel popüleriteye sahip bir konu olması ve öğrencilerin öğreniminde sadece sınıf içi öğrenmelerin yeterli olamaması çalışmanın ana fikrini oluşturmuştur.

Bu çalışmada öncelikle lisans ve yüksek lisans dönemlerimde üzerimde büyük emek ve desteği olan saygıdeğer danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN'a saygı ve hürmetlerimi bir borç bilirim. Ayrıca benim bugünlere gelmemde bana sevgilerini, inançlarını ve güvenlerini hiç kaybetmeyen sevgili babam Beyzade KAYA ve annem Şükran KAYA'ya ve bana hüznümde, mutluluğumda, sevincimde en içten samimiyetlikleriyle arkadaşlık yapan kardeşlerim Adem KAYA ve Kadriye KAYA'ya sevgi ve saygılarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY.....	2
ETİK BEYAN.....	3
ÖN SÖZ	4
İÇİNDEKİLER.....	5
ÖZET	9
ABSTRACT	10
KISALTMALAR	11
TABLolar LİSTESİ.....	12
ŞEKİLLER LİSTESİ	15
GİRİŞ	16

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. OKUL DIŞI ÖĞRENME	24
1.2. OKUL DIŞI ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ	24
1.3. OKUL DIŞI ETKİNLİKLERİNİN GEREKLİLİĞİ	25
1.3.1. Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Önemi	26
1.3.1.1. Eğitimde Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Önemi	26
1.3.1.2. Okullarda Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Önemi	28
1.3.2. Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Öğrenmedeki Etkileri	30
1.4. OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI VE ETKİNLİKLERİ	32
1.4.1. Müzeler	32
1.4.2. Sanal Müze ve Turlar	33
1.4.3. Doğa Eğitimi	34
1.4.4. Tarihsel Alanlar	35
1.4.5. Tarihsel Şehitlik, Anıt ve Mezarlıklar	36
1.4.6. Resmi Kurumlar	36

1.4.7. Özel Sektör Kurumları	36
1.4.8. Sivil Toplum Kuruluşları	37
1.4.9. Ev Ödevleri	37
1.4.10. Sözlü Tarih	38
1.4.11. Yerel Tarih	39
1.4.12. Coğrafi Alanlar	40
1.4.13. Bilimsel Etkinlikler	41
1.4.13.1. Bilim Olimpiyatları	41
1.4.13.2. Bilim Şenlikleri	41
1.4.13.3. Bilim Fuarları.....	41
1.4.13.4. Bilimsel Proje Yarışmaları	41
1.4.13.5. Bilimsel Toplantılar	41
1.4.13.6. Bilimsel Araştırma Yarışmaları	42
1.4.13.7. Zekâ Oyunları	42
1.4.14. Gezi.....	42
1.4.15. Gözlem	43
1.4.16. Sosyal Medya	43
1.4.17. Hizmet Ederek Öğrenme	44
1.4.18. Diğer	45
1.5. İLKOKUL ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA OKUL DIŞI ÖĞRENME	
ETKİNLİKLERİNİN YERİ	45
1.5.1. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı	49
1.5.2. 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı	50
1.5.3. 2018 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı	51
1.5.4. 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı	51
1.5.5. 2018 Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi Dersi Öğretim Programı	52
1.5.6. 2018 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı	52
1.5.7. 2018 Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı	52
1.5.8. 2018 Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı	53
1.5.9. 2018 Müzik Dersi Öğretim Programı	53
1.5.10. 2019 Satranç Dersi Öğretim Programı	53
1.5.11. 2018 İngilizce Dersi Öğretim Programı	53

1.6. KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR	54
1.6.1. Konu İle İlgili Yapılan Ulusal Çalışmalar	54
1.6.1.1. Konu İle İlgili Yapılan Lisansüstü Çalışmalar	54
1.6.1.2. Konu İle İlgili Yapılan Makale Çalışmaları.....	77
1.6.2. Konu İle İlgili Yapılan Uluslararası Çalışmalar.....	85
1.6.3. İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi	87

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	89
2.2.ÇALIŞMA GRUBU	90
2.3. VERİ TOPLAMA ARACI	90
2.3.1. Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri Anketi	90
2.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ	91
2.5. VERİLERİN ANALİZİ	93
2.5.1. Nicel Verilerin Analizi	93
2.5.2. Nitel Verilerin Analizi	93
2.5.3. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği	94

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3.1. NİCEL VERİLERE İLİŞKİN BULGULAR.....	95
3.1.1. Kişisel Bilgi Formuna Ait Bulgular	95
3.1.2. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular.....	98
3.1.3. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular	100
3.1.4. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular	104
3.1.5. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular	113
3.1.6. Nicel Verilere İlişkin Yorumlar	114
3.2. NİTEL VERİLERE İLİŞKİN BULGULAR	116
3.2.1. Nitel Verilere İlişkin Yorumlar	119

SONUÇ VE ÖNERİLER	120
KAYNAKLAR.....	125
EKLER	142
Ek 1: Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri Anketi	142
Ek 2: Araştırma Değerlendirme Formu	145
Ek 3: Tez Çalışma İzni	146
ÖZGEÇMİŞ	147

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ana Bilim Dalı: Temel Eğitim

Tez Türü: Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Seher YARAR KAPTAN

Hazırlayan: Zeliha KAYA

Yıl: 2021

Sayfa Sayısı: 147

ÖZET

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN İLKOKULDA OKUL DIŞI ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNİN KULLANILMASINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Çalışmanın amacı, 2019-2020 eğitim- öğretim yılı kapsamında Rize ili merkez ilçesindeki ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinliklere dair görüşleri, okul dışı öğrenme etkinliklerini ne sıklıkla kullandıkları, hangi okul dışı öğrenme etkinliklerini sosyal bilgiler dersi kapsamında daha çok gerçekleştirmeye çalıştıklarını incelemektir. Karma yöntemli bir araştırma olarak gerçekleştirilen çalışmada veri toplama aracı olarak kullanılan 16 maddelik anketin ilk bölümünü kişisel bilgiler, ikinci bölümünü okul dışı öğrenme ile ilgili anket soruları oluşturmaktadır. Rize ili kapsamında gerçekleştirilen anket uygulamasında 169 sınıf öğretmeni çalışmamıza birinci elden kaynaklık etmiş bulunmaktadır. Araştırma bulguları değerlendirildiğinde, sınıf öğretmenleri öğrencilerin öğrenmelerini içselleştirmesi ve kalıcılık sağlaması açısından son derece önem arz eden okul dışı öğrenme etkinliklerinin sıklıkla gerçekleştirilmesinin olumlu etkiler yaratacağını düşünmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin ve öğretmenlerin etkileşim kurabileceği alternatif bir ortam yaratması, öğrencilerin sınıf içi etkinliklerinde sürekli bir döngü oluşturmaları, teorik bilgilere karşı daha geniş bir görüş açısı sağlaması ve öğretmenlerin öğrencilerle daha rahat iletişim kurmasını kolaylaştıracağı da sınıf öğretmenleri tarafından ifade edilen diğer görüşlerdir. Bu bulgular kapsamında, sınıf öğretmenlerinin öğretim /öğrenme sürecinde okul dışı öğrenme etkinliklerini aktif kullanmalarının öğretim programlarının amacına ulaşmasında önemli rol oynayacağı gerçeğinden hareketle sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinliklerine bağlı özyeterliklerini geliştirmeleri bir öneri olarak sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul, okul dışı, okul dışı öğrenme etkinlikleri, sosyal bilgiler

Recep Tayyip Erdogan University Institute Of Graduate Studies

Department: Basic Education

ThesisType: Master Thesis

Supervisor: Seher YARAR KAPTAN

Author: Zeliha KAYA

Year: 2021

Page: 147

ABSTRACT

CLASSROOM TEACHERS VIEWS ON THE USE OF OUT OF SCHOOL LEARNING ACTIVITIES IN ELEMENTARY SCHOOL

The aim of the study is to examine the opinions of classroom teachers working in primary schools in the central district of Rize, within the scope of the 2019-2020 academic year, on out-of school learning activities, how often they use out-of-school learning activities and which out-of school learning activities they try to perform more within the scope of social studies lesson. The first part of the 16-item questionnaire, which is used as a data collection tool in the study conducted as a mixed method research, consists of personal information and the second part consists of questionnaire questions about out of school learning. In the survey application conducted within the province of Rize, 169 classroom teachers have been the first hand source for our study. When the research findings are evaluated, classroom teachers think that frequent out-of-school learning activities, which are extremely important for students to internalize their learning and ensure permanence, will have positive effects. In addition, other opinions expressed by classroom teachers are that it creates an alternative environment where students and teachers can interact, creates a continuous loop in students' classroom activities, provides a wider viewpoint against theoretical knowledge and facilitates teachers to communicate with students more easily. Within the scope of these findings, based on the fact that active use of out of school learning activities in the teaching/learning process will play an important role in achieving the goals of curricula, it is suggested that classroom teachers improve their self-efficacy related to out of school learning activities.

Keywords: School, out-of-school, out-of school learning activities, social studies

KISALTMALAR

B. E	: Beden Eğitimi
Ç S İ	: Çoklu Seçenek İşaretleyenler
DÖAÖ:	Doğa Deneyimine Bağlı Çevre Eğitime Yönelik Öz yeterlik Algısı Ölçeği
DKAB	: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
DRC	: Demokratik Kongo Cumhuriyet
E	: Erkek
EGMA:	Erken Sınıf Matematik Değerlendirmesi
ELS	: E-Öğrenme Sudan
F. B	: Fen Bilimleri
F. T	: Fen ve Teknolojileri
G. S	: Görsel Sanatlar
HEÖ	: Hizmet Ederek Öğrenme
H.B	: Hayat Bilgisi
İng	: İngilizce
K	: Kadın
M.z.k	: Müzik
Mat	: Matematik
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
NCSS	: Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi
O	: Okul
OSL	: Okul Dışı Öğrenme
Ö	: Öğretmen
S. B	: Sosyal Bilgiler
SBDÖP	: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı
TDK	: Türk Dil Kurumu
Türk	: Türkçe
YİBO	: Yatılı İlköğretim Bölge Okulları

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. 2018 İlkokul Öğretim Programlarında Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerine Yönelik Yer Alan İfadeler	46
Tablo 2. Okul Dışı Öğrenme İle İlgili Lisansüstü Çalışmalar	73
Tablo 3. Okul Dışı Öğrenme İle İlgili Makale Çalışmaları	83
Tablo 4. Lisansüstü Çalışmalarda Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerin Yer Alma Durumlarının Farklı Alanlara Göre Dağılımı	87
Tablo 5. Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri Kapsamında İncelenen Tezlerin Yıllara ve Tez Türüne Göre Dağılımı	88
Tablo 6. Araştırmada Veri Toplanan Okullar.....	92
Tablo 7. Öğretmen Kodlama Sistemi	94
Tablo 8. Sınıf Öğretmenlerinin Kişisel Bilgileri	95
Tablo 9. Sınıf Öğretmenlerinin Meslek Hayatı Boyunca Okul Dışı Öğrenme Gerçekleştirme Durumları	98
Tablo 10. Sınıf Öğretmenlerinin Meslek Hayatları Boyunca Gerçekleştirdikleri Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri.....	98
Tablo 11. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini Hâlihazırda Gerçekleştirme Sıklıkları	99
Tablo 12. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri Kullandıkları Derslerin Okullara Göre Dağılımı	100
Tablo 13. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri Kullandıkları Derslerin Genel Dağılımı.....	102
Tablo 14. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini Aynı Anda Kullanmayı Tercih Ettikleri Ders Sayısı ve Yoğunluk Gösterdikleri Dersler ...	103

Tablo 15. Sınıf Öğretmenlerinin Sanal Müzeleri Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	104
Tablo 16. Sınıf Öğretmenlerinin Müzeleri Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	104
Tablo 17. Sınıf Öğretmenlerinin Tarihsel Çevreleri Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	105
Tablo 18. Sınıf Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Etkinliklerini Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları.....	105
Tablo 19. Sınıf Öğretmenlerinin Yerel Tarih Etkinliklerini Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	105
Tablo 20. Sınıf Öğretmenlerinin Tarihsel Alanları Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	106
Tablo 21. Sınıf Öğretmenlerinin Tarihsel Şehitlikleri Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	106
Tablo 22. Sınıf Öğretmenlerinin Coğrafi Alanlar Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	106
Tablo 23. Sınıf Öğretmenlerinin Doğa Eğitimi Etkinliklerini Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	107
Tablo 24. Sınıf Öğretmenlerinin Resmi Kurumları Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	107
Tablo 25. Sınıf Öğretmenlerinin Özel Sektörleri Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	107
Tablo 26. Sınıf Öğretmenlerinin Sivil Toplum Örgütlerini Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları.....	108
Tablo 27. Sınıf Öğretmenlerinin Bilimsel Etkinlikleri Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları.....	108
Tablo 28. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Medyayı Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	109

Tablo 29. Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet Ederek Öğrenme Etkinliklerini Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	109
Tablo 30. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak İfade Ettiği Diğer Kategorisinde Yer Alan Etkinlikleri Kullanma Sıklıkları	109
Tablo 31. Sınıf Öğretmenlerinin Ev Ödevlerini Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları	110
Tablo 32. Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanılma Sıklıklarının Genel Değerlendirilmesi	110
Tablo 33. Sınıf Öğretmenlerinin Öğretim Programları ve Okul Dışı Öğrenme İle İlgili Seminerlere Katılma Durumları.....	113
Tablo 34. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini Gerekli Görme Durumları	116
Tablo 35. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini Gerekli Görme Gerekçeleri	116

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Eğitimin Bileşkeleri	26
-------------------------------------	----

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemler, sayıtlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Günümüzde dünya ülkeleri; çeşitli siyasi, ekonomik veya askeri sebeplerle birbiriyle rekabet halinde olmasının yanı sıra bu tür başlıkların ana kaynağı olan eğitimle de birbirlerine üstünlük sağlama çabası içerisinde. Bu çabalar neticesinde gerçekleşen değişim ve gelişmeler, bireylerin yaşadığı ülkenin sınırlarını aşarak globalleşmiş bir hal almış durumdadır. Bu konuda Öztürk (2019), yaşanan son gelişme ve değişimlerin bireylerin dünyayı ve çevresini tanımada, bilgiyi yeniden yapılandırma ve üretmede okul dışı öğrenmenin önemine vurgu yapmıştır. Eğitimin alt başlığı olan öğrenmeyi formal ve informal olmak üzere iki başlık altında ele almakla birlikte formal öğrenmenin okul veya kurum içerisinde gerçekleştirilen kalıcı, verimli ve etkili bilgileri hedefleyen öğrenmeleri ele aldığını; informal öğrenmelerin ise istendik davranışların dışında istenmedik davranışların harmonik yapılandırmasını oluşturduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda eğitim sadece informal ve formal öğrenmenin dışına çıkarak çağın hızla ilerleyen gelişiminin sorumluluğunu üzerine alan, teorik bilgi yığınlarının oluşturmuş olduğu kabuğu kıran ve en önemlisi de bireye öğrendikleriyle farklı ortam ve şartlarda kendi bilincindekilerin keşfini gerçekleştirmesi için destek veren bilgiler bütünü şeklinde tanımlanabilir. Acar (2012), ders dışı etkinlikler ile öğretmenlerin öğrencilerini tanıma ve keşfetmesi; öğrencilerin ise çok yönlü (*sosyal, kültürel ve davranışsal*) kazanımlar elde etmesi açısından önemli bir nitelik taşıdığını belirtmiştir. Yıldırım (2010) ders dışı etkinliklerinin öğrencilerin hem birbirleri olan ilikisini hem de öğretmenleriyle olan ilişkilerini kuvvetlendirdiğini vurgulamıştır. Akgün (2011) ise ders dışı etkinliklerinin öğrencilerin gelişimcilik, liderlik ve kendini ifade edebilme becerilerini

geliştirdiğini yinelemiştir. Erten ve Taşçi (2016) yaptıkları çalışma neticesinde okul dışı öğrenme etkinliklerinin öğrencilerin bilimsel süreç becerilerinin özellikle de gözlem ve operasyonel tanıma kabiliyetlerinin gelişmesine katkı sağladığının altını çizmiştir. Bu çalışmalardan yola çıkarak yaşadığımız süreç içerisinde, ülkemizin eğitim sisteminde de bilginin aktarılması, transfer edilebilirliğinin kolaylaştırılabilmesi ve birçok başlığı (*gözlem, liderlik, girişimcilik ve kendini ifade etme*) kendi içerisinde barındıran kazanım ve becerilerin özümsemesine yardımcı olması yönleri ile çeşitli okul dışı öğrenme etkinliklerine yönelimi pozitif yönde artış göstereceği varsayılmaktadır. Tokcan (2015), geleneksel öğretime dayalı gerçekleştirilen uygulamalarda bilginin aktarmaya dayalı, ezberlerle tekrarlar arası kısır döngüleri barındıran ve öğrencilerin pasif konumda yer aldığı bir eğitim sistemi olduğunu maddeler halinde sunmuştur. Bu döngünün eğitim sistemimizin eksenini oluşturan yapılandırmacılık yaklaşımı içerisinde varolan okul dışı öğrenmelerle çürütüleceğini belirtmiştir. Bu bağlamda okul dışı öğrenme etkinliklerinin öğrencilerin edineceği bilgilere özellikle birinci elden kaynaklık yapması ve ezberciliğe bir duvar örerek öğrenciye kendi keşfettiklerinin dünyasını kurabilmesinde yardımcı olduğu söylenebilir. Çeçen Eroğul (2012), Piaget'in somut işlemler dönemine isabet eden ilkokul dönemi öğrencilerinin bu dönemde kişilerarası ve sosyal ilişkiler kurmasında yardımcı olacak empatik düşünme becerilerinin geliştiğini, geçmiş olayları zihinlerinde tekrar yapılandırıp çözüme ulaştırmasında dayanak oluşturacak dönüşümsel düşünme ve zihinsel süreç becerilerinin (*problem çözme, semboller zihinsel işleme vb.*) gelişim gösterdiğini belirtmiştir. Eylene Özyurt (2012), ise son çocukluk dönemi içerisinde incelenen ilkokul öğrencilerinin gelişim dönemi temel özellikleri arasında mantıklı ve somut düşünme becerisinin ortaya çıkması, bellek ve dil becerisinde artış gözlemlenmesi, akran ilişkilerinin önem kazanması bunları takiben sosyal rol ve kurallar öğrenmesi gibi davranış örüntülerinin gözlemlendiğini maddeler halinde sunmuştur. Bunlara dayalı olarak ilkokul öğrencilerinin içinde bulundukları gelişim dönemleri dikkate alındığında, öğrencilere sunulan somut yaşantılar ile öğrenmenin kalıcılığı arasında doğru orantı olduğu varsayımı ağır basmaktadır. Bu görüşlerle aynı yörüngede çizgiler çizen çalışmalara baktığımızda Sontay ,

Tutar ve Karamustafaoğlu (2016), öğrenciler için okul dışı öğrenme ortamlarının daha eğlenceli ve etkili olduğunu ifade ederken; Öztürk, Altan ve Tan (2019) ise, projeye dayalı ürün geliştirme sürecinde okul içi ve okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılmasının öğrencilerin bilgi ve becerilerini olumlu etkileyeceğini belirtmiştir. Okul dışı öğrenme etkinliklerinin olumlu veya olumsuz durumlar yaratması konusunda öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bu konu hakkında Tokcan (2015), öğretmenlerin eğitim faaliyetlerini yürütürken toplum ve yaşanan çağın ihtiyaçlarını ele alan yaklaşımları okul dışı ile harmanlaması gerektiğine değinmiştir. Öztürk (2019), okul dışı öğrenmelerin sosyal bilgiler dersi amaçlarına yönelik kazanımları öğrenciye benimsetmede etkili olduğunu, öğretmenlerin ise okul dışı öğrenmeleri kullanması ile dersin öğretim sürecinin zenginleşebileceğini ve verimliliğinin de artacağını belirtmiştir. Nitekim bu çalışmalar nezdinde okul dışı öğrenme etkinliklerin doğru, anlamlı ve etkili olmasında önemli bir yere sahip olan öğretmenler, ilkokul döneminde öğrencilerin akademik senaryosunda başrolü kapmış olduğu göze çarpmaktadır. Öğretmenlerin bu şekilde okul dışı etkinliklerinde ön planda olması “İlkokul çağı öğrencileri üzerinde okul dışı öğrenme etkinliklerinin öğretmenler tarafından kullanım durumunun nasıldır? ” şeklindeki soru ifadesi ile muhattap olmamıza vesile olmuştur. Bu nedenlerden dolayı bu araştırma, öğrencilere doğrudan kendi tecrübelerine dayanarak somut yaşantılar sunan okul dışı öğrenme etkinliklerini, ilkokul düzeyinde ne oranda kullanıldığının sorgulanması amacıyla yürütülmüştür.

Araştırmanın Önemi

Bilgi; günümüzde yol gösterici bir kahraman, geçmişte aranılan bir hazine ve gelecekte bir kara delik gibi bilinmez ancak bir o kadar da yaşanan dönemin sınırlarını zorlayan fikirler bütünü olarak değerlendirildiğinde üç boyutlu zamansal yapının bileşenini oluşturmaktadır. Bilgi; aynı zamanda mekan, birey, toplum, devlet, ülke, evren, ahlak gibi kavramsal ifadeleri içerisinde barındırmakla birlikte bu ifadeler içerisinde kendini ortaya koyabileceği farklı platformlar arayışındadır. Bu platformlardan biri de bireylerin eğitimlerinin önemli bir kısmının gerçekleştiği okul ortamı ve bireylere sunulan öğrenme

ortamlarıdır. Bireylere sunulan bu ortamlar ne kadar hayatın içinden ve doğrudan deneyimlemeye dayalı olursa öğrenmelerin o kadar kalıcı olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda okul dışı öğrenme etkinlikleri bilginin kalıcılığının sağlanmasında çok önemli roller üstlenmektedir. Öğrencilere okul ortamında farklı dersler aracılığı ile sunulan okul dışı öğrenme etkinlikleri en fazla sosyal bilgiler dersi kazanımları ile örtüştüğü görülse de okul dışı öğrenme etkinlikleri fenden müziği, resimden beden eğitime kadar tüm derslerde kullanılabilir bir yapıya/çeşitliliğe sahiptir. Avcı (2019) sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirilen sınıf dışı öğrenme etkinliklerinin ve uygulamalarının, sınıf içinde gerçekleşen eğitime göre nitelik olarak daha farklı ve zengin bir öğrenme ortam sunması; öğrencilerin keşif, gözlem ve inceleme anlamında sınıf ortamına kıyasla daha geniş bir alan ve özgürlük getirmesi açısından sınıf dışı öğrenme etkinliklerinin önemli bir yere sahip olduğuna vurgulamıştır. Nitekim Muallim Cevdet, okul dışı öğretimi şu şekilde ifade etmiştir:

“Öğrencilerin milli duygu vermek için şehri gezdirmek ve tanıtmak her zaman gerekmektedir. Abideler yanında verilen ufak bir bilgi bile okula dört duvar arasında yapılan bir düzine dersten daha faydalı daha sıcak, kalıcı ve daha sağlamdır” (Ergin, 1937’den aktaran: Işık, 2016).

Okul dışı öğrenme kapsamında gerçekleştirilen etkinliklerde bilgi ve öğrenci arasındaki köprüyü oluşturan mimarlardan biri de hiç şüphesiz sınıf öğretmenleridir. Sınıf öğretmenleri gerek ilkokul çağı öğrencileri akademik başarısında alt yapıları bir nakış gibi ince ancak sağlam ipliklerle var etmesi gerekse okul dışı öğrenme etkinliklerinin sevdirmeye ve anlamlı bir değer taşımasında tartışılmaz bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Bu konu hakkında Sardoğan ve Karahan (2012), ilkokul dönemi Erikson’nun “*Çalışma ve Başarılı Olmaya Karşı Aşağılık Duygusu*” adı altında ele aldığı gelişim dönemine rastgelmekle birlikte bu dönemde öğretmenin öğrenciyi fark etmesi ve takdir etmesi öğrencinin akademik başarıların da kilit görevi göreceğini vurgulamıştır. Eraz (2014), ders dışı etkinliklerinin öğrencilerin yaratıcılıkları ve kendi ürününü oluşturmada destekleyici bir unsur olduğunu, “*öğrencinin ömür boyu model aldığı sınıf öğretmenlerinin*” ise verdikleri geribildirimlerle bu sürece farklı bir değer katabileceğini dile getirmiştir.

Poyraz (1999), ders dışı etkinliklerin “*müzik, resim, tiyatro, spor, halk oyunları, fotoğrafçılık, sağlık ve temizlik kolları vb. faaliyetleri*” kapsayan bir

yapı olduğunu belirtmiştir. Erten ve Taşçi (2016), bilimsel süreç becerilerinde bilgilerin yapılandırılmasında, somutlaştırılmasında en önemlisi de birinci dereceden kaynaklık etmesi açısından farklı bir yere sahip olduğunu belirtmiştir. Buradan yola çıkarak günümüz eğitiminde popülerliğini korumakta olan okul dışı öğrenme etkinlikleri; farklı disiplinlerin birbiriyle ilişkilendirilmesi, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin olağan süreç takibinden çıkarak ülkemizin benliğine ait bir varlık oluşturması ve son olarak öğretimin örgülü duvarları aşarak sınırları yalnızca öğretmen ve öğrencilerin belirlediği bir platform olması yönleri ile eğitimin temel taşı olmaya aday konulardan birisi olduğu kanısına varılmıştır. Yıldız (2017), okul içi ortamlar gibi okul dışı ortamların da öğrencilerin gelişiminin bir parçası olduğu ifade ederken; Karabiber (2016), öğrencilerin okul ortamında etkinliklerle geliştirilmeye çalışılan bilişsel, duyuşsal ve psiko- motor özelliklerinin okul dışı faaliyetlerle desteklenmesi gerektiğini dile getirmiştir. Bu yüzden bu konu öğretimin yeterlilik gösteremediği alanlarda alternatif bir yol göstericilik yaptığı düşünülmektedir. Bu yönüyle ilgiyi üzerine çekmeyi başarmış bir konu olan okul dışı veya diğer bir adıyla ders dışı öğrenme etkinliklerine yönelik yapılan bu araştırmanın gerek uygulayıcılar olarak nitelendirilen sınıf öğretmenlerinin nezdinde okul dışı öğrenme etkinlikleri ve ortamlarının gerçekleştirilme durumlarını ortaya koyması gerekse bu konuda eksik veya yetersiz bulunan etkinlikler açısından bir pencere açması yönü ile farkındalık oluşturacağı düşünülmektedir. Ayrıca alan yazında yapılan incelemeler neticesinde ilkokul düzeyinde okul dışı öğrenme etkinliklerinin sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayanarak ortaya koyan az sayıdaki çalışmalardan bir olma niteliği taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, ilkokul seviyesinde okul dışı öğrenme etkinliklerinin gerçekleştirilmesi durumlarının sınıf öğretmenlerinin gözünden belirlenmesi amaçlanmıştır.

Problem cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi “İlkokul seviyesinde okul dışı öğrenme etkinliklerinin sınıf öğretmenleri tarafından gerçekleştirilme durumları nasıldır?” şeklindedir. Bu ana problem cümlesi doğrultusunda belirlenen alt problemler ise aşağıda verilmiştir.

Alt problemler

1. Rize ili merkez ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma durumları genel olarak nasıldır?
2. Rize ili merkez ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinliklerini hangi derslerde kullanmaktadırlar?
3. Rize ili merkez ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının her birini kullanma sıklıkları nasıldır?
4. Rize ili merkez ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin öğretim programları ile okul dışı öğrenme seminerlerine katılma durumları nasıldır?
5. Rize ili merkez ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri okul dışı öğrenmenin gerekliliği hakkında neler düşünmektedirler?

Sayıtlılar

- Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin, veri toplama aracını (anketi) içtenlikle ve samimi olarak cevapladıkları varsayılmıştır.
- Veri toplama aracının araştırmanın amacına hizmet edecek düzeyde olduğu kabul edilmiştir.

Sınırlılıklar

Çalışmanın sınırlılıkları aşağıdaki gibidir;

- 2019-2020 eğitim-öğretim yılı güz ve bahar dönemleri arasında yapılmış olması,

- Rize ili merkezi kapsamında gerçekleştirilmiş olması,
- İlkokul (1.,2.,3.,4.) sınıfları kapsamında ele alınmış olması,
- Sadece sınıf öğretmenlerine yönelik hazırlanmış olması,
- Veri toplama aracı olarak kullanılan okul dışı öğrenme etkinlikleri anketi ile sınırlı olmasıdır.

Tanımlar

Bu çalışmada geçen kavramların tanımları aşağıda sunulmuştur.

İnformel Eğitim: Yaşama dair planlanmış veya planlanmamış öğrenme ortamlarını da içerisinde barındıran sınıf dışı eğitim türüdür (Başakcı, 2018). Bu tanımdan hareketle, eğitimin en doğal öğrenme biçimi olarak nitelendirebilir.

Okul: Öğrenci ve görevlilerin bütününe kapsayan alan (TDK, 2020). Aydın (2005), öğrenci ve toplum uyumunu sağlama maksatlı örgütlenmiş kurumlar olarak tanımlarken; Çomak (2009) ise öğrenci ve eğitsel nitelik taşıyan, tüm bireyleri içerisine alan “canlı bir organizma” yapısı şeklinde açıklamıştır. Bu tanımlardan hareketle okul, bireylerin hayatında karşılaşılabileceği her türlü yaşantıya yönelik eğitsel nitelikli öğretilerin, aile ve eğiticiler tarafından iş birliği ile gerçekleştirildiği resmi yapılar şeklinde ifade edilebilir.

Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri: Okul dışında eğitim – öğretime yönelik hedef ve kazanımları içerisinde barındıran etkinliklerin bütünüdür (Karademir, 2013). Bu tanımdan yola çıkarak okul dışı öğrenme etkinlikleri; teorik bilgilerin okul dışında yapısal anlamda uygunluğunun korunmasını bir elinde bulundururken, diğer elinde bu bilgilere yönelik uygulama genişliği sağlayan okul dışında gerçekleştirilen faaliyetler topluluğu şeklinde tanımlanabilir.

Okul Dışı Öğrenme Ortamı: Şimşek (2011), okul dışında öğrenme – öğretim gerçekleştirilme niteliği taşıyan ortamlar olarak tanımlarken; Eshach (2007), okul dışı öğrenme ortamlarını; müzeler, bilim merkezleri ve doğa gibi ortamlarda gerçekleştirilmekte olan etkinliklerin hem faydalı olduğunu hem de

informal ve formal arası köprü kuran alanlar olduğunu belirtmiştir. Ayrıca okul dışı öğrenme ortamı tanımını aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

“Eğitim/öğretim programları kapsamında yer alan konu ve kazanımlar doğrultusunda öğrencilerin kendi bölgelerinin üretim, kültür, sanat ve coğrafi kapasitesini keşfetmesine; bitki ve hayvan türlerini, yöresel özelliklerini, oyun ve folklorunu tanımasına; derslerle bütünleşik veya ders dışı etkinlik olarak yaparak ve yaşayarak öğrenmelerine imkân sağlamak amacıyla eğitim ve öğretim faaliyetlerinin gerçekleştirildiği yerler” (MEB, 2019 c).

Bu tanımlar ışığında, okul dışı öğrenme ortamları, uygulama alanı olarak okulun dışında faaliyet göstermekle birlikte temel alt yapısının öğretmen, öğrenci ve veli ilişkisine dayandırıldığı öğrenme ortamları olarak tanımlanabilir.

Planetaryumlar: “Gezegenevi” olarak nitelendirilen, belli bir gruba sunulan ve kendine has (çeşitli açılardan net görüntüler sunan ve kubbe tavanı) özellikler barındıran sistemlerdir (Başakcı, 2018). Bu bağlamda gök cisimlerinin, evrendeki bilimsel boyutları ile özelliklerinin belli açı ve görüntülerle somutlaştırıldığı öğrenme ortamları olarak da tanımlanabilir.

Sınıf: Paylaşma ve rekabet iklimlerini taşıyan etkileşim alanı (Aydın, 2005) olarak tanımlanan sınıf, okullarda yer alan kural, faaliyet ve etkinliklerin işleyişi açısından okulların minimize edilmiş hali olarak da ifade edilebilir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. OKUL DIŞI ÖĞRENME

Okul dışı öğrenme hakkında çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Bu tanımlar ayrı ayrı incelendiğinde okul dışı öğrenme:

Akın (2012) tarafından, okul dışında gerçekleştirilen öğrenmeye yönelik “ek çalışmaları” içeren öğrenmeler olarak nitelendirilirken; Şimşek ve Kaymakçı (2015) ise, okul dışı öğrenmeyi okul binası dışındaki kişi, alan, kurum ve kaynakları içine alan bununla birlikte tüm öğretim programlarını kapsayan planlı ve programlı öğrenme yaşantılarının tümü olarak tanımlamıştır. Bu tanımların adeta bütünleştirilmiş hali ise Öztürk (2019) tarafından, bireylerin etkileşime dayalı somut yaşantılarla farklı bakış açıları kazandırıldığı bunun yanı sıra yapılandırmacı yaklaşımın birincil amaçları olan sorumluluk alma, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme gibi üst düzey düşünme becerilerin geliştirildiği çok önemli bir bileşen olduğunu ifade etmiştir.

Bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere okul dışı öğrenme ve okul dışı öğrenme etkinlikleri kavramları benzer özellikler taşımasının yanı sıra birisi öğrenme üzerinde ilişki kurarken; diğeri öğrenmeye yönelik bir dizi faaliyetleri barındırması yönüyle çeşitli tanımlamalara tabi tutulmuştur. Bu nedenle bu iki ayrı olgu kuramsal çerçeve dahilinde okul dışı öğrenme ve okul dışı öğrenme etkinlikleri olarak iki ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

1.2. OKUL DIŞI ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ

Okul dışı öğrenme etkinlikleri farklı araştırmacılar tarafından farklı şekillerde ifade edilmiştir. Bazı çalışmalarda okul dışı öğrenme etkinlikleri (Karademir, 2013), bazı çalışmalarda sınıf dışı (Okur-Berberoğlu ve Uygun 2013; Özür, 2010) ve bazı çalışmalarda ise ders dışı etkinlikler (Eraz, 2014; Nama, 2010; Öztürk, 2012) olarak ifade edildiği belirlenmiştir. İlgili tanımlardan birkaçı aşağıda sunulmuştur:

Karademir (2013), okul dışında belli bir plan dahilinde gerçekleştirilen ders kazanımlarını öğrencilerde içselleştirmeye yönelik yardımcı etkinlik türleri olarak ifade etmiştir. Ayrıca sınıf veya ders dışında yapılan etkinlikleri de okul dışı öğrenme etkinlikleri olarak nitelendirmiştir.

Özür (2010), sınıf dışı etkinlik kavramını tanımlarken “ders süresi dışında, o dersin hedeflerini ya da içeriğini konu alan bireysel veya grupça yapılan, belirli öğretim tekniklerinin uygulandığı belli bir süre için planlanmış tüm faaliyetler” ifadesini kullanmıştır.

Okur-Berberoğlu ve Uygun (2013), sınıf dışı eğitimin hem doğa eğitimi için hem de sportif etkinlikleri kapsamında kullanıldığını belirtmiştir. Özellikle değişen/ bozulan doğa şartlarında sınıf dışı eğitiminin, okulda verilen eğitimin tamamlayıcısı niteliğinde olduğunu vurgulamıştır.

Öztürk’e (2012) göre ders dışı etkinlikleri, okuldaki dersler dışında, eğitimin amacı, öğrencilerin ilgi ve gereksinimleri, kişilik gelişimleri dikkate alınarak okul yönetiminin bilgisi ve öğretmenin rehberliği altında gerçekleştirilen planlı ve programlı çalışmalardır.

Eraz (2014) ders dışı etkinlikleri; ders içeriğini oluşturan konuların nitelik olarak değer kazanması adına öğretmenler ve öğrencilerce gerçekleştirilen çalışmalar şeklinde ifade ederken; Nama (2010) ise öğrencilerin kurum içi veya kurum dışı faaliyetlerde yer aldığı bireysel olmanın yanı sıra grupça düzenlenen organizasyonlar olarak açıklamaktadır.

1.3. OKUL DIŞI ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNİN GEREKLİLİĞİ

Ataman (2014), öğrenme ve öğretimi kendi alt kümesinde olarak nitelendirilen eğitimde “kapalı kapılar ardında olması ve gerçek öğrenmeye yer verilememesi” gibi durumları eleştirmiştir.

Bu nedenle eğitim ortamı sadece sınıf içerisine hapsedilmekten kendini kurtarabilmesi ve öğrencilere kendi kabuğunu kırmasında tetikleyici bir etken olabilmesi adına okul dışı öğrenme etkinliklerinin ayrı bir yere sahip olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Avcı’nın (2019) çalışması sonucunda, sosyal bilgiler kapsamında gerçekleştirilen sınıf dışı etkinlikler sayesinde öğrencilerin başarı düzeylerinin arttığı, tutum ve bilgileri hatırlama düzeylerinin olumlu yönde

gelişme gösterdiğini belirlenmiştir. Bu bulgular doğrultusunda eğitsel anlamda öğrenciye katkılar sağlayabileceği, öğrencilerin keşfettiklerini ortaya koyabileceği ve çağın gereksinimlerine uygun olarak varlık gösterebileceği okul dışı öğrenme ortamları ve etkinliklerinin pozitif yönlü artışının öğrenmeyi olumlu etkileyeceği varsayılmaktadır.

1.3.1. Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Önemi

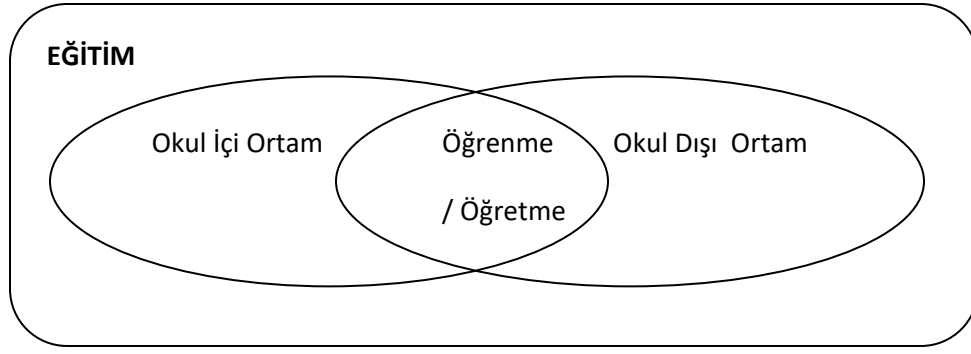
Çomak (2009), “*Okul ve Hayat Başarısı*” adlı kitabında Amerikan Robert Koleji ve Köy Enstitüleri gibi okullarda öğrenme ortamlarının yalnızca sınıflardan ibaret olmadığını, öğretim etkinlikleri için; sınıf dışında geçen önemli bir zaman diliminin var olduğunu savunmaktadır. Bununla birlikte öğrenmenin hem ortamı hem de yöntemleri sıkıcı ve monoton olmaktan kurtarıp daha eğlenceli bir öğrenme ortamı oluşturulabilmesi adına öğrencinin yaş ve ilgi alanlarına göre biçimlendirilmesi gerektiği görüşünü de dile getirmiştir. Bu doğrultuda ele alınan okul dışı öğrenme etkinlikleri,

“Çocuklar için bazen oyun, spor, çeşitli sanatsal etkinlikler, hobiler derslerden daha önemli, hatta daha yararlıdır. ‘Ders’ kavramındaki soğukluk, istekle seçilen söz konusu etkinliklerde yoktur. Çocukların hem dersleri daha iyi öğrenebilmeleri hem kendini tanımaları ve yaşamları için doğru seçimler yapabilmeleri hem de ailelerinin onları tanımaları için gönüllü ve artistik etkinlikler kaçınılmazdır. Onun için programlarda ders yükünün bu etkinlikler lehine azaltılması ve etkinlikler için ortam ve olanaklar hazırlanması, çocuklara yönelik bir borçtur” (Altunya, 2000).

Ayrıca “Çocuğun bir şeyi iyi öğrenebilmesi, o şeyi, gerçek koşulları içinde, görerek, dokunarak onunla etkileşim içinde bulunarak olur” ifadesi okul dışı öğrenme etkinliklerinin bir başka boyuttaki önemini açıklamaktadır (Binbaşoğlu, 1995). Bu etkileşimin sağlanabilmesi için aktarılamaya çalışılan bilgiler, teorik olmaktan çıkartılarak okul içi ve okul dışı bağlar kurulmalı; öğrencilere öznel olarak elde edebileceği alanlar oluşturulup bu buluşların bir beden halinde vücut bulması sağlanmalıdır.

1.3.1.1. Eğitimde Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Önemi

Eğitim, okul içi ve okul dışı öğrenme ortamlarının bileşkesini oluşturmakla birlikte öğrenme ve öğretme kavramları, bileşkenin kesişim noktasını oluşturmaktadır. Bu durum, aşağıdaki şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

Şekil 1.Eğitimin Bileşkeleri

Akyüz (2011), eğitimi kişide var olan bilgi, beceri ve yeteneklerinin yanı sıra kişinin toplum içerisinde kendini gösterebilme becerisini belirtilen kazanım ve hedefler çerçevesinde yeniden şekil alarak benlik bulmasını amaçlayan etkinlikler bütünü olarak ifade etmiştir. Bu kapsam dahilinde eğitim, birey ve grupların okulda veya okul dışındaki öğrenmelerini “ne, ne kadar, niçin ve nasıl” gibi soruları yönelterek daha etkili nasıl öğretilebileceği hakkında bilgiler sunmaya çalışmaktadır. Ayrıca öğrencilerin, eğitim içerisinde kendilerinin hatta çevresinin daha önce keşfedemediği veya farkında olamadığı özelliklerini ortaya çıkarmasına, bu süreç içerisinde bireyin yaşadığı toplumu genel anlamda tanımaya ve son olarak toplumun gelişimi için ne yapılması gerektiği hakkında genel bir içgörü oluşturmaya çalışmaktadır. Bu yüzden,

“Bireyin gördüğü eğitim sadece kişisel yarar değil, toplumsal yarar da sağlar. Bir ülkede eğitim düzeyinin yüksek oluşu, toplumun ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel gelişimini hızlandırır, sağlamlaştırır. Ayrıca gelir dağılımının uzun dönemde toplum yararına daha adil niteliğe kavuşmasına ve gelir eşitsizliklerinin süratle azalmasına imkan sağlar” (Özsoy, 2005).

Bunların dışında Civil (2007), eğitimin ana kaynağının nereden başlayıp nelerden oluştuğuna yönelik tanımında; eğitim kavramı için okula gelmeden önce ailede, çevrede başladığından bahsederek bireyin tüm yaşamı boyunca devam etmekte olan okul dışı ve içinde edinilen tecrübelerin tümü olduğunu vurgulamıştır. Ancak bu durumun aksine okullarda genel anlamda teorik bilgiler öğretilmeye çalışılmakta olup zamanın kısıtlayıcı, müfredatın geniş tutulması, sınıfların kalabalık olması vs. gibi sebeplerden ötürü uygulamalı çalışmalar eksiksiz olarak yapılamamakta veya uygulamalar derslerde çok kısa zaman aralıklarına sıkıştırılmaya çalışılmaktadır. Bu da öğrenciler için olumsuz tutum geliştirici öğrenmelere sebebiyet vermektedir. Bu görüş doğrultusunda; “Okulda

sosyal bilgilerin öğretimindeki öğrenme ortamı, daha çok kuramsal bilgilerin aktarımına yöneliktir. Bu tür öğrenmede daha çok ezber bilgi edinmeye ve not almaya odaklanma söz konusudur” ifadesi önemli bir örnek teşkil etmektedir (Adıgüzel, 2010).

Özsoy (2005) ise, eğitim ve öğretimin okulla sınırlandırılmayıp okul dışı öğrenme ortamlarından yararlanılması gerektiğini belirtmiştir. Bu amaç doğrultusunda okul dışı öğrenme etkinliklerini daha aktif hale getirecek programlandırmalara özen gösterilmesinin altını çizmiştir.

1.3.1.2. Okullarda Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Önemi

Adıgüzel (2010), okullarda daha çok kuramsal bilgi ile not alamaya yönelik bir anlayışın var olmasının yanı sıra bilginin tek kaynağı olarak okul görüldüğünü belirtmiştir. Ancak okulların işlevlerini geliştirebilmek adına müze, galeri, parklar, sanat ve kültür merkezleri gibi okul dışı öğrenme etkinliklerine yer verilebileceği hakkındaki görüşünü dile getirmiştir.

Bu nedenle Erden (2009), okulda öğrenemeyen öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun yaparak ve yaşayarak kendiliğinden öğrendiğini belirterek, bu çocukların okul dışında da gerçekleştirebilecekleri zengin öğrenme yaşantılarının sağlanmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Ayrıca bu çocuklara yönelik yaşadıkları şehrin konumuna göre tarihi mekan ziyaretleri, coğrafi alan gezileri, milli parklar, hayvanat bahçesi gibi aktivitelerle doğru bilgiler sunmanın bilgi birikimlerini artıracığını savunmuştur.

Nitekim dünya üzerinde yer alan her varlık veya kavram nasıl kendi zıtlığıyla tezahür ediyorsa, “okul” kavramı da olumlu görüşleri içerisinde barındırdığı gibi olumsuz görüşleri de kendi içerisinde taşımaktadır. Bu cümleden yola çıkarak okullara yönelik olumsuz görüşlerini beyan eden araştırmacılar, okulların eğitim süreci içerisindeki yerlerini farklı şekillerde ifade etmişlerdir. Bu çalışmalar kısaca şu şekilde özetlenebilir; Aşık (2019), belli bir çevre (okul) kullanarak kişinin yeteneklerini üst seviyeye çıkarma sürecini eğitim olarak tanımlamış ve günümüz eğitimini bireyin “okulla ilişkisini diplomaya indirgeyen”, farklılıkları sistemine uygun olan kriterlerle törpüleyen ve değerleri kurumsallaştırıp bunu derslerinde sürekli bir döngü haline getiren bir sistem

olduğunun altını çizmiştir. Bununla birlikte öğrencilerin rekabetçi bilgi edinimini sorgulamadan kendi çıkarlarının peşinde koştuklarını belirtmiştir. Akyüz (2019), okulları eğitimin gerçekleştirildiği kutsal mekanlar olarak belirtmesinin yanı sıra “devletin normatif yapısını” taşıyan ve bireyin toplumla aynılaştırıldığı yapılar olarak nitelendirmiştir. Yayla (2001) ise, ülkemizde geleneksel okulların etkin olduğunu belirterek; öğrencilerin okul duvarları arasında gerçek yaşamdan kopuk öğrenimler gerçekleştirdiklerini ifade etmiştir. Ayrıca okulların, “bürokratik engeller, mali olanaksızlıklar, öğretmenlerin ağır ders yükü” gibi etkenler nedeniyle çevre ile olan ilişkisini engellediğini vurgulamıştır. Bu görüşü takiben okul dışında eğitim verilmesine yönelik keskin bir başka görüş ise Sönmez’in (2014), “Eğitim Felsefesi” adlı kitabında yer almakla birlikte okulların kaldırılmasını savunan ve okulsuz öğrenmelerin daha etkili ve kalıcı olduğunu savunan Ivan Illich’in (1985) insanların pek çok bilgiyi okul dışında öğrendiği ifadesinin altında yatmaktadır. Bu görüş doğrultusunda “okul” kavramı, yaşam boyu öğrenme adı altında ele alınacak olursa okul sadece dört duvar arasında kısıtlamış alanın dışında, yaşamı içinde barındıran farklı yerleri de kapsayan teşkilatlı öğretim yapısına sahip olduğu söylenilebilir. Çünkü okul çatısı altında görev yapmakta olan öğretmenler, eğitimi gerçekleştirmekte olduğu öğrencileriyle okul veya okul dışı öğrenme etkinliklerinde sürekli bir iletişim içerisinde.

Okul yöneticileri ise öğretmenler ve ebeveynlerden sonra çocukla en çok iletişim halinde olmaları (Balta, 2015); sadece okul içi değil, okul dışı ortam ve ailelerle de işbirliği içerisinde olmaları yönleri ile önemli roller taşımaktadırlar (Akdoğan, 2014). Okul yönetiminin bir diğer rolü ise okul ve çevresindeki kaynakları okulun amacı doğrultusunda seferber etmektir (Topçuoğlu, 2010). Bu bağlamda okul; okul dışı ortam ve etkinliklerle bir ilişki halindedir. Ayrıca okulların değişen fonksiyonu içerisinde yer alan okul dışı öğrenme etkinlikleri okul yönetimi tarafından öğrencilerin hem boş zamanlarını daha verimli değerlendirmeleri hem de okullarda verilmekte olan genel eğitimi desteklemeleri nedeniyle gereklilik arz etmektedir (Karaküçük, 1999). Bu doğrultuda yöneticilerin okul dışı öğrenme etkinlikleri bağlamındaki rolleri ile ilgili alan yazındaki görüşlerden bazıları şu şekildedir;

Aydın (2005), herhangi bir ders içi ve ders dışı öğrenme etkinliklerinde olası karşılaşılabilecek davranış sorunlarını önleme amaçlı eğitsel kol çalışmalarına yer verilmesinin yanı sıra öğrencilerin bulunduğu çevreyi tanınması ve geliştirmesi adına çeşitli etkinliklere yer verilmesi gerektiğini belirtirken; Çete (2010), okul yöneticilerinin; öğretmen ve öğrencilerin sosyal gereksinimlerine karşı duyarlılık göstererek gerçekleştirdiği okul dışı öğrenme etkinlikleri hem okul içinde yer alan bireyler için motive kaynağı olması hem de okul çevresi için okulun cazibe merkezi haline gelmesi adına önemli bir yere sahip olduğunu belirtmiştir. Bu ifadelerle bağlantılı olarak Özan'da (2007) okul yöneticilerinin, çalışma alanlarında eğitim dışı aktivitelerin motivasyon anlamında ne kadar etkileyici olduğunu araştırması gerektiğine değinmiştir.

Gündoğdu (2007), “*Sınıf Yönetimi: Yeni Gelişmeler Doğrultusunda*” adlı kitabında “Öğretme ve Öğrenme Süreci Öğretmen Yeterlilikleri” adlı alt başlığını oluşturan “Ders Dışı Etkinlikleri Düzenleme” kısmında okul dışı öğrenme etkinliklerinden bahsetmiştir. Bu başlıklar altında ele alınan göstergelerde öğretmenlerin; eğitimin sürekliliğini ve okul –çevre bütünlüğünü sağlayacak şekilde öğrencilerin yaş grubunu ve hedefe uygun ders dışı etkinliklerini (tiyatro, müze, fabrika, park ve benzeri geziler) planlayıp yürütebilmesinin yanı sıra öğrenci özelliklerini de ayrıca göz önünde bulundurmaları tavsiye edilmiştir. Bunlarla birlikte ders dışı öğrenme etkinlikleri için gerekli yazışma ve görüşmeleri yapabilmeleri, etkinlikler için gerekli araçları temin edebilmeleri ve en önemlisi de etkinliklerin güvenle gerçekleşmesi için gerekli önlemleri almaları yönündeki çeşitli performanslara değinmiştir. “Zaman Yönetimi” adlı alt başlığında ise; öğretmenlerin, ders içi ve ders dışı çalışmalarda zamanı etkili kullanabilmeleri için planmalar yapmasına gerektiğine değinmiştir. Son olarak Adler (2004) ise, resmi eğitimle insana yönelik edinilecek bilgilerin çok az ve bir çoğunun yanlış olduğunu; kuramsal olarak öğrenilen bilgilerin ise yetersiz olup uygulamaya konulmadığı sürece derinleşemeyeceğini belirtmiştir.

1.3.2. Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Öğrenmedeki Etkileri

Okul dışı öğrenme etkinliklerinin öğrenme üzerindeki etkileri alan yazındaki çalışmalarda şu şekilde ele alınmıştır:

Erten ve Taşçı (2016), okul dışı öğrenme etkinlikleri ile öğrencilerin bilimsel süreç becerileri hakkında elde ettikleri bilgilerin uygulanmasında ve fen bilimleri kapsamında ele alınan kavramların öğretiminde birebir deneyim sahibi olmasında etkili olduğu gibi soyut kavramların zihinde belirginlik kazanmasında da önemli bir role sahip olduğunun altını çizmiştir. Çebi (2018), okul dışı ortamları sayesinde öğrencilerin yaşam boyu öğrenmeye yönelik hedeflerinin nitelik kazanması, yeni deneyimler sayesinde daha somut ve kalıcı bilgilere ulaşması, yaşanan problemler hakkında çözüm yolları bulması ve doğa etkinlikleri ile doğal olay arasında ilişki kurmasının daha da kolaylaştığını vurgulamıştır. Sözer ve Oral (2016) ise, okul dışı öğrenme etkinliklerinin, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gibi alan becerilerini daha fazla harekete geçirebileceğini böylece deneyimlere dayalı aktif öğrenmelerin gerçekleşebileceğini belirtmiştir. Ayrıca bu yaklaşım ile öğrencilerin anlam üretme, öğrenilenleri yapılandırma ve hayat problemlerine yönelik işlevsellik kazanmaları adına verimlilik sağlayacağına değinmiştir. Selçuk'da (2006) çalışmasında, genel eğitimden beklenen amaçların bir kısmının okul dışı öğrenme etkinlikleri kapsamında gerçekleştirildiğini, öğrenciye kendini tanıma ve tanıtma fırsatı verdiğini bunların yanı sıra spora özendirip bedensel, sosyal ve duygusal gelişmelerine yardımcı olması açısından önemli olduğunu ve en önemlisi de boş zamanlarını değerlendirerek akademik başarılarında etkili olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte Eraz (2014), okul dışı öğrenme etkinliklerinin, öğrencilerin derslerde öğrendiklerini gözden geçirmesinde, araştırma yaparken farklı kaynaklardan yararlanmasında ve son olarak öğrencilerin sahip oldukları becerileri uygulayarak yeni bilgiler öğrenmesinde yararlı olduğuna değinmiştir.

Bu görüşler doğrultusunda, okul dışı öğrenme ortamlarının okullarla sıkı bir ilişkisinin olmasının nedeni şu şekilde değerlendirilmeye çalışılmıştır; okullarda gerçekleştirilmeye çalışılan eğitim veya öğretim etkinlikleri okul dışı öğrenme ortamlarına yansiyabileceği gibi okul dışı öğrenme ortamlarında da elde edilen öğrenmeler veya yaşantılar da okul içi etkinliklere yansiyabilmektedir. Okul dışı öğrenme ortamları kendi bünyesinde ne yazık ki sürekli olumlu nitelikler taşıyan etkinlikler barındırmamaktadır. Yıldırım ve Aydın'ın (2019) çalışmasında, istenmeyen öğrenci davranışlarının nedeni olarak “okul içi etkenler”

ve “okul dışı etkenler ”olmak üzere iki tema ele alınmış ve bu temalardan biri olan okul dışı etkenler ise kendi içerisinde “aile”, “çevre ve toplum kültürü”, “örgün eğitim” başlıkları altında ele alınmıştır. Bu başlıklar altında yatan alt sebepler de sırasıyla ailelerin ilgisiz, sevgisiz veya disiplinsiz olması (*aile*); olumsuz model olma, teknolojik bağımlılık, yaşanan çevrenin etkileri (*çevre ve toplum kültürü*) ve son olarak ilköğretimden yetersiz gelme, sınav sisteminde yapılan değişiklikler, müfredatın çarpıklığı (*örgün eğitim*) gibi faktörlerin rol oynadığı görülmüştür. Gelişen teknolojinin olumsuz nitelik taşıyan özellikleri, yaşam standartlarının alt sınırlarda olması, sosyo-ekonomik durumun iyi olmaması, okul çevresinin olumsuz özellikleri ve yaşantılarını gerçekleştirmekte oldukları toplumsal grupların (aile, akrabalar, arkadaşlar vs.) çeşitli okul ve okul dışı öğrenme ortamlarını negatif yönde etkileyecek davranış özelliklerine sahip olması bu faktörler arasında sayılabilir.

Bu nedenle gerek aile ortamının ve gerekse okul dışı diğer etkenlerin okulda geçen süre boyunca öğretmen ve öğrenci üzerinde etkisinin olmayacağını düşünmek mümkün değildir (Özsoy, 2005). Bunların yanı sıra “Okul dışındaki değişiklikler, çocuğun okuldaki davranışını önemli ölçüde etkileyebilir” olduğunu da unutmamak gerekir (Adler, 2014).

1.4. OKUL DIŞI ÖĞRENME ORTAMLARI VE ETKİNLİKLERİ

Alan yazında okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin farklı sınıflandırmalar ve listelemeler mevcut olsa da bu çalışma kapsamında ele alınan okul dışı öğrenme ortamları, Şimşek ve Kaymakçı'nın (2015) “*Okul Dışı Sosyal Bilgiler Öğretimi*” kitabında yer alan okul dışı öğrenme ortamlarıdır. Bu sebeple bu başlık altında özellikle Şimşek ve Kaymakçı'nın (2015) tanımlarına öncelik verilmeye çalışılarak bu öğrenme ortamları detaylandırılmaya açıklanmıştır.

1.4.1. Müzeler

Demirel (2019), müzeleri doğanın ve insanın meydana getirdiği nesneleri barındıran, toplumların kültür öğelerinin nesilden nesile aktarılmasında, geçmişten günümüze insanlığın tarihi serüvenine tanıklık edilmesine olanak sağlayan öğrenme ortamları olarak tanımlarken; Adıgüzel (2010), ”Yaratıcı Drama”

kitabında müzeciliğin ilk adımlarının askerlik alanında başladığını ve Fethi Ahmet Paşa'nın 1846'da Osmanlı dönemi saray eşyalarını Aya İrina Kilise'sinde depolamasıyla ilk müze girişimi başladığından bahsetmektedir. Bu bilgilerin devamı olarak Adıgüzel (2010), müze kavramının belli bir dönem “Müzeyi Humayun” olarak anıldığını ve 1902'de müzeciliğin, milli eğitimin görevleri arasına girdiğine vurgu yapmıştır. II. Meşrutiyet döneminden Cumhuriyet'e kadar olan dönemde ise okul müzesi hakkında Satı Bey'in ve İ. Hakkı Baltacıoğlu'nun çeşitli çalışmalar yaptığını ve “Okul Müzesi” kavramının Türk Eğitim Sistemine girmesinde Satı Bey'in büyük öneme sahip olduğunu belirtmiştir. Bununla beraber Satı Bey'in, öğrencilerinin eğitiminde sadece okul içi değil, okul dışı gerçekleri tanımaları için toplumsal ve tarihi çevreyi inceleme gezilerini öğretim yöntemi olarak kullandığının da altını çizmiştir. Ayrıca Adıgüzel (2010), müze ve sergilerin okul dışı etkinliklerde yaygın olarak kullanılabileceğini ve Amerika ve Avrupa'da pek çok örneğin bulunduğunu da ifade etmektedir.

Akmehmet (2010) ise, 19.yüzyılda kurulan “halk müzeleri” ile bir eğitim kurumu olarak nitelendirilmeye başlanan müzelerin, 20. yüzyıl başlarında toplama, koruma, sergileme gibi faaliyetlerinin yanı sıra eğitimin temel işlevlerinden biri haline geldiğinden bahsetmektedir. Ayrıca müzelerin, gelişen eğitim- öğretim teorileri ve müzecilik ile birlikte özellikle 1950'den sonra, eğitim ve kültüre katkıda bulunabilmek için toplumla daha yakın ilişkiler kurması gerektiğini ve bu yönde çalışmalar yaptığını belirtmiştir. Ataman (2014) ise geçmiş ve gelecek arasında kurulacak bağda müzelerin birer enstrüman olarak görev yapacağını; eğitimin okullardan çıkarılarak müzelerde yapılmasının öğrencilerin öğrendikleri bilgileri daha işlevsel olarak kullanmalarında yardımcı olacağı fikrini savunmaktadır. Ata'da (2015) sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı öğrenme etkinlikleri tasarlanırken kullanılabilecek en önemli mekanlardan birisinin müzeler olduğunu ve müzelerin bilimsel, toplumsal, eğitsel, turistik amaçları ile sosyal bilgiler dersinin genel amaç ve kazanımlarının örtüştüğünü belirtirmiştir. Bunun yanı sıra müzelerin tarihsel eserleri koruma bilinci oluşturmakla birlikte yenilikçi fikirleri geliştirmede de bir aracı olarak kullanılabileceğini savunmuştur.

1.4.2. Sanal Müze ve Turlar

Özsoy (2005), internet sayesinde dünyada yer alan pek çok önemli müzeleri ve kütüphaneleri sanal ortamda gezmenin mümkün olabileceğini belirterek, sanal ortamlarda gerçekleştirilen gezilerin perdeye yansıtılması ile bilgilerin daha etkileyici olmasının sağlanabileceğinin altını çizmiştir. Ayrıca öğretmenlerin teknolojik imkânlardan faydalanmalarının ders işleyişlerinin daha eğlenceli geçmesine yardımcı olacağına da vurgu yapmıştır. Turan (2015) ise, sanal müzelerin klasik müzeleri eğitimde daha etkin ve verimli kullanılmasını sağlamakla birlikte bilgi kaynağına ulaşımı kolaylaştıran bir öğrenme ortamı olduğuna değinmiş ve sanal müzelerden okul dışı öğrenme ortamı olarak yararlanılmasının öğrencilerin derslere yönelik tutum, bilişsel ve duyuşsal kazanım ile başarı düzeylerinde artış olduğunu da tespit etmiştir. Bu bilgileri takiben sanal müzelerin klasik müzelere nispeten neden daha ön planda olduğunu savunan bir başka çıkarımda ise şu ifadelere yer verilmektedir:

“Sanal müzeler ulusal müzelere erişim sağladığı gibi uluslararası müzelere de erişim sağlayarak evrensel boyutta öğrencilerin küresel boyutta dünya mirasına karşı bilinçlenmelerini sağlamaktadır” (Öztürk, 2019).

Sanal müzeler; öğrencilerin, okul – okul dışı öğrenme ortamlarında elde ettiği bilgileri doğrulamasına aracılık ettiği gibi herhangi bir sebepten ötürü gidemedikleri ortamların yapısını, zihinlerinde krokisini oluşturması adına önemli platformlardır.

1.4.3. Doğa Eğitimi

Doğa etkinlikleri, öğrencilerde doğal ve çevrede birbiri ile bağlantı olarak gerçekleşen olaylara yönelik neden – sonuç ilişkisini görmelerine bilişsel anlamda yardımcı olacaktır (Çebi, 2018). Bu görüş doğrultusunda doğa eğitimine yönelik gerçekleştirilen çalışmalarda, Öztürk (2019), öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi kapsamında yer alan “doğal mekânlar ve kültürel varlıklar” adlı coğrafi parametrelerin yerinin yadsınamaz olduğunu ve buna bağlı olarak doğanın kendisinin bir okul dışı öğrenme ortamı statüsünde yer aldığını ifade ederken; Meydan (2015), doğa eğitimi hakkında planlı ve amaçlı gerçekleştirilen okul dışı öğrenme etkinliğinin sınıf ortamında gerçekleştirilen etkinliklere oranla daha etkili ve verimli olduğuna değinmiştir. Bunun yanı sıra okul dışı öğrenme etkinliği olarak doğa eğitiminden yararlanmak; öğrencilerin doğal oluşumları yakından

gözlemlmeleri sayesinde doğa, doğal süreç ve insan – doğa etkileşimi gibi olgu ve olayları anlamlandırması açısından da önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle doğa eğitimi öğrencilerin okul içi etkinliklerde verilmeye çalışılan bilgilerin yaşantısal hale gelerek öğrencilerde doğa olaylarının oluşumlarını daha rahat anlaşılabilmesinde büyük bir etkiye sahip olduğu ifade edilebilir.

1.4.4. Tarihsel Alanlar

Kale (2016), tarihsel alanların tarih öğretiminin uygulama aşamasında öğretilmesi zor olan bilgi, beceri ve değerlerin kazandırılmasında önemli bir role sahip olduğunu ve tarih eğitiminde görsel kanıt niteliği taşıyan müze ve tarihi alanların göz ardı edildiğini vurgulamıştır. Özbaş (2015), tarihsel alanlar denilince her ne kadar ilk akla gelen tarih dersi konuları olsa da sosyal bilgiler dersi içinde tarihsel alanların ayrı bir yere sahip olduğunu belirterek sosyal bilgiler dersi içinde tarihsel alanların önemine değinmiştir. Bu yönüyle öğrencilerde merak duygusu oluşturma, yapılara dikkat çekme, tarihsel alanlarla hipotez kurma ve delillere yönelik değerlendirme yapabilme gibi beceriler kazandırdığını belirtmiştir. Öztürk’de (2019) tarihi alanların öğrenme üzerindeki önemini ise şu cümleleri ile açıklamaktadır:

“Çünkü tarihi yerlerde edinilen yaşantı sayesinde öğrenciler o ortamda gözlem yaparak o dönemin şartları açısından sağlıklı çıkarımlarda bulunabilirler. Örneğin: Osmanlı’da eğitim konusunu işleyen bir öğretmen Topkapı Sarayı’nda öğrencilerle beraber o ortamda işlemesi Osmanlı’da eğitimi sarayda göstererek işlemesi öğrencilerin konuyu rahat biçimde kavrayıp dönemin eğitim felsefesi hakkında çıkarımlarda bulunabilir”

Kale (2016) ve Öztürk’ün (2019) ifadelerinden yola çıkarak okul dışı öğrenme ortamları arasında en değerli etkinliklerden biri olan tarihi alanların; gerçekleştirildikleri dönem içerisinde ne tür olaylar yaşandığını, bu olayların sebep ve sonuçları vs. hakkında öğrencilere geleceğe yönelik bir öngörü oluşturmaları adına referans niteliği taşıyan ortamlar olduğu söylenebilir. Bu yüzden okullarda verilmeye çalışılan teorik bilgilerden öğrencileri biraz olsun kurtararak; öğrencilerin görerek, yaparak ve yaşayarak öğrenmelerini sağlayan ve öğrenilen bilgilerin zihinlerinde daha net yerleşmesine yardımcı olan alanlar olduğu varsayılmaktadır.

1.4.5.Tarihsel Şehitlik, Anıt ve Mezarlıklar

Kulu (2009), zamanın geçmiş-bugün koridorunu oluşturan şehitlik, anıt ve mezarlıklar kapsamında gerçekleştirilen okul dışı öğrenme etkinlikleri ile geçmişte yaşanan olaylar hakkında öğrencilerin nedensellik ilişkisini geliştirmeleri ve geçmişteki kişiler ile tarihsel empati kurmalarını kolaylaştıracağı yönündeki görüşünü belirtmiştir. Bu katkılarının yanısıra Şimşek (2015), okul dışı öğrenme ortamları içerisinde yer alan mezarlık, şehitlik ve anıtların sosyal bilgiler dersi hedeflerine ulaşmasında önemli bir etkinlik olduğunu belirtirken; Capelle ve Smith (1998) ise, sosyal bilgiler dahilinde gerçekleştirilen araştırma sürecine dayalı etkinliklerle de öğrencilerin zihinsel karşılaştırma ve çıkarımda bulunma gibi becerilerinin gelişimine katkı sağlanılabileceğini vurgulamıştır.

1.4.6. Resmi Kurumlar

Okul dışı öğrenme etkinlikleri kapsamında ele alınan resmi kurumlara yönelik düzenlenen gezilerle öğrencilerin hem zihinlerindeki boşluk veya soru işareti bırakan alanları doldurmaları hem de yanlış öğrenilen bilgilerin doğru bilgilerle tekrardan şekillenmesini sağlamasında önemli bir yer teşkil etmektedir. Bununla birlikte resmi kurum gezilerinin diğer bir önemi ise kurumların bireysel, toplumsal, ulusal veya uluslar arası gerçekleştirmiş oldukları çalışmalar doğrultusunda hangi alanlarda, nelere, nasıl yön verdiklerini öğrencilerin yapılandırılmış görüşmeleri ile birebir bilgi sahibi olmalarına olanak sağlamasıdır. Bu görüşe argüman niteliği taşıyan başka bir ifade ise şu şekildedir:

“Öğrencilere somut öğrenme yaşantıları sunan okul dışı öğrenme etkinlikleri coğrafya disiplini giren alan gezileri ya da tarih disiplini içinde değerlendirilen müzeler ve tarihsel mekanlara yönelik ziyaretlerle sınırlı olmayıp özel ya da resmi kurum ve kuruluşları da kapsar. Bu anlamda resmi kurumlara yapılan geziler öğrencilerin gerçek yaşam deneyimleri kazanmaları ve toplumsal işleyiş hakkında bilgi sahibi olmaları noktasında önem taşımaktadır. Gerçekleştirilecek etkinlikler resmi kurumların ziyaret edilmesi, yetkililerle kurumu vatandaşa sunduğu hizmetler, kurumda yaşanan sorunlar, eksikler, beklentiler vb. ilişkin yapılan röportajlar olabileceği gibi çeşitli kamu kuruluşlarından yetkililerin sınıfa davet edilmesi şeklinde de gerçekleştirilebilir” (Keçe, 2015).

1.4.7.Özel Sektör Kurumları

Tay ve Uçuş (2015), özel sektör kurumları arasında değerlendirilen “Fabrika, süpermarket, kargo şirketi, fırın, eczane, huzurevi, market, banka, TV kanalları” ve benzeri alanlarda gerçekleştirilen okul dışı öğrenme etkinliklerin

öğrencilerin “girişimcilik, ekonomi ve toplumsal beceri” gibi kazanımlarının davranışsal olarak daha kolay kendini göstereceğini belirtmiştir. Ayrıca bu görüşü destekler nitelikte Özsoy (2005), yapılacak gezilerin tarihi ve turistik yerlerle sınırlandırılmayıp imkanlar dahilinde büyük sanayi alanları ve fabrikalara geziler düzenlenmesi gerektiğinin üzerinde durmuştur. Bu tür etkinliklere katılımların öğrencilerin ufuklarının açılacağı gibi gidilen tesisler hakkında metabilişsel sorgulamalarının da gelişebileceğinin altını çizmiştir.

1.4.8. Sivil Toplum Kuruluşları

Öztürk (2019), sosyal bilgiler dersi dahilinde yer alan ve okul dışı öğrenme ortamlarından biri olarak nitelendirilen sivil toplum kuruluşlarına yönelik gerçekleştirilen etkinliklerin öğrencilerde “*sorumluluk bilincini geliştirerek hak ve adalet duygusunu körükleyeceğini*” belirtmiştir. Berk (2015) ise, bu konudaki görüşlerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Sosyal bilgiler dersi, öğrencilerin toplumsal hayatta bütünleşmesini sağlayan, mantıklı ve duyarlı kararlar alabilen sorumluluk sahibi vatandaş olarak davranabilen bireyler yetiştirmeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinin tanımı, bu dersten beklenen etkili vatandaş yetiştirme, öğrenim programında yer alan bilgi, beceri ve değer temelli kazanımlar dikkate alındığında sivil toplum kuruluşlarının günümüz dünyasında aldığı rolle söz konusu bu durumun dirsek temasında olduğu ifade edilebilir”

1.4.9. Ev ödevleri

Öztürk’e (2015) göre, okul dışı öğrenme etkinlikleri kapsamında yer alan ev ödevlerini fonksiyonları bakımından öğretim programlarının ayrılmaz bir parçası olarak nitelendirmiştir. Bununla birlikte ev ödevlerinin, okul ile ev arasındaki ilişkisinin önemine değinerek ailelere okulda yürütülen eğitim – öğretim faaliyetleri hakkında bilgiler verirken öğretmenlere de öğrencinin ailesi hakkında ipuçları verdiğini belirtmiştir. Ayrıca verilen ev ödevlerinin öğrencinin sorumluluklarının farkına varmasına, eğitim – öğretimde aktif rol almasında ve öğrendiklerini arkadaşları ile paylaşmasında önemli etkilerinin olduğunu vurgulamıştır. Binbaşıoğlu (1995) ise farklı tarihlerde dergilerde yayımlamış olduğu yazılarını topladığı “Okullarda Öğretim Sorunları” adlı kitabında 1989 tarihli Milli Eğitim Vakfı Dergisi’nin 16. sayısında yayımladığı ve Milli Eğitim Bakanlığı’nca Resmi Gazete’nin 8 Kasım 1989 gün ve 20336 sayılı nüshasında

yayınlanan “Ortaokul ve Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik” içerisinde yer alan ödev etkinliği için, aşağıdaki ifadeleri kullanmıştır:

“Ülkemizde “Ortaokul ve Orta Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Ders Dışı Eğitim ve Öğretim Faaliyetleri” adıyla çıkan yeni yönetmelikle, eğitim sistemimizde ödev sorununa yeni ve değişik bir yaklaşım getirilmiştir. İyi uygulandığı takdirde, böyle bir tutumla, öğrencilerimiz bilimsel bir anlayış kazanabilecek, özgün (orijinal) ve yaratıcı bir etkinlikte bulunabileceklerdir. Bu yolla ortaya konacak eserler yayınlanabilir bir nitelikte olmalıdır. Bunlar, yılsonunda bir tarafa atılmamalı, yerel yayın organlarında yayımlanmalıdır. Bu durumda, böyle bir çalışma ile yalnız öğrencilerimiz, daha iyi yetişmekle kalmayacak, aynı zamanda onlar,-eski halkevlerinin yayınlarında olduğu gibi kültürümüzü de daha yakından tanımış olacaklardır. Öğrencilerimizin hazırladıkları ödevler ilerde birer kaynak olarak kullanılabilir. Konuya bu açıdan baktığımızda, yapılan işin önemi ve değeri daha iyi anlaşılır”

Altınköprü (2016) ise, ev ödevlerinin farklı bir yönüne değinilerek verilen ödevlerde öğrencilerin bilgi, beceri ve bunları uygulayabilme becerilerine bakılarak, öğrencilerin kendi özbenlik, öz yeterlilik ve özgüveni geliştirmesine katkı sağlayabilecek çalışmalara yer verilmesi gerektiğinin önemini vurgulamıştır.

1.4.10. Sözlü Tarih

Sözlü tarih hakkında Şahin (2019), öğrencilerin sıkıcı sınıf ortamının dışına çıkmasını sağlaması ve ders kitabı dışında farklı öğrenme yöntemlerini görmesine imkanlar sunacağını belirtmiştir. Böylece öğrencilerin zengin veri kaynaklarına ulaşmasının yolunun açılacağını altını çizmiştir. Cabul (2019) ise, sözlü tarihin öğrenciler için sosyal bilgiler dersini daha çekici hale getirmesinde; tarih konuları içerisinde bulunan zaman kavramı ve geçmiş ile ilgili olayları anlamada önemli etkileri olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin yakın tarih konularını daha iyi anlamaları için sözlü tarih yöntemine yer verilmesi gerektiğinin altını kalın çizgilerle çizmiştir. Ayrıca Kara (2019), sözlü tarih yönteminin tarih dersine dahil edilmesi ile okul dışı öğrenme etkinlikleri kapsamında aktif rol alan ve bilgiyi kendileri oluşturan öğrencilerin, tarih dersini daha eğlenceli ve ilgi çekici bulduklarını belirtmiştir. Doğan (2015) ise, sözlü tarihi ve yararlarını aşağıdaki cümleleri ile özetlemiştir:

“Sözlü tarih, tarihin içine hayatı sokar, kapsamını genişletir. Kahramanları sadece liderler arasından değil çoğunluğu oluşturan ve o ana kadar bilinmeyen insanlar arasından seçer. Özellikle 1960’lı yıllardan itibaren, yazılı belgelere ek olarak yaşayan bireylerin belleğe dayalı anlatıları aracılığıyla tarihi yazma ve sıradan insanları, gündelik yaşamı ve özneliği tarihin araştırma alanına dahil etme

dürtüsüyle şekillenen ve ses kaydetme teknolojilerinin gelişmesiyle de desteklenen disiplinler arası bir çalışma alanı ve araştırma yöntemidir”

1.4.11. Yerel Tarih

Yerel tarih, tarih dersi kapsamında verilmekte olan okul dışı öğrenme etkinliği olduğu gibi birey – toplum – çevreyi güncel hayat içerisinde birbirine tanık kılması bakımından sosyal bilgiler dersiyle de bağlantı oluşturmaktadır. Özellikle bireyin yaşadığı çevre üzerine yoğunlaşması nedeniyle ayrı bir yere sahip olan yerel tarih; Yeşilbursa (2015) tarafından, *“kişinin doğup büyüdüğü çocukluğunun, gençliğinin geçtiği, öğrenim hayatının sürdüğü yakın çevrenin tarihi”* olarak tanımlanmıştır. Bu tanımlı takiben Işık (2016) ise *“Bir yörenin tarihinin sahip olduğu “kendine özgü” niteliklerdir. Bir yörenin geçmişten günümüze tarihi gelişimini ve bu gelişim sonucu o yörede oluşan tarihi izlerdir”* ifadesini kullanmıştır. Tüm bu tanımlar yerel tarihin ortak bir kurgu içinde günümüz ve geçmiş arasında yerel mekanları ele alan bir yapının varlığını işaret ettiğini göstermektedir. Yerel tarih alanlarının öğrencilere sağladığı faydalarından birini Öner (2015), okulun bulunduğu yere ait tarihi alanların kullanımının, hem işlenen konu hem de yörenin tarihi açısından öğrencilere daha iyi öğrenme fırsatı tanınması açısından bir farkındalık oluşturacağını ifade ederken; Yılmaz (2019) ise bir diğer faydasının, güncelliğini koruyan olaylarla yaşamı birbirine bağlaması şeklindeki görüşü ile belirtmiştir. Böylece öğrencilerin, okul dışında insanlarla iletişime geçmekte, araştırma yapmakta ve sorgulamalar yapmakta kolaylık sağladığını vurgulamıştır. Bunların yanı sıra öğrencilerin sınıf içinde kazanılması mümkün olmayan birçok beceri ve niteliğin içselleştirilmesinde de önemli bir role sahip olduğuna değinmiştir. Bu görüşlerle aynı paralellikte çizgi çizen bir diğer görüş ise Arslan (2015) tarafından şu şekilde sunulmuştur:

“Sosyal bilgiler dersinde yerel tarihe dayalı yapılan etkinlikler sayesinde öğrenci, okul dışında pek çok insanla iletişim kurar, araştırma ve inceleme yapar ve hayatı sorgular. Öğrencinin sınıf içinde kazanamayacağı pek çok bilgi beceri ve davranışı bu etkinliklerle okul dışında kazanmaktadır”

Bir önceki paragrafta yerel tarihin faydaları ayrı ayrı ele alınsa da bu faydalar bir ağacın kökleri gibi tek bir noktada birleşmekte olup dallar yoluyla yapraklarda tekrar can bulmaktadır. Yerel tarihe yönelik bu metafor aslında yerel tarihin farklı faydalara sahip olmasının yanı sıra farklı disiplinlerde çeşitli etkinlikler sayesinde öğrencilere değer ve beceriler kazandırdığını ifade

etmektedir. Bu disiplinler arasında yer alan Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı'nda (MEB, 2018a), buna mukabil, kazanımlarının gerçekleştirilmesinde “yerellik, güncellik, yansıtıcı sorgulama, geçmiş-bugüne gelecek bağlantısı, zaman-süreklilik-değişim, esneklik” gibi ilkelerin göz önünde bulundurularak bu ilkelerin uygulamaya konmasında yerel tarih etkinliklerinden yararlanılması gerektiği hakkında bir çıkarıma ulaşılmıştır.

1.4.12. Coğrafi Alanlar

Coğrafya bir toplum bilimi olmakla birlikte yaşanan ortamın bilinmesini de gerekli kılmaktadır; çünkü yaşadığı coğrafyayı bilmeyen bir birey bazı değerlerin farkında değildir (Akınoğlu, 2006). Bu tanım ile coğrafi alan bilgilerinin toplum içerisinde yeşeren ve varlık gösteren değerlerin kazandırılmasında önemli bir paydaya sahip olduğu vurgulanmıştır. Değer kazanımında önemli bir niteliğe sahip olan coğrafi alan bilgisi, kendi kabuğunu kıran, çevresine at gözlüğüyle değil bilimsel bir bakış açısıyla bakmayı öğreten ve neden – sonuç ilişkisi içerisinde yaşanan zamanın şartlarını da düşündüren bilimsel bir kavram niteliği taşımaktadır. Bu görüşe dayanak niteliği taşıyan bir başka görüşe baktığımızda Dolan (2016) ise açık havada gerçekleştirilen coğrafi öğrenme veya coğrafi etkileşimler sayesinde hem öğrencilerin birbiri ile iletişim kurmasına yardımcı olunabileceğini belirtmiş hem de coğrafi sorgulama becerilerinin gelişeceğini vurgulamıştır. Bunlara ilaveten açık havada gerçekleştirilen coğrafi etkinlikler ile öğrencilerin disiplinler arası tecrübeler kazanılabileceğinin de altını çizmiştir.

Coğrafi alan bilgilerinin gelişiminde gezi- gözlem etkinlikleri önemli bir yere sahip olmakla birlikte bu kavramların kesişimi olan coğrafi alan gezileri hakkında; Ayas ve Taştan (2015), öğrencilerde gerçek hayattaki olaylar ile coğrafi kavramların ilişkilendirilmesinde yardımcı olacağını belirttiği gibi teorik olarak öğrenmiş oldukları bilgilerin yapılandırmacı anlayışın desteklemiş olduğu gezi- gözlem metotları ile yaşantısal hale gelmesinde de farklı bir öğrenme etkinliği olduğunu ifade etmişlerdir.

1.4.13. Bilimsel Etkinlikler

Öğrencilerin bilimsel araştırma yöntem ve basamakları yörüngesinde okul içi ve okul dışı gerçekleştirdiği etkinliklerdir (MEB, 2017a). Karadeniz (2015), bilimsel ve sanatsal etkinliklerin özellikle proje fuarları, kongre, sempozyum ve sergilerden oluştuğunu belirtmiş ve bu gibi etkinliklerle öğrencilerin yaratıcı düşünme, iletişim, işbirliği yapabilme, araştırma, problem çözme ve öz düzenleme gibi becerilerinin geliştiğini vurgulamıştır. Ayrıca öğrencilere birincil kaynaklık yapması açısından sosyal bilgiler dersi öğretiminde bilimsel ve sanatsal etkinliklerin önemli bir yere sahip olduğunun da altını çizmiştir. e-Okul Yönetim Bilgi Sistemi Sosyal Etkinlik Modülü Veri Giriş Ekranları Pilot Uygulama Kılavuzu MEB (2017a) içerisinde yer almakta olan bilimsel etkinlik türleri aşağıda başlıklar halinde belirtilmiştir.

1.4.13. 1.Bilim Olimpiyatları

Bilim alanında genç beyinleri keşfetmek, yeteneklerini teşvik etmek ve iyi birer bilim insanı yetiştirmek amacıyla yapılan organizasyonlardır.

1.4.13. 2.Bilim Şenlikleri

Bilimsel bilginin geniş toplum kitlelerine ulaşmasını sağlayan, bilimin merak uyandıran güzel yüzünü göstermek amacıyla yapılan sergi, sahne şovları, atölye/laboratuvar çalışmaları, tematik bilim uygulamaları ve söyleşileri içerir.

1.4.13. 3.Bilim Fuarları

İçeriği ve kapsamı düzenleyici kurum/kuruluş tarafından belirlenen, öğrencilerin kendi ilgi alanları doğrultusunda belirledikleri konular üzerinde araştırma yaparak araştırmalarının sonuçlarını sergileyebilecekleri, öğrenciler ve izleyiciler için eğlenerek öğrenebilecekleri ortamlardır.

1.4.13. 4. Bilimsel Proje Yarışmaları

Öğrencileri gözlem yapmaya, merak etmeye, merak ettiklerini araştırmaya, problemler karşısında basit, ilginç, pratik çözümler üretmeye ve kendi fikirlerini ürüne dönüştürmeye teşvik eden yarışmalardır.

1.4.13.5.Bilimsel Toplantılar

Alanında bilimsel çalışma yapmış kişilerin katılımı ile, gündemi bilimsel ve teknolojik konulardan oluşan (kongre, panel, sempozyum ve söyleşi) toplantılardır.

1.4.13.6.Bilimsel Araştırma Yarışmaları

Bilim dallarını kapsayan alanlarda, yaşadığı dünya ve evren hakkında, gözlem sonucu oluşan problemlere (araştırma yaparak bilgi edinme, hipotez kurma, çeşitli yöntemler kullanarak hipotezi test etme, analiz etme ve sonuç çıkarma) bilimsel formata uygun çözüm getiren rapor haline getirilmiş ürüne dayalı çalışmaların yer aldığı yarışmalardır.

1.4.13.7.Zekâ Oyunları

Öğrencilerin zihinsel kapasite ve becerilerinin geliştirilmesini sağlayan çeşitli oyun ve etkinliklerdir.

1.4.14. Gezi

Okul dışı öğrenme ortamları arasında varlık gösteren gezilerin nitelik ve yararları açısından ele alan araştırmacılar bu konuya şu şekilde değinmişlerdir: Özsoy (2005), gezilerin yeni arkadaşlar edinme ve arkadaşlıkları pekiştirme adına yeni ortamlar sunduğunu ayrıca farklı toplumların niteliklerini taşıyan öğrencilerin kaynaşmasını kolaylaştırdığı gibi birbirlerini anlama ve tanımalarına da yardımcı olduğunu belirtmiştir. Mert (2019), yaşanılan yerin kültürel mirasının bire bir görülmesini sağlandığından bahsederken; Küpüç (2014) ödül ve motivasyon etkinliği olmaktan çıkartılıp bu gibi okul dışı öğrenme etkinliklerinin ihtiyaç olarak görülmesi gerektiğine değinmiştir. Öztürk (2019), sosyal bilgiler öğretiminde alan gezileri için, öğrenmelerin maksimum düzeye yakın gerçekleştiği bir okul dışı öğrenme etkinliği olduğu ve öğrencilerin öğrenilenle aynı ortamda bulunarak öğrenme ürünüyle etkileşime dayalı incelemeler yapmasını sağladığını belirterek alan gezilerinin öğrenene çok yönlü yaşantılar sunduğunu vurgulamıştır. Özür (2010) ise, gezi alanları olarak tarihi mekânlar, doğal ortamlar, konut alanları, resmi daireler ve askeri alanlar, dernek ve sivil toplum kuruluşları, tarım alanları, madenler, sanayi ve ticaret alanlarının varlığına değinirken gezi etkinliğinin sosyal bilgiler dersi için vazgeçilmez faaliyetlerden biri olduğunu da ayrıca belirtmiştir.

1.4.15. Gözlem

Gözlem kavramı, okul dışı öğrenme etkinliği olarak değerlendirilmesinde taşınması gerekli nitelik ve eğitsel anlamda yararları nispeten aşağıda yer alan araştırmacıların görüşlerine dayandırılmıştır. Çepni'ye (2012) göre, gözlem doğal ortamlarda olayların nasıl oluştuğuna açıklık getirmede kullanılan metotlardan biridir. Basit bir gözlemin en az üç unsurdan oluşması gerektiğini savunarak; bu üç öğenin, insanların ne yaptığını izlemek, ne söylediğini dinlemek ve olayları daha iyi anlamak için sorular sormak olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte gözlemin, okul içi ve okul dışı tüm faaliyetleri içinde barındıran bir mekanizma olduğu savunulabilir. Buna dayanak olarak insanlar, yaşantıları içerisinde pek çok olayla karşı karşıya kalabilmektedir ve bu olayların bir kısmında doğrudan içerisinde yer alırken bir kısmında ise dolaylı olarak dahil olmaktadır. Bu yaşantıların içerisinde kendilerine pay olarak çıkarmış oldukları sonuçlar öğrenme olarak nitelendirilmektedir.

Bu görüş, Bandura'ya ait *“Her şeyi doğrudan öğrenmen olanaklı değildir, başkalarının deneyimlerini gözlemleyerek de pek çok şey öğrenebilirsin”* sözü ile desteklenebilir (Aktaran: Aydın, 2012). Ayrıca bir diğer öğrencilerin öğrenmelerine katkı sağlayacak görüş ise şu şekildedir:

“Gözlem yoluyla öğrenme, öğrenme sürecinin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. İnsanlar gözlem yoluyla çeşitli davranışları öğrenmektedir. İletişimin ve görsel teknolojilerin gelişmesiyle birlikte gözlem yoluyla öğrenme sürecini anlamak insan davranışlarının kontrolünde ve yordanmasında önemli bir yer tutmaktadır” (Aydın, 2012).

1.4.16. Sosyal Medya

Altun ve McLuhan (2015), medyanın asıl anlamının Türk Dil Kurumu tarafından yapılan tanımından hareketle “iletişim ortamı” ve “iletişim araçları” anlamına geldiğini belirtmiştir. Bu tanım kapsamında sosyal medya kavramı Facebook, Twitter, bloglar, mikrobloglar, sözlükler, forumlar ve sosyal ağlar gibi çeşitli iletişim ortamları ile insanların duygu ve düşüncelerini paylaşmasını kolaylaştırdığını da ifade etmişlerdir. Bu bağlamda paylaşılan bilgilerin doğru analiz edilebilmesi amacıyla sosyal bilgiler dersi kapsamında medya okuryazarlığının dikkate alınması gereken bir konu olduğunun altını çizmişlerdir. Ayrıca Özsoy'un (2005) *“Okullar günümüzde, öğrencilerin okul dışı ortamlarda dikkatlerini çeken elektronik iletişim ile veri teknolojilerinin güçlü rekabeti ile*

karşı karşıya bulunmaktadır” ifadesi sosyal medyanın teknoloji karşındaki durumunu gözler önüne sermektedir. Bu durum öğrencilerin, okul dışı öğrenme etkinliklerinde elektronik ortamların okullarda verilmekte olan eğitime karşı güçlü rakip olduğunun yanı sıra bu konuyla bağlantılı olarak sosyal medya kullanımının öğrencilerde dikkat uyandırıcı özellikler barındırdığının kanısına varılmasına neden olmaktadır.

1.4.17. Hizmet Ederek Öğrenme

Hizmet Ederek Öğrenme (HEÖ), derslerin kazanımları doğrultusunda topluma hizmet çalışmaları ile kazanılan bir öğrenme/öğretme yaklaşımıdır (Aykırı, 2019). Çolak (2015a) ise HEÖ tanımını *“öğrencilerin öğretim programıyla ilişkili olarak toplumun ihtiyaçlarını karşılarken veya sorunlarını çözmeye çalışırken öğrendikleri, aynı zamanda topluma fayda sağladıkları, etkin bir vatandaş olma fırsatı”* şeklinde ifade etmiştir. Bu tanımların yanı sıra HEÖ hakkında alan yazın incelemesi sonucunda şu ifadeye ulaşılmıştır:

“Hizmet ederek öğrenme, belli öğrenme hedefleri etrafında yapılandırılmış hizmet faaliyetleri aracılığıyla yürütülen, öğrencilerin toplumu ve toplumsal problemleri yakından tanımlarını ve toplumsal işbirliği gerçekleştirmelerini sağlayan bir öğretim yaklaşımı olarak tanımlanabilir. Bu yaklaşımda öğrenciler hizmet faaliyetleri sayesinde toplumun ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda öğrenme fırsatları bulmaktadırlar. Bu sayede öğretmenler tarafından amaçlanan kazanımlara ulaşılabilmesi, içinde yaşadıkları toplumu tanıyıp toplumsal kurumlarla tanışmaları, işbirlikli çalışma gibi becerileri kazanmaları söz konusudur” (Altınok, 2019).

HEÖ’nin önemi ile ilgili olarak Aykırı’nın (2019), hizmet ederek öğrenmedeki vatandaşlık eğitimi ile sosyal bilgilerin vatandaşlık eğitimi bakış açılarının benzer niteliklerde olduğunu savunması ve Çolak’ın (2015b), Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Konseyi’nin (NCSS, 2000) sosyal bilgiler dersi kapsamında gerçekleştirdiği “Hizmet Ederek Öğrenme” adı altındaki okul dışı öğrenme etkinliğini, etkin birer vatandaş yetiştirmede kullanılmasını tavsiye etmesi HEÖ’nin okul dışı öğrenme ortamı olarak kullanılmasını destekleyen önemli bir argüman niteliği taşımaktadır.

1.4.18. Diğer

Öztürk (2019), okul dışı öğrenme etkinliklerin önemi hakkında “*okul dışı öğrenme okul dışında yapılan faaliyetler, eğitim-öğretim programlarının kazanımlarından bağımsız değildir*” ifadesini kullanırken; Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği’nde (MEB, 2017b), eğitim kurumlarında öğrencilerde özgüven ve sorumluluk duygusu geliştirmek, öğrencileri şiddet ve zararlı alışkanlıklardan korumak, öğrencilere yeni ilgi alanları ve beceriler kazandırmak, öğrencilerin yeteneklerini sergilemesine imkân vermek, millî, manevi ve kültürel değerleri yaşatmak, yaygınlaştırmak ve bu değerlerin yeni nesillere aktarımını sağlamak, öğrencilerde gönüllülük bilincini özendirmek, engellilik, yaşlılık, insan ve çocuk hakları ile toplumsal cinsiyet eşitliği konularında farkındalık oluşturmak amacıyla bilimsel, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif alanlarda sosyal etkinlik çalışmaları yapıldığı belirtilmiştir. Okul dışı öğrenmeye yönelik gerçekleştirilen faaliyetlerde “ (...) *dersin hayata hazırlama amacının gerçekleşmesi, öğrencilerin gerçek hayatla yüz yüze gelmesi, örnek olaylar incelemesi, farklı mekânlar görmesi ve yaşadığı toplumla ilişkisi kurması ile mümkün olacaktır* “ (Özür, 2010) ifadesi sosyal bilgiler dersinin öğrencilere kazandırılacak davranış ve tutumlarında okul dışı öğrenme etkinliklerinin ne tür bir gizil öğrenme sağladığını bizlere sergilemektedir.

Bu görüşler dahilinde belirtilen amaç ve gereksinimler doğrultusunda pek çok okul dışı öğrenme etkinlikleri gerçekleştirilmektedir. Alan yazında okul dışı öğrenme etkinliklerine yönelik pek çok sınıflandırma yer almaktadır. Ancak bu çalışma kapsamında yukarıda yer alan okul dışı öğrenme alanları kabul edilmiş (müzeler, sanal müzeler, ev ödevleri, hizmet ederek öğrenme vs.) ve bunlar dışında kalanlar ise “Diğer” (satranç, sinema, tiyatro, konser vs.) başlığı adı altında ele alınmaya çalışılmıştır.

1.5. İLKOKUL ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA OKUL DIŞI ÖĞRENME ETKİNLİKLERİNİN YERİ

İlkokul öğrencilerinin ilgisini çeken okul dışı öğrenme etkinlikleri ile öğrencilerin kazanacağı bilgi, beceri ve alışkanlıkların ömür boyu varlık göstermesi için temel oluşturken; okulu sevdirmek ve okuldaki öğrencilerle

kaynaşmanın sağlanabilmesi adına okul dışı öğrenme etkinliklerinin önemli bir rol üstlendiği bilinmektedir (Binbaşoğlu, 1995). Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2018 yılı itibari ile güncelleme yaparak ilkökul öğretim programlarının tamamında bulunan “Değerlerimiz” adlı alt başlıklarının içeriğinde şu ifadelerle okul dışı öğrenmeye yer verilmiştir:

“Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur.”

Bu noktadan hareketle, 2018 Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayımlamış olduğu öğretim programları çerçevesinde yer alan tüm ilkökul öğretim programları incelenmiş ve “Değerlerimiz” başlığı dışında öğretim programlarının içerisinde okul dışı öğrenme etkinlikleri ile ilgili ifadeler belirlenerek Tablo 1’de özetlenmeye çalışılmıştır. 2018-2019 Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayımlamış olduğu seçmeli dersler dışında İlkokul Öğretim Programlarının (1.,2.,3.,4. sınıflar) tümünün incelenmesi sonucunda okul dışı öğrenme etkinliklerine yönelik öğretim programlarında okul dışı öğrenme etkinliklerine ilişkin ifadeler Tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1. 2018 -2019 İlkokul Öğretim Programlarında (1.,2.,3.,4.sınıflar) Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerine Yönelik Yer Alan İfadeler

Ders Adı	Konu başlığı	Madde No	İçerik
S. B.D (MEB, 2018a)	Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar	3.	Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler” anlayışlarına önem verilmelidir. Öğrencilere, sosyal bilimcilerin (coğrafyacının, tarihçinin vb.) kullandıkları bilimsel yöntemler sezdirilmelidir. Okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanılarak öğrenciler sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaşılmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşünceleri sağlanmalıdır.
		10.	Son yıllarda dijital teknolojiye gelişmelere bağlı olarak vatandaşlık hak ve sorumluluklarıyla ilgili yeni durumlar (dijital vatandaşlık, e-Devlet, sanal ticaret, sosyal medya vb.) ve birtakım sorunlar (dijital bölünmüşlük, kimlik hırsızlığı, kişisel bilginin gizliliği, siber dolandırıcılık, siber zorbalık vb.) ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin dijital vatandaşlık yeterliliklerini geliştirmek amacıyla konuyla ilgili ders içi ve ders dışı etkinliklere yer verilmelidir.

H.B.D. (MEB, 2018b)	Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı Uygulanırken Öğretmenlerin Dikkat Etmesi Gereken Hususlar	1.	Dersin işlenişinde okul içi ve okul dışı uygulamalar yapmaya özen gösterilmelidir. Özellikle ilgili kazanımlarda sözlü tarih, yerel tarih, müze gezileri, doğa eğitimi, resmî kurum ve kuruluşlarla özel kurum ve kuruluşları tanıma gibi okul dışı uygulamalar önemsenmeli ve bu doğrultuda önceden planlanan öğrenci merkezli etkinlikler gerçekleştirilmelidir.
		2.	Okul içi ve okul dışı uygulamalarda öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinışsel gelişimleri ile bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır.
F.B. D. (MEB, 2018h)	Benimsenen Strateji ve Yöntemler	-	Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda öğrenciyi temel alan öğrenme ortamlarında (problem, proje, argümantasyon, iş birliğine dayalı öğrenme vb.) derslerin yürütülmesi öngörülmüştür. Öğrencilerin bilgiyi anlamlı ve kalıcı olarak öğrenebilmeleri için sınıf/okul içi ve okul dışı öğrenme ortamları, araştırma-sorgulamaya dayalı öğrenme stratejisine göre tasarlanır. Bu bağlamda informal öğrenme ortamlarından da (okul bahçesi, bilim merkezleri, müzeler, planetaryumlar, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, doğal ortamlar vb.) faydalanılır.
Beden Eğitimi (MEB, 2018c)	Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar	8.	Öğrenciler, dersteki çalışmalarını ders dışındaki zamanlarında uygun fiziksel etkinliklere ve sporlara katılarak pekiştirmelidirler. Bu sebeple öğrencilerin kendi yaşantı çevrelerindeki fiziksel etkinlik ve spor imkânlarını tanımları, bunları etkili bir şekilde kullanmaları konusunda öğretmenler, rehber ve destekleyici olmalıdır.
		10.	Öğrencilerin okul içinde, dışında katılacakları fiziksel etkinlik ve sporlarda antrenörler ve liderler, sınıf öğretmenleri ile iş birliği yaparak öğrenciler için katılımı, eğlenmeyi, sağlık ve zindelik yararı elde etmeyi destekleyen programlar sunmalıdır.
		1.2. Aktif ve Sağlıklı Hayat Öğrenme Alanı 1.2.1. Düzenli Fiziksel Etkinlik	BO.1.2.1 .2. Sınıf dışında oyunlar oynar. <i>Sınıf dışında (okul bahçesi vb.) gerçekleştirilen tüm etkinliklerden yararlanılabilir. Kazanım ile ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.</i>
		4.2. Aktif ve Sağlıklı Hayat Öğrenme Alanı 4.2.1. Düzenli Fiziksel Etkinlik	BO.4.2.1 .1. Okul dışında oyun ve fiziki etkinliklere düzenli olarak katılır. <i>"Etkin Katılım-Açık Alan Oyunları" FEK'lerinden yararlanılabilir. Kazanım ile ilgili değerler üzerinde durulmalıdır.</i>
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (MEB, 2018d)	Programın Uygulanmasına/Kitap Yazımına İlişkin İlke ve Açıklamalar	6.	Ünite ve konuların özelliğine göre hedeflenen kazanımların gerçekleşmesi için çevre şartları ve imkânları elverdiği ölçüde öğrencilerin dinî, tarihî ve kültürel mekânları yerinde tanımları sağlanır.

Trafik (MEB, 2018e)	Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar	1.	Kazanımların öğretiminde okul içi veya okul dışı etkinliklere önem verilmelidir. Trafik ve ilk yardım uygulamaları imkân varsa çocuk trafik eğitim parkında veya okulda oluşturulacak bir trafik ortamında yapılmalıdır.
Görsel sanatlar (MEB, 2018f)	2.1.Görsel İletişim ve Biçimlendirme	G.2.1.7.	Görsel sanat çalışmasını oluşturmak için gözleme dayalı çizimler yapar. <i>Okul bahçesinden, sınıftaki bir nesneden, çiçekten, oyuncaklarından vb. yola çıkarak çizim yapmaları üzerinde durulur.</i>
Müzik (MEB, 2018ı)	1. Sınıf Kazanım ve Açıklamaları Mü. 1. A. Dinleme - Söyleme	Mü.1.A. 1.	Ortama uygun müzik dinleme ve yapma kurallarını uygular. <i>a) Evde, okulda ve açık havada müzik dinleme ve yapmanın çevreyi rahatsız etmeyecek şekilde olması gerektiği etkinliklerle kavratılmaya çalışılır.</i>
	Mü. 1. D. Müzik Kültürü	Mü.1.D. 2.	Çevresindeki müzik etkinliklerine katılır. <i>Öğrencilerin, çevresinde (sınıf, okul, ev, mahalle vb.) düzenlenen müzik etkinliklerine dinleyici veya görevli olarak katılımlarının önemi vurgulanır. Öğrencilerin okul ve ev dışındaki çevrelerde yapılan etkinliklere veli eşliğinde katılmaları sağlanmalıdır.</i>
	Mü. 4. D. Müzik Kültürü	Mü.4.D. 5.	Çevresindeki müzik etkinliklerine katılır. <i>Öğrencilerin, çevresinde (sınıf, okul, ev, mahalle vb.) düzenlenen müzik etkinliklerine dinleyici veya görevli olarak katılımları konusunda yönlendirmeler yapılır. Daha sonra bu etkinliklerde edindikleri deneyim ve izlenimleri arkadaşları ile paylaşmaları istenir. Öğrencilerin okul ve ev dışındaki çevrelerde yapılan etkinliklere veli eşliğinde katılmaları sağlanmalıdır.</i>
Satranç (MEB, 2019b)	Satranç Öğretim Programı'nın Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar	1.	Dersin işlenişinde sınıf içi, okul içi ve okul dışı uygulamalar yapmaya özen gösterilmelidir.
Türkçe (MEB, 2019a)	Öğrenme Öğretme Yaklaşımı	-	Kullanılan öğretim yaklaşımları ve öğrenme etkinlikleri öğrencilerin önceki öğrenmelerini geliştirmeli, yanlış öğrenmeleri düzeltmeli, ilgilerini çekmeli, sınıf içinde ve dışında anlamlı uygulamalar yapmaları için teşvik etmelidir.
İngilizce (MEB, 2018)	Müfredatın Test ve Değerlendirme Yaklaşımı	-	Formative testing mechanisms work in cooperation with regular in- and outside-the-class tasks to create positive attitudes, beliefs and motives toward learning English. (Biçimlendirici test İngilizce öğrenmeye yönelik olumlu tutumlar, inançlar ve güdüler oluşturmak için sınıf içi ve dışı düzenli görevler.) -Students' language proficiency, to help students observe their pace and to support instructional process by shaping how students

study English outside the classroom.
(Öğrencilerin dil yeterliliği, öğrencilerin
hızlarını gözlemlmelerine yardımcı olmak ve
şekillendirerek öğretim sürecini desteklemek
öğrencilerin sınıf dışında İngilizceyi nasıl
çalıştığını.)

Yukarıda yer alan Tablo 1’de ilkokullarda verilmekte olan derslere yönelik aktif olarak kullanılması istenen okul dışı öğrenme etkinlikleri ile gerçekleştirilmesi istenen kazanım, dikkat edilecek husus ve yöntemlere değinilmeye çalışılmıştır. Tablo incelendiğinde tabloda yer alan 11 öğretim programından 5’inde “*Programların Uygulanmasında Dikkat Edilecek Hususlar*” başlığı altında okul dışı öğrenme ile ilgili ifadelerin yer aldığı, 2’sinde ise kazanımlara ilişkin açıklamalarda okul dışı öğrenme ile ilişki kurulduğu görülmektedir. Ayrıca Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı’nda ise “*Benimsenen Strateji ve Yöntemler*”, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı “*Programın Uygulanmasına/Kitap Yazımına İlişkin İlke ve Açıklamalar*”, İngilizce Dersi Öğretim Programı “*Müfredatın Test ve Değerlendirme Yaklaşımı*” ve son olarak Türkçe Dersi Öğretim Programı “*Öğrenme Öğretme Yaklaşımı*” başlıkları altında okul dışı öğrenme ile ilişkilendirmeler olduğu tespit edilmiştir.

Ayrıca ilkokul öğretim programları arasında incelenen öğretim programları arasında okul dışı öğrenme ile ilgili etkinliklere dair herhangi bir ifadeye rastlanmayan öğretim programlarının da olduğu belirlenmiştir. Bu öğretim programları ise şunlardır; Matematik Dersi Öğretim Programı (MEB, 2018i), İnsan Hakları, Yurttaşlık ve Demokrasi Dersi Öğretim Programı (MEB, 2018j). Tabloda özet olarak verilen bilgiler her ders başlığı altında detaylandırılarak sunulmuştur.

1.5.1. 2018 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

Sosyal bilgiler dersi, Şimşek ve Kaymakçı’nın (2015) belirttiği üzere “*doğrudan toplumla ilgili bilgi, beceri, değer ve tutum kazandırmaya yönelik bir ders*” olma niteliği taşıırken; Özdoğan (2008) ise, sosyal bilgileri “*toplumsal kanıtlamaya dayalı canlı bilgiler*” taşıyan bir ders olarak tanımlamış ve bu özelliğini bireyin geçmiş, bugün ve gelecek arasında yaşantısını geçirdiği çevrelerin birbiri ile bağlantısını incelemekten aldığını ifade etmiştir. Özür’de (2010), sosyal bilgiler dersi hakkında öğrencilere iyi bir vatandaş olmanın yanı

sıra “sosyal bilimler içeriği” ve “yaşam becerilerini” kazandırmaya çalışan bir ders olarak belirtmiştir. Bu tanımlar öncülüğünde Öztürk (2019), okul dışı öğrenme ve sosyal bilgiler dersinin birbirlerini destekler nitelikte olduğunu ve sosyal bilgiler öğretiminde okul dışı öğrenmenin, inovatif düşünme eğitimi olarak benimsendiğini belirtmiştir. Ayrıca Sosyal Bilgiler Öğretim Programı’nın (MEB, 2018a) temelinde okul dışı öğrenmenin birincil etken olduğunu vurgulamıştır. Adıgüzel’de (2010) sosyal bilgiler dersinin yapısı gereği öğrenmenin kültür pedagojisi gibi farklı disiplinlerle etkileşim halinde ve okulla sınırlı olmadan gerçekleşebileceğini ifade etmiştir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler Ders Programı (MEB, 2018a) dahilinde olan okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik öğretmenlere tavsiye niteliği taşıyan ifadelerini programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar başlığı altında şu şekilde ele alınmıştır:

- “Sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler” anlayışlarına önem verilmelidir. Öğrencilere, sosyal bilimcilerin (coğrafyacının, tarihçinin vb.) kullandıkları bilimsel yöntemler sezdirilmelidir. Okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanılarak öğrenciler sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırılmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşünceleri sağlanmalıdır”
- “Sosyal Bilgiler öğretiminde okul dışı ortamlardan da faydalanmaya önem verilmelidir. Bu çalışmalar okulun yakın çevresinden (okul bahçesi gibi) pazaryerine, resmî dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazı alanlarına, atölyelere, müzelere ve tarihi mekânlara (tarihi yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları, sanal müze gezisi vb.) yönelik olabilir. Ayrıca uygun konularda sözlü tarih ve yerel tarih çalışmaları da yapılmalıdır”

1.5.2. 2018 Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı

Okul içi ve okul dışı öğrenme etkinlikleri, eğitimin bir parçası olup temel eğitimin dayanağını oluşturmaktadır. Bu nedenle Talim Terbiye Kurulunca düzenlenen ders programlarında yer alan okul içi ve okul dışı öğrenme etkinliklerinde öğrencinin çevresinin göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmesine büyük önem verilmektedir. Bu doğrultuda özellikle hayatla iç içe konulara değinen ve bu konuları öğrencilerde değer haline getirmeye çalışan hayat bilgisi dersi, özellikle okul dışı öğrenme etkinlikleri adına öğretmenler tarafından en çok tercih edilen dersler arasında yer almaktadır. Karabağ ve İnal (2012), hayat bilgisi dersinin öğrenciler yaşam becerilerinin yanı sıra evrensel değer ve toplumsal değerler kazandırdığını belirtmiş ve bu şekilde yetiştirilen çocukların öğrendiklerini okul dışına da taşıyacaklarını ifade etmiştir. Bu kapsam dahilinde okul dışı öğrenmeler sayesinde Hayat Bilgisi Dersi Öğretim

Programı'nda (MEB, 2018b) yer alan temel yaşam becerileri öğrencilere kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu beceriler arasında özellikle; *"Doğayı Koruma"*, *"Gözlem"*, *"Millî ve Kültürel Değerleri Tanıma"* ve *"Sosyal Katılım"* yer almakla birlikte öğrenilen bilgiler daha kalıcı hale gelmektedir. Ancak hayat bilgisi dersi kazanım ve becerileri belli kurallar çerçevesinde kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu bağlamda Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (MEB, 2018b), uygulanırken öğretmenlerin dikkat etmesi gereken hususlar arasında okul dışı öğrenme etkinlikleri hakkında aşağıdaki ifadelerle yer verilmiştir:

- "Dersin işlenişinde okul içi ve okul dışı uygulamalar yapmaya özen gösterilmelidir. Özellikle ilgili kazanımlarda sözlü tarih, yerel tarih, müze gezileri, doğa eğitimi, resmî kurum ve kuruluşlarla özel kurum ve kuruluşları tanıma gibi okul dışı uygulamalar önemsenmeli ve bu doğrultuda önceden planlanan öğrenci merkezli etkinlikler gerçekleştirilmelidir"
- "Okul içi ve okul dışı uygulamalarda öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinimsel gelişimleri ile bireysel farklılıkları dikkate alınmalıdır"
- "Kazanımlar doğrultusunda yapılacak etkinliklerle okul ve yaşam arasında bağlantı kurulmasına özen gösterilmelidir"

1.5.3.Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı

Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018h), okul dışı öğrenme ortamları "problem, proje, argümantasyon, iş birliğine dayalı öğrenme" gibi kavramlarla ifade edilerek, bu ortamlarda *"araştırma-sorgulamaya dayalı öğrenme stratejisine"* dayalı derslerin işlenmesi önerilmiştir. Ayrıca "okul bahçesi, bilim merkezleri, müzeler, planetaryumlar, hayvanat bahçeleri, botanik bahçeleri, doğal ortamlar" gibi öğrenme ortamlarından yararlanılması tavsiye niteliğinde sunulmuştur.

1.5.4.Türkçe Dersi Öğretim Programı

Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019a) kapsamında, okul dışı öğrenme etkinliklerine "Öğrenme ve Öğretme Yaklaşımı" başlığı altında yer verilmiştir. Bu başlık altında öğrencilerin öğrenmelerini geliştirme, yanlış öğrenmelerini düzeltme, ilgilerini çekme amaçları için sınıf içi ve sınıf dışı uygulamaların teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

1.5.5.Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı

Beden Eğitimi ve Oyun Dersi Öğretim Programı (MEB, 2018c), kapsamında okul dışı öğrenme etkinlikleri 2 farklı başlık altında göze çarpmaktadır. Bunlardan birisi programın uygulanmasında dikkate edilecek hususlar başlığı altında iki farklı madde olarak yer almakta olup öğretmenlerden öğrencilere ders dışı fiziksel etkinlik ve spor imkanları tanınmasını istemektedir. Bir diğer başlıkta ise 4.sınıf “*Aktif ve Sağlıklı Hayat Öğrenme*” alanı içerisinde iki farklı kazanım ile ifade edilmiştir. Bu öğrenme alanı çerçevesinde ele alınan “Düzenli Fiziksel Etkinlik” adlı alt öğrenme başlığında okul dışı öğrenme “*BO.4.2.1.1. Okul dışında oyun ve fiziki etkinliklere düzenli olarak katılır*” ve “*BO.1.2.1.2. Sınıf dışında oyunlar oynar*” şeklinde kazanımlarla belirtilmekle birlikte BO.1.2.1.2. nolu kazanımının açıklamasında da “Sınıf dışında (okul bahçesi vb.) gerçekleştirilen tüm etkinliklerden yararlanılabilir” ifadesine yer verilmiştir. Kazanımların yanı sıra öğrencilerin okul dışı öğrenme etkinlikleri olarak “fiziksel etkinlikler” ve “spor” faaliyetlerinde yer alması sağlanarak, bu etkinlikler sırasında öğrenilenlerin günlük hayat içerisinde etkin kılınması ve bir deneyim olarak kazandırılmasına önem verilmiştir (MEB, 2018c).

1.5.6. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı’nın (MEB, 2018d), uygulanmasına ilişkin ilke ve açıklamalar başlığı altında öğretmenlerden dersin öğrencilerde istendik etkiler oluşturması adına okul dışı öğrenme etkinliklerinden yararlanmaları beklenmektedir. Bu başlık altında, “*çevre şartları ve imkânları elverdiği ölçüde öğrencilerin dinî, tarihî ve kültürel mekânları yerinde tanımaları*” ifadesine önem verilmesinin altı çizilmiş ve gerçekleştirilecek etkinliklerde davranışların istenilen nitelik ve kalitede olması için “*Ünite ve konuların özelliğine göre hedeflenen kazanımların*” ayrıca göz önüne alınması istenmiştir (MEB, 2018d).

1.5.7. Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı

Trafik Güvenliği Dersi Öğretim Programı’nda (MEB, 2018e), okul içi etkinliklerin yanı sıra okul dışı öğrenme etkinliklerine de yer verilmesine yönelik

gereklilik programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar başlığı altında vurgulanmıştır. Bu başlık altında okul dışı öğrenme ortamları olarak yaşanan çevrenin elverdiği imkanlar doğrultusunda “çocuk trafik eğitim parkında” veya “okulda oluşturulacak bir trafik ortamında” gerçekleştirilmesi önerilmiştir.

1.5.8. Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı’nda (MEB, 2018f), okul dışı öğrenme etkinliklerine yönelik “Görsel İletişim ve Biçimlendirme” başlığı altında ilgili kazanıma (G.2.1.7.) yönelik etkinliklerin okul bahçesi gibi okul dışı öğrenme ortamlarında gerçekleştirilebileceği önerilmiştir.

1.5.9. Müzik Dersi Öğretim Programı

Müzik Dersi Öğretim Programı’nda (MEB, 2018ı), okul dışı öğrenme etkinlikleri 1.sınıf ve 4. Sınıf düzeyinde Müzik Kültürü ve Dinleme- Söyleme üniteleri kapsamında yer alan kazanımlar (Mü.1.A.1., Mü.1.D.2., Mü.4.D.5.) ile ilişkilendirilmiştir. Bu kapsamda öğrencilerin okul dışı öğrenme ortamları olarak nitelendirilebilecek olan açık havalarda müzik yapma ve dinleme etkinliklerine katılmaları, velileri ile birlikte müzik etkinliklerine dinleyici veya görevli olarak yer almaları önerilmektedir.

1.5.10.Satranç Dersi Öğretim Programı

2019 yılı itibari ile Talim ve Terbiye Kurulunda görüşülerek onaylanan Satranç Öğretim Programı’nda (MEB, 2019b), programın uygulanmasında dikkat edilecek hususlar başlığı altında “*Dersin işlenişinde sınıf içi, okul içi ve okul dışı uygulamalar yapmaya özen gösterilmelidir.*” ifadesi ile okul dışı öğrenme etkinliklerine yer verilmesi gerektiğinin üzerinde durulmuştur.

1.5.11.İngilizce Dersi Öğretim Programı

İngilizce Öğretim Programı (MEB, 2018g) kapsamında, okul dışı öğrenme etkinlikleri “*Müfredatın Test ve Değerlendirme Yaklaşımı*” başlığı altında ilişkilendirilmiştir. Bu başlık altında öğrencilerin yabancı dile karşı dil gelişimini

sağlayabilmesi adına sınıf ve okul içi etkinliklerin okul dışı öğrenme etkinlikleri ile desteklenmesi gerektiğine vurgu yapılmıştır.

1.6. KONU İLE İLGİLİ YAPILAN ÇALIŞMALAR

Bu bölümde okul dışı veya diğer adıyla ders dışı öğrenme etkinliklere dair alan yazında yer alan örnek tez çalışmalarına yer verilmeye çalışılmış ve bu tez çalışmalarına dair içerikler tablolastırılmış haliyle sunulmaya çalışılmıştır.

1.6.1. Konu İle İlgili Yapılan Ulusal Çalışmalar

1.6.1.1. Konu İle İlgili Yapılan Lisansüstü Çalışmalar

Bülbül (2001), ilkokul 1.kademe öğretmenlerinin okul dışı bazı değerlere (siyasi, dini, ailevi) adanma düzeyleri ile okula adanma düzeylerini etkileyen değişkenleri incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma, tarama modeli çerçevesinde gerçekleştirilmiş olup veri toplama aracı olarak, “Öğretmenlerin Adanma Odakları Ölçeği” kullanılmıştır. 260 sınıf öğretmeni üzerinde gerçekleştirilen araştırmada sonuç olarak; öğretmenlerin okula adanma ile okul dışı değerlere adanmaları arasında negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin okul içi problemler nedeniyle okul dışındaki değerlere adanma yönelimi olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere kıyasla okul dışı adanmışlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bunların yanı sıra yaş, kıdem ve hizmet süresi arttıkça okula adanmışlık düzeyinin de arttığı gözlenmiştir.

Köse (2003), ilkokul düzeyinde yapılan ders dışı etkinliklerin akademik başarıya ve okul kültürünü algılamaya ilişkin etkisini kuramsal ve deneysel olarak incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmış olup veri toplama aracı olan anket, üç farklı sosyo- ekonomik düzeyi olan 14 ilkokulda 2823 öğrenciye uygulanmıştır. Sınıf düzeyleri *4.,6., ve 8. sınıflardır*. Çalışmada genellikle okul ve okul içi gerçekleştirilen etkinliklerle okul dışı etkinlikler arasında karşılaştırma yapılmış. Okul dışı etkinliklerinden daha çok hangi etkinliklere yöneldiği, katılma sebepleri ve etkinliklerde ne sıklıklarda yer aldığı, akademik başarılarına etkisi olup olmadığı şeklinde birçok başlık altında inceleme yapılmıştır. Yapılan araştırma sonucunda; ders dışı etkinliklerin, hem öğrencilerin

akademik başarılarını artırdığı, hem de okul kültürü algılanmasını önemli ölçüde etkilediği ortaya çıkmıştır.

Selçuk (2006), ortaöğretimde ders dışı okul spor faaliyetlerinin mevcut durumu ve sorunları belirleyerek cinsiyete dayalı ders dışı okul spor faaliyetlerinin verimliliği hakkındaki görüşlerini incelemeyi çözüm önerileri geliştirmeyi amaçlamıştır. Araştırma betimsel bir çalışma olup ortaöğretim okullarında, ders dışı okul spor faaliyetlerine katılan 456 kız, 1417 erkek olmak üzere 1873 öğrenciye uygulanmıştır. Veri aracı olarak 15 maddelik anket formu kullanılmıştır. Sonuç olarak; ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımlarda derslerdeki başarı durumlarının değişmediğini belirten kesime göre başarısız olduğunu belirten kesimin daha düşük bir orana sahip olduğu belirlenmiştir. Ayrıca faaliyetlere katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu güven duygusunun geliştiği, diğer bir çoğunluğun ise fiziksel ve ruhsal gelişim gösterdiği ve son olarak faaliyetlerin etkili olmadığını belirten hiçbir öğrenciye rastlanmamıştır.

Bebek (2007), ilkokul ders içi ve ders dışı müziksel etkinliklerin öğrenci ve öğretmenlerin müziksel davranış ve yaşantılarına etkilerini saptamayı amaçlamıştır. Ankara ilindeki 5 ilköğretim okulunda görev yapan öğretmenler ile bu okullardaki 4.,5.,6., 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin görüşleri alınarak incelenmiştir. Belgesel tarama yöntemi ile betimsel çerçevede ele alınan çalışmanın verileri, detaylı bir alan yazın taraması ve anket aracılığıyla toplanmıştır. Ders içi ve ders dışı müziksel etkinliklerden sonra öğrencilerin ders içi ve ders dışı davranışlarında olumlu değişiklikler olduğu öğretmenler tarafından belirtilmiştir. Bu etkinliklerin okul-veli ve okul-çevre ilişkilerine etkileri konusunda öğretmenler orta düzeyde bir gelişim gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Sonuç olarak bu etkinliklerin, öğretmenlerin müziksel davranış ve yaşantılarında büyük ölçüde olumlu değişiklikler meydana getirdiği saptanmıştır.

Civil (2007), ortaöğretimde ders dışı sportif etkinliklere katılan öğrencilerin sosyoekonomik özellikleri açısından Giresun ve Trabzon illerindeki durumları tespit edilmiş ve bu durumlar her iki il arasında karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, Giresun ve Trabzon illerinde karşılıklı aynı sosyo- ekonomik özelliğe sahip olmakla birlikte ders dışı sportif etkinliklere katılan yedişer ortaöğretim öğrencilerinden oluşturmaktadır. Veri

aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Araştırmaya Giresun ilinden 280, Trabzon ilinden 320 öğrenci katılmıştır. Sonuç olarak; her iki ildeki öğrencilerin yarısından fazlasının, ailelerini ekonomik olarak orta düzeyde gördüğü, sportif etkinliklere katılanların büyük çoğunluğunu erkek öğrencilerin oluşturduğu ve ailelerin büyük çoğunluğunun, öğrencilerinin sportif etkinliklere katılımını desteklediği sonucuna ulaşılmıştır.

Çılğın (2007), Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında (YİBO) yatılı ve gündüzlü öğrenci ve velilerinin, ders dışı etkinliklere yönelik yaklaşımlarını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Şemdinli Güzelkonak YİBO’da gündüzlü ve yatılı 2. Kademe öğrencisi (18 Kız 24 Erkek) ve velileri (44 Erkek 2 Bayan) oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak 21 maddelik anket kullanılmıştır. Araştırma neticesinde öğrenci ve velilerin eğitim düzeylerinin artmasıyla beden eğitimi dersi ve ders dışı etkinliklere yaklaşımları belirgin düzeyde farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca ders dışı etkinliklerine yönelik öğrencilerin büyük çoğunluğu “*Ders başarısını olumsuz etkilemez.*” şeklinde görüşlerini belirtirken; velilerin çoğunluğu “*Etkinliklere katılım ders başarısını olumsuz etkiler* “ şeklinde görüşlerini ifade etmiştir.

Sezen (2007), çalışmasında alt veya orta seviyedeki toplumlarda, ilkokul öğrencilerine yönelik kişisel, bilgisel ve sosyal yeterliliklerin kazandırılmasını amaçlamıştır. A Intel Öğrenci Programına yönelik yapılan çalışmada çok aşamalı örnekleme metodu ile seçilen ilkokul 4., 5., 6., 7. ve 8. sınıflarında öğrenim gören 983 öğrenciyi kapsamaktadır. Araştırmada veri aracı olarak, anket formu kullanılmıştır. Bu araştırma sonucunda; yaş, cinsiyet, babanın eğitim durumu, evde çalışma odasının bulunma durumu, okul sonrası herhangi bir işte çalışma durumunun faaliyet alanı tercihlerini etkilediği görülmüştür. Intel Öğrenci Programı ders dışı etkinlik olarak öğrencilere teknoloji okuryazarlığı ve işbirliği becerilerini kazandırdığı gözlenmiştir.

Tezdiker (2007), Anadolu Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulunda yürütülen Ders Dışı Okuma Projesi’nin başarılı olduğu ve eksik olduğu noktalar bakımından öğrencilerin ve öğretmenlerin algılarını ve projenin amaçlarını ne kadar gerçekleştirdiğini araştırmayı amaçlamıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılan anket ve mülakatlar rastgele seçilen 5 öğrenci ve 5 öğretmen ile

gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucu; projenin, değerlendirme özelliği ve yazınlarda açıklanan uygulamadan uzak olması nedeniyle, amaçlarını, özellikle okumaya karşı tutum geliştirmeyi gerçekleştiremediğini savunmaktadır. Fakat veriler, projenin, öğretmenlerin ve öğrencilerin algılarına göre okuma becerilerini ve kelime hazinesini gerçekleştirmede başarılı olduğunu göstermektedir.

Alp (2008), sosyal uyum bozukluğu gösteren çocukların ders dışı hareket ve oyun etkinliklerinin uyumsal davranışlarına etkisi üzerine sağlayacağı yararları araştırmayı amaçlamıştır. Manisa ili merkez ilçesinde bir ilkokuldaki 1. ve 2. sınıf 24'ü deney, 24'ü kontrol olmak üzere toplam 48 öğrenci ile çalışma yürütülmüştür. Araştırma Ön test – Son test kontrol gruplu deneme modelinde desenlenmiştir. Veri toplama aracı olarak “Uyumsal Davranış Skalası” kullanılmıştır. Bu çalışma için uyum sorunu yaşayan öğrenciler (deney grubu) ile normal öğrenciler (kontrol grubu) rastgele belirlenerek uygulama ve kontrol grupları oluşturulmuş ve çalışma doğrultusunda 12 haftalık bir zaman diliminde uygulama grubuna temel hareket becerileri ve oyun etkinlikleri düzenlenirken normal öğrencilerin grubunda hiçbir etkinlik yapılmamış. Araştırma neticesinde; deney grubunda kaynaştırılmış ders dışı hareket ve oyun etkinlikleri ile çocukların sosyal gelişimlerinin desteklendiği ve sosyalleşme düzeylerinin kontrol grubuna göre yüksek olduğu bulgusuna varılmıştır.

Başar (2008), beden eğitimi öğretmenlerinin kişisel bilgileri dahilinde ders dışı etkinliklerinde spor alanlarını etkin kullanabilmeleri üzerine görüşlerinin alarak gereken çözüm önerilerini üretmeleri amacıyla yaptığı araştırmasının çalışma grubunu 15'i kadın, 61'i erkek olmak üzere 76 beden eğitimi öğretmeni oluşturmaktadır. Betimsel araştırma modeline göre gerçekleştirilen çalışmanın veri toplama aracı ankettir. Araştırmanın bulguları arasında beden eğitimi öğretmenlerinin; ders dışı etkinliklerin amaca uygun yapılması, öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları yönünde uygulanması, okulların işlevsel olması, okullarda ders içi ve ders dışı etkinliklerinde araç gereç ve tesislerden tüm öğrencilerin faydalanması gerektiği, sportif faaliyetlerin güvenlik ve sağlık açısından özel alanlarda yapılması gerektiği ifadeleri yer almaktadır.

Çelik (2008), beden eğitimi öğretmenlerinin çalıştıkları okullardaki beden eğitimi derslerinde ve okul dışındaki sportif faaliyetlerde karşılaştıkları çeşitli

sorunlar, okul yöneticileri, aileler ve öğrencilerin spora ve beden eğitimi derslerine gösterdiği ilgi düzeyleri ve sportif faaliyetler için okul içi ve dışı fiziki imkânların yeterliliğini tespit etmeye çalışmıştır. Çalışma, Trabzon ili merkezindeki İlkokul ve ortaöğretim kurullarında çalışan toplam 20 Beden Eğitimi öğretmeni ile yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak, yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; okul içi fiziksel altyapı ve malzeme eksikliği, beden eğitimi ders saatlerinin az olması dolayısıyla programın uygulanma düzeyinin düşük olduğu; okul dışı faaliyetlerde ise, sportif faaliyetler için tesislerin yetersiz oluşu, öğretmenlerin okul dışı faaliyetleri yürütmede izinler konusunda bazı engellerle karşılaştığı netlik kazanmıştır.

Dinçer (2009), ilkokullardaki müzik derslerinin işlevselliği, öğrencilerin sınıf içi sosyal davranış ve gelişimlerine olan katkılarının belirlenmesi; ayrıca alternatif müzikal etkinliklerinin uygulanmasına yönelik fikir ve öneriler geliştirmeyi amaçlamıştır. 7.sınıf öğrencilerinden seçilmiş deney ve kontrol gruplarına, müzik dersi bünyesinde müzikal ve sosyal beceri düzeylerini ölçmeye yönelik ön gözlem formu uygulanmıştır. Deney grubuna 8 hafta süren alternatif müzikal etkinlikler uygulanmış; kontrol grubuna ise ilkokul müzik dersi müfredatına göre ders verilmiştir. Veri toplama aracı olarak, yapılandırılmış bir gözlem aracı kullanılmıştır. Bu araştırma sonucunda; ilkokullardaki müzik dersi içeriğinin; öğrencilerin, sürece daha aktif dahil olabileceği etkinliklerle zenginleştirilmesi ile öğrencilerin sınıf içi sosyal davranış ve gelişimlerine büyük oranda katkı sağladığı belirlenmiştir.

Haslofça (2009), ilköğretimde uygulanan beden eğitimi derslerinin ve ders içi ve ders dışı “Çocuk Atletizmi” uygulamalarının; çocukların hedef yönelimlerini ve beden eğitimi derslerine karşı tutumlarını ortaya koymayı ve bu alana yönelik yabancı araştırmacıların ölçeklerinden esinlenerek yeni ölçekler kazandırmayı amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda ‘Çocuk Atletizmi’ uygulamalarında 5., 6. ve 7. sınıflardan oluşan katılımcı grup 176 öğrenci ve kontrol grubunda 88 öğrenci yer aldığı belirtilmiştir. Katılımcı gruba 6 hafta süre ile ‘Çocuk Atletizmi’ programı uygulanırken; kontrol grubuna rutin beden eğitimi dersleri verilmiştir. Veri toplama aracı olarak, “Beden Eğitimi Dersleriyle İlgili Öğrenme ve Performans Yönelimleri Ölçeği, Beden Eğitiminde İş ve Ego

Yönelimleri Ölçeği, Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Uygulamalar sonucunda, rutin beden eğitimi derslerinin orta düzeyin üzerinde ‘Öğrenme Eğilimli İklim’ çevresi oluşturduğu, aynı düzeyde ‘Görev Yönelimi’ne’ neden olduğu ve beden eğitimi derslerine karşı olumlu tutumu orta düzeyin üzerinde olduğu; “Çocuk Atletizmi” uygulamalarına katılan çocuklarda ise ‘Öğrenme Eğilimli İklim’ algısı geliştiği ve buna bağlı olarak ‘Görev Yönelimini’ yüksek düzeye ulaştığı ve beden eğitimine karşı olumlu tutumun uygulama öncesinde orta düzeyin biraz üzerinde bulunan değerlerin uygulama sonrasında yüksek düzeyin üzerine çıktığı belirlenmiştir.

Kuş (2009), ilköğretim programlarının, örtük programın ve okul dışı etmenlerin (aile, medya, okul dışı sosyal çevre) değerleri kazandırma etkililiğini öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre incelemeyi amaçlamıştır. Bu araştırma betimsel araştırma kapsamındaki ‘genel tarama’ modelindedir. Araştırmanın çalışma grubunu, 155 öğretmen ve 8. sınıf 740 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Sonuç olarak; değerlerin kazanılmasında öğrencilere göre örtük programın, resmi programdan daha etkili olduğu; öğretmenlere göre ise resmi programın örtük programdan daha etkili olduğu saptanmıştır. Ayrıca okul dışı etmenlerin (aile, medya-sosyal çevre) değerlerin kazanılmasında en etkili faktör olduğu hem öğretmen hem de öğrenci görüşleri ile ortaya konmuştur.

Esen (2010), beden eğitimi dersi ve beden eğitimi öğretmenine karşı ilkokul öğrencilerinin tutumlarını, öğrenci-öğretmen ilişkilerini ve ders dışı etkinliklerde öğretmelerin rolünün önemini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Bunun yanı sıra veri toplama aracı olarak anket uygulanmıştır. Araştırma grubunu ilkokul 2. Kademe 6., 7., 8. sınıflarda okuyan, kız-erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Sonuç olarak; öğrencilerin beden eğitimi dersi ve beden eğitimi öğretmenlerine karşı olumlu tutum gösterdikleri görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin ders dışı etkinliklerine katılım oranlarının istenilen seviyede olmadığı ve ders dışı etkinliklerin öğrencilerin beklentilerini tam olarak karşılayamadığı ortaya çıkmıştır.

Nama (2010), ders dışı etkinliklere katılan / katılmayan üniversite öğrencilerin yaklaşımlarını, yönelimlerini, tercihlerini, katılım amaçlarını ve

algılarını şekillendiren unsurları belirleyerek; bu unsurların farklı değişkenlere (sınıf, cinsiyet, ikamet, lise türü ve puan türü) göre nasıl şekillendiğini incelemeyi amaçlamıştır. Karma yöntem tercih edilmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu ve anket kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2009-2010 yıllarında Vakıf Üniversitesi'ndeki 2917 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda; öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun üniversite dışındaki etkinliklerden hiçbirine katılmadığı ve bunun yanı sıra kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla daha fazla etkinliklere katıldığı belirlenmiştir.

Şahin (2010), lise öğrencilerinin okul sonrası gözetimsiz geçirdikleri sürelerde şiddete yönelme durumları ve ders dışı spor faaliyetleri ile ilişkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya değişik türlerdeki liselerin 9., 10., 11. ve 12. Sınıflarından 797 öğrenci katılmıştır. Veri toplama aracı olarak “Öğrenci Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda; öğrencilerin okul sonrası zamanlarda şiddet olaylarına sıklıkla karışmalarının sebebinin ders dışı sportif faaliyetlere katılıp katılmadığı ile ilgili değil; bu zaman diliminde gözetimsiz geçirdikleri sürelerin uzunluğu ile ilişkili olduğu yargısına varılmıştır. Ayrıca öğrencilerin isteklerine ve fiziksel özelliklerine göre düzenlenmiş eğlenceli ders dışı sportif faaliyet programları, öğrencilerin okul sonrası zamanlarda karşılaşılabilecekleri şiddet riskinden onları korumaya yardımcı olabileceği kanısına varılmıştır.

Taşoğlu (2010), coğrafya öğretiminde kullanılan yöntemlerin önemine dikkat çekmek ve coğrafya konularının “okul dışı etkinlik” biçiminde işlenmesinin öğrencinin akademik başarısı üzerindeki etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırma kapsamında deneysel yöntem kullanılmıştır. Kocaeli ili Başiskele ilçesindeki 9.sınıfta yer alan toplam 20 öğrenciden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak, çoktan seçmeli 20 sorudan oluşan ve “İnsan ve Çevre Ünitesi Başarı Testi” kullanılmıştır. Araştırma ile okul dışı etkinliklerin öğrencilerin coğrafya dersi başarılarına ve coğrafya dersine karşı tutumlarına olumlu katkılar sağladığı sonucuna varılmıştır

Yıldırım (2010), ortaöğretim coğrafya öğretmenlerinin ders dışı etkinliklerin öğrencilere ne düzeyde katkı sağladığı ve öğrencilerin bu konudaki

farkındalıklarını ölçmeyi amaçlamıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmış olup, araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Resmi, genel liselerden 148 öğretmen ve tesadüfi seçilen 7 ortaöğretim okulundan 150 öğrenciye anket uygulanmıştır. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya öğretiminde kullandıkları ders dışı etkinlikler hedeflenen davranışları kazandırmasına yönelik ankette yer alan maddelerin büyük çoğunluğunun öğrenciler tarafından “orta” sıklığını işaretlediği belirlenmiştir. Yapılan faaliyetlerin hedeflenen davranışları kazandırma açısından etkililik düzeyinin öğretmenlerde, öğrencilere göre daha yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır. Araştırma sonucunda; ders dışı etkinliklerin uygulanması konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri arasında anlamlı farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Yıldız (2010), İstanbul ili Eyüp ilçesinde görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin 2008 - 2009 yılı içerisinde ders dışında spor aktivitelerine katılım düzeylerini incelemeyi amaçlamıştır. Bu amaca uygun olarak beden eğitimi öğretmenlerinin spora aktif ya da pasif, amatör veya profesyonel, bireysel ya da grup olarak katılıp katılmadıkları araştırılmıştır. Araştırma İstanbul ili Eyüp ilçesinde görev yapan 49 beden eğitimi ve spor öğretmeni üzerinde uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmış olup tarama modeli kapsamında gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda; İlkokullardaki beden eğitimi öğretmenlerinin yeterince çalışma dışı zamana sahip oldukları belirlenmiştir. Haftalık 30 saatin altında çalışan (hafta içi yarım gün ve üzerinde boş vakte sahip olan) öğretmenlerin yarıdan fazlasının çalışma dışı zamana sahip oldukları görülmüştür.

Akgün (2011), ilkokulda ders dışı egzersiz faaliyetlerine katılan 6.7.ve 8. sınıf öğrencilerin sosyalleşme düzeylerini belirlemek amacıyla düzenlenen deneysel bir çalışmadır. Veri toplama aracı olarak, “SDTÖ (*Sosyalleşme Durumu Tespiti Ölçeği*)” kullanılmıştır. Çalışma örneklemini ise, Manisa’nın merkezinde bir ilkokulun 6. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinden 30’u uygulama, 30’u kontrol grubunda olmak üzere toplam 60 öğrenci oluşturmaktadır. Uygulama ve kontrol gruplarına ön test olarak SDTÖ uygulanmış; ön test sonrası uygulama grubuna ders dışı egzersiz faaliyetleri etkinlikleri düzenlenmiş, kontrol grubuna ise normal okul yaşantısı devam ettirilmiş ve ek olarak ders dışı egzersiz faaliyetleri

yaptırılmamıştır. Çalışma sonunda ise uygulama ve kontrol grup öğrencilerine SDTÖ tekrar son test olarak uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; ders dışı egzersiz faaliyetlerine katılımın, öğrencilerin sosyalleşme düzeylerini anlamlı biçimde arttırdığı bulunmuştur.

Çınar (2011), Sivas il merkezinde ilkokullarda görev alan beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı egzersiz çalışmalarında karşılaştıkları sorunların incelenmesi, çözüm önerileri ve ilkokullardaki ders dışı egzersiz çalışmalarının veriminin arttırılmasını amaçlamıştır. Beden eğitimi öğretmenlerine ait değişkenler (cinsiyet, yaş, medeni durum, haftalık egzersiz ders saati) incelenmiştir. Araştırmada tarama modeli kullanılmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket hazırlanmış ve 96 beden eğitimi öğretmenine uygulanmıştır. Araştırma kapsamında bayan beden eğitimi öğretmenlerinin, ders dışı egzersiz çalışmaları sırasında erkek beden eğitimi öğretmenlerine göre daha fazla sorunla karşılaştıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra beden eğitimi öğretmenlerinin, ders dışı egzersiz çalışmaları karşılığında aldıkları ücretlerin ve çalışma ortamı kapsamında tesis ve donanımların yeterli bulamadığı belirlenmiştir.

Gündüz (2011), 2005 yılında yapılandırmacı yaklaşımla hazırlanan lise coğrafya programının uygulayıcıları olan öğretmenlerin ders dışı etkinlikler hakkında görüşleri alınarak etkinliklerin önemi, geçerlilikleri, sınırlılıkları öğrenilerek gelecek programlara ışık tutmasını amaçlamıştır. Tarama modeli kapsamında ele alınan çalışmanın veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Çalışma 56 okulda, 155 öğretmene uygulanmıştır. Sonuç olarak; 9. sınıf coğrafya öğretmenlerinin uygulanmakta olduğu Coğrafya Ders Programı'nın önerdiği etkinlikleri uygun buldukları belirlenmiştir. Coğrafya öğretmenlerinin coğrafya dersine yönelik ders dışı etkinlikleri sıklıkla uygulayamadıkları ortaya çıkmıştır. Ayrıca ders dışı etkinliklerin öğrenmeyi ve kalıcılığı artırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Soytürk (2011), ders dışı etkinlik olarak takım sporu (voleybol, basketbol, hentbol ve futbol) yapan, il genelinde dereceye girmiş kız ve erkek takımlarının sporcuları ile spor yapmayan öğrencilerin davranış örüntülerinin karşılaştırılmasını amaçlamıştır. Araştırma, 479 gönüllü öğrenciden oluşmaktadır.

Veri toplama araçları olarak, “Kişisel Bilgi Formu, 11-18 Yaş Gençler İçin Kendini Değerlendirme Ölçeği ve Öğretmen Bilgi Formu” kullanılmıştır. Araştırmada niceliksel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma ile adolesan (ergenlik) dönemde ders dışı etkinlik olarak takım sporu yapmanın davranış örüntüleri açısından spor yapmayanlara göre daha olumlu etkilediği, özellikle spor yapmayan kızların risk altında olduğu sonucuna varılmıştır. Beden eğitimi öğretmenleri ders dışı etkinlik olarak takım sporu yapan veya yapmayan adolesanların davranışlarını değerlendirmede gerekli yeterliliği göstermediği yargısına varılmıştır.

Acar (2012), beden eğitimi ve ders dışı etkinliklere ilköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin katılım motivasyonlarını ve katılım motivasyonlarında yaş ve cinsiyet gibi faktörlerinin etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Uygulama ve anket modelinde bir araştırmadır. Veri toplama aracı olarak, “Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırmada beden eğitimi ders dışı etkinlikleri çerçevesinde, gönüllü katılan 513 öğrenciye yedi aylık bir süreçte etkinlik yaptırılmıştır ve etkinlikler sonrası öğrencilere “Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği” uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; etkinliklere katılan farklı yaş gruplarındaki öğrencilerin katılım motivasyonlarında yaşlar arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Buna karşılık kız ve erkek öğrenciler arasında eğlence, başarı, statü ve hareket/aktif olma olarak anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin etkinliklere katılımlarında en önemli gördükleri faktörün beceri gelişimi olduğu bulunmuştur.

Akın (2012), okul içi ve okul dışında yapılan öğretim-öğrenme etkinliklerinin öğrenci başarısında anlamlı fark yaratıp yaratmadığını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Araştırmada tarama modeli olarak benimsenmiştir. Veri toplama aracı olarak, “Bilgi Alma Formu” kullanılmıştır. Araştırma, 8. Sınıfı yeni bitirmiş ve 9. Sınıfa yeni başlamış öğrencilerin eğitim görmekte olduğu Burdur ili merkezindeki 39 lise’den 2890’ öğrencinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma kapsamında; öğrenci ve velilerin okul öğrenmelerini başarı için yeterli görmediği; öğrencilerin özel ders almaları, etüt çalışmalarına katılmaları ve dershaneye gitmeleri başarılarını anlamlı derecede artırdığı ve dershaneye giden öğrencilerin başarısının okul dahil olmak üzere diğer etkinliklere katılan

öğrencilerin başarısından anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca ek çalışmalara düzenli olarak katılan özellikle 8. sınıf öğrencilerinin başarılarının arttığı belirlenmiştir.

Doydu (2012), Çankırı ilinde bulunan ilkokul 2. kademe öğrencileri üzerinde yürütülen ve 16 haftalık spor eğitimi modeline göre işlenen ders dışı futbol eğitim çalışmalarının öğrencilerdeki bilişsel, psikomotor ve oyun performansı alanlardaki gelişimini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma deneysel bir çalışma olup, gerçek deneme modellerinden ön test – son test kontrol gruplu model kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Deney grubu 24, kontrol grubu 24 olmak üzere toplam 48 erkek öğrenciden oluşmaktadır. Veri aracı olarak; “Mor - Christian Genel Futbol Yetenek Testi, Oyun Performansı Değerlendirme Ölçeği ve Bilişsel Futbol Testi” kullanılmıştır. Yapılan araştırma neticesinde; spor eğitim modeli ve geleneksel öğretim yaklaşımı ile futbol çalışmalarına katılan öğrencilerin bilişsel erişim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark elde edilmemiş ve benzer şekilde bilgi geliştirmişlerdir.

Ertaş (2012), fizik dersinde, okul dışı bilimsel etkinliklerle desteklenen eleştirel düşünme öğretiminin, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimleri ve fizik dersine yönelik tutumları üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma, ön test- son test kontrol gruplu yarı deneysel desendir. Araştırmada nicel veri toplama araçları olarak, “Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği ve Fizik Dersine Yönelik Tutum Ölçeği”; nitel veri toplama araçları olarak “Gözlem formu, Görüşmeler ve Günlükler” kullanılmıştır. Araştırma 2009-2010 yılında Ankara’da bir ortaöğretimde 9. sınıfta eğitim gören toplam 120 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma ile fizik dersinde uygulanan okul dışı bilimsel etkinliklerle desteklenen eleştirel düşünme öğretiminin, sınıf içi eleştirel düşünme öğretiminin ve okul dışı öğretimin, öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini arttırmada, mevcut öğretim yöntemine göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Okay (2012), meslek lisesi öğrencilerinin okul dışı saatlerini nasıl geçirdiklerini, bu zaman içerisinde kimlerden etkilendiklerini ve okul, çevre ve ailelerinin bu etkinliklere ne düzeyde katkı sağladığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma, çeşitleme yöntemi kapsamında betimsel araştırma yöntemi ve

standartlaştırılmış açık uçlu görüşme yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak, öğrencilerin okul dışı zamanlarını değerlendirme şekilleri ve bunları etkileyen “Faktörler Anketi” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen 1380 anket verilerinin analizi sonucunda; meslek lisesi öğrencilerinin; okul dışı saatlerini daha çok pasif etkinlikler ile değerlendirdiği, okul dışı okuldan faydalanma sıklığına göre sosyo-ekonomik düzeyi iyi olan öğrencilerin, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan öğrencilere göre daha yüksek olduğu ve öğrencilerin okul dışında yapacağı etkinliklere en çok kendilerinin karar verdiği bulgularına ulaşılmıştır.

Öztürk (2012), ders dışı etkinliği olarak uygulanan sporla ilgili oyunların ortaöğretim öğrencilerinin iletişim becerisi algılarına etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada ön test-son test kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak , “İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Çalışma bir ortaöğretimde öğrenim gören 15’i deney, 15’i kontrol grubu olmak üzere toplam 30 öğrenci ile yürütülmüştür. Deney grubu 10 hafta boyunca 20 çalışmaya katılmıştır. Kontrol grubundaki öğrenciler bu süre içinde herhangi bir ders dışı etkinliğe katılmamışlardır. Sonuç olarak; sporla ilgili oyun uygulamalarına katılan öğrencilerin iletişim becerisi algılarının, katılmayanlara göre daha yüksek olduğu, cinsiyetlere göre iletişim becerisi algıları arasında anlamlı bir fark olmadığı ve öğrencilerin sporla ilgili oyun uygulamalarına katılma durumu ile cinsiyetin iletişim becerisi algıları üzerindeki ortak etkisinin de istatistiksel olarak anlamlı bulunmadığı belirlenmiştir.

Yaşın (2012), ders dışı etkinliklere katılan öğrenci ve öğretmenlerin değişkenlerine göre etkinliklerden beklentilerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, anket-survey yöntemi uygulanmıştır. Beden Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı, Müzik ve Resim İş branşlarından ders dışı etkinliklere katılan lise ve ilkokul 2. kademe öğrenci ve öğretmenleri için ayrı ayrı 24 sorudan oluşan, ders dışı etkinliklerle ilgili hazırlanan anket uygulanmıştır. Örneklemi, random ile seçilen okullardaki 120 Beden Eğitimi, 100 Türk Dili ve Edebiyatı, 25 Müzik ve 55’de Resim İş branşlarına ait ders dışı etkinliklere katılan toplam 300 öğretmen ile 1000 kişilik bir öğrenci grubu oluşturmuştur. Yapılan çalışma sonucunda; ders

dışı etkinliklerin planlanan amaçlarına ulaşmadığı, yeterince uygulanmadığı, göstermelik yapıldığı, okul yönetimlerinin öğrencileri ders dışı etkinliklere teşvik etmediği, ders dışı etkinlikler için ayrılan zamanın ve okulların imkânlarının yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Erentay (2013), ilkokul 5. Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi, ‘Canlılar Dünyasını Gezelim, Tanıyalım’ ünitesi kapsamında ‘İnsan ve Çevre’ konusunun işlenme sürecinde okul dışı doğa uygulamalarının, 5. sınıf öğrencilerinin fene ilişkin bilgi, bilimsel süreç becerileri ve çevreye yönelik tutumları üzerindeki etkililiğini ve kalıcılığını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu araştırma deneysel desende tasarlanmış nicel bir araştırmadır. Veri toplama araçlarını; “Fen Bilgisi Testi, Bilimsel Süreç Becerileri Testi ve Çevreye Yönelik Tutum Ölçeği” oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmanın örneklemini, 2010-2011 yılında Ankara’da bir devlet ilkokulunda öğrenim görmekte olan 5. sınıflar düzeyinde çalışmaya katılan iki şube (deney ve kontrol grubu olmak üzere) oluşturmuştur. Çalışmaya toplam 59 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonucunda; bilgi, beceri ve tutum değişkenlerine yönelik olarak sınıf ve uygulama arasındaki etkileşimin anlamlı bulunduğu, sınıf değişkeni açısından kontrol ve deney grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gözlemlenmediği tespit edilmiştir.

Karademir (2013), planlanmış davranış teorisi yoluyla, öğretmen ve öğretmen adaylarının, fen ve teknoloji dersi kapsamında okul dışı öğrenme etkinliklerini gerçekleştirme amaçları bulunup bulunmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada davranış amacını etkileyen faktörleri belirlemek için ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, “Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini Gerçekleştirme Ölçeği ve Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırma kapsamında; öğretmen adaylarının okul dışı etkinliklerini gerçekleştirme amaçları öğrenim gördükleri bölgeler arasında bazı farklılıklar olduğu ve öğretmen örneğinde, davranış amacıyla öznel norm ilişkisinin oldukça yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Yani öğretmenlerin okul dışı etkinlik gerçekleştirme amaçları, davranışa yönelik tutumlarından değil; referans olarak gördükleri kişi veya kurumların beklentilerinden kaynaklandığı ortaya çıkmıştır.

Ünalı (2013), Coğrafya Bilgi Yarışmaları'nın yarışmaya katılan lise öğrencilerinin düşüncelerine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Tarama modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın örneklemini ise İç Anadolu Bölgesi'ndeki Anözder'e bağı özel liseler ve Ankara'daki bütün özel liseler ile devlet liselerinden, yarışmaya katılan 41 okuldan 82 öğrenci, Marmara Bölgesindeki Liselerarası Coğrafya Bilim Yarışması'na katılan 150 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, nicel verilerin toplanması için anket uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; Coğrafya Bilgi Yarışmaları'nın öğrencilerin derslerinde daha başarılı olmalarına, ders çalışma alışkanlığı kazanmalarına, coğrafyaya karşı ilgilerinin ve genel kültürlerinin artmasına, coğrafya dersinin daha fazla sevilmesine, coğrafya öğretmenlerine karşı bakış açılarının olumlu yönde değişmesine yol açtığı yönünde önemli bulgulara ulaşılmıştır.

Özen (2014), ilkokul öğrencilerinin okul dışında bilişim teknolojilerine erişim olanaklarını ve kullanım amaçlarını anne-baba ve öğrenci görüşlerine göre incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Araştırmada 1156 öğrenci velisine “Öğrencilerin Okul Dışında Bilişim Teknolojiyi Kullanım Amaçlarını Belirleme Anketi” ve 40 öğrenciye yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Araştırma sonunda; erkek öğrencilerin okul dışında bilişim teknolojilerini kullanımlarının kız öğrencilere göre daha çok eğlence ve oyun amaçlı olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin bilişim teknolojileri kullanımına ilişkin anne-babalarının, öğrencilerin bilişim teknolojileri başında çok zaman geçirmeleri, oynadıkları oyun türleri ve Facebook kullanımına yönelik sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Anne-babaların öğrencileri bilişim teknolojileri kullanımı konusunda gün ve saat olarak sınırladıkları ve oynadıkları oyun türlerine ilişkin kısıtlamalar getirdikleri tespit edilmiştir.

Şensoy (2014), sosyal bilgiler öğretmenlerinin vatandaşlık bilgisi konularını, okul dışında toplumsal çevrede işleyip işlemediğini araştırmayı amaçlamıştır. Ayrıca öğretmenlerin tutumlarının cinsiyet, kıdem, çalışma bölgesi, mezuniyet alanı gibi bağımsız değişkenlerle ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmada tarama modeli benimsenmiştir. Araştırma 2012-2013 yılları arasında Ordu ilindeki basit tesadüfi örnekleme ile seçilen 91 ortaokul ve 162 sosyal bilgiler öğretmeni oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, anket

uygulanmıştır. Araştırma kapsamında; öğretmenlerin vatandaşlık bilgisi konularını öğretirken okul dışı sahaları etkili kullanmadıkları ve değişkenlerin okul dışı sahaları etkili kullanmada, öğretmenlerin görüşleri üzerinde anlamlı bir fark yaratmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Armağan (2015), ilkokul 4. sınıf fen bilimleri dersi “Canlılar Dünyasını Gezelim Tanıyalım” ünitesinin yaşam alanları konusunda örnek bir okul dışı öğrenme ortamı modeli tasarlamayı, uygulamayı ve sürecin yansımalarını tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışma grubu, 20 öğrenci ve velilerinden oluşmaktadır. Eylem araştırması doğrultusunda gerçekleştirilen çalışma için, fen bilimleri dersi kazanımları ve bu kazanımlara dair yıllık plan dahilinde, 6 hafta boyunca canlıların yaşam alanları konusu okul dışı etkinliklerle işlenmiş, 7 haftada veli ve öğrenci görüşmeleri yapılmış. Veri toplama aracı olarak, “Yaşam Alanları Etkinlik Yapağı, Doğal Yaşam Alanları Gözlem Formu, Öğrenci Değerlendirme Formu, Yaşam Alanları Anlam Çözümleme Tablosu, Balık Kılçığı, Çevre Kirliliği Doğru Yanlış Testi, Öğrenci Performans Değerlendirme Formu, Öğrenci Görüşme Formu, Kişisel Bilgi Formu ve Veli Görüşme Formu” kullanılmıştır. Araştırmada, hem velilerin hem de öğrencilerin okul dışı fen etkinlikleri sürecinin olumlu yansımaları üzerinde durdukları sonucuna ulaşılmıştır.

Sarıçam (2015), öğrencilerin sosyal medyayı okul dışında kullanmalarının, öğrencilerin ders başarılarına etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak; anket ve öğrencilerin bir dönemlik derslerin dönem sonu notları kullanılmıştır. Araştırma, 5. ve 6. sınıflarında bulunan toplam 377 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; öğrencilerin demografik özellikleri ile sosyal medya kullanımları arasındaki ilişkide farklılıklar olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin sosyal medya kullanımıyla ders başarıları arasındaki ilişkide Blog, Mikroblog, Podcast ve Sanal Dünyaları kullanan öğrencilerin matematik ders başarıları arasında negatif yönlü, çok zayıf bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Blog kullanan öğrencilerin Türkçe ve İngilizce ders başarıları arasında negatif yönlü, çok zayıf bir ilişkinin olduğu belirlenmiştir. Dolayısıyla öğrencilerin okul dışında kullanmış oldukları sosyal medyanın, öğrencilerin Türkçe, matematik ve İngilizce ders başarılarına çok az da olsa olumsuz yönde etki ettiği ortaya çıkmıştır.

Sözer (2015), Türkiye’deki ilkokullarda sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenmelerin mevcut durumunu, alanda yapılan araştırmaların bulgularına dayalı olarak metasentez yöntemi değerlendirilmeye çalışmıştır. Bu araştırma için 2004-2014 yılları arasında gerçekleştirilmiş 61 lisansüstü tezden yararlanılmıştır. Bu tezlerin örneklemelerinde yer alan öğrenci toplamı 6080, öğretmen toplamı ise 3077’dir. Çalışmanın sonucunda; sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenmelerin taşıdığı sınırlılıklara rağmen öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimleri üzerinde çok yönlü katkıları olduğu ve “okul ile yaşamı ilişkilendirme” noktasında önemli bir işleve sahip olabileceği kanısına varılmıştır.

Tungaç (2015), fen bilgisi öğretmenlerinin “Doğa Deneyimine Bağlı Çevre Eğitimi” ile ilgili özyeterlik algılarını, çevre bilgilerini ve çevresel tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemeye çalışmıştır. Araştırmanın örneklemi, Mersin ili merkez ve çevre ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı ortaokullarda fen bilgisi öğretmeni olarak görev yapmakta olan 102 kişi oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, “Doğa Deneyimine Bağlı Çevre Eğitime Yönelik Öz Yeterlik Algısı Ölçeği (DÖAÖ), Çevre Bilgisi Testi ve Çevresel Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada açıklayıcı karma yöntem kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; fen bilgisi öğretmenlerinin yüksek öz yeterlik algısı ve çevresel tutuma sahip olmalarına rağmen orta düzeyde çevre bilgisine sahip oldukları belirlenmiştir. Ayrıca fen bilgisi öğretmenlerinin doğa deneyimine bağlı çevre eğitim etkinliklerini neredeyse hiç uygulamadıkları ortaya konmuştur. Bu durumun sebebinin öğretmenlerden, öğrenciden, yöneticilerden, çevresel ve maddi temelli birçok problemten kaynaklandığı belirlenmiştir.

Yıldızhan (2015), okul dışı eğitim ihtiyaçlarının ortaya çıkış sebeplerinin ve okul dışı eğitim kurumlarından beklentilerin ne olduğunu tespit etmeye çalışmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, anket ve görüşme formları kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi 316 ilkokul, 299 ortaokul ve 120 lise öğretmeni olmak üzere toplam 735 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre; öğretmenlerin yüzdelik olarak yarından fazlasının merkezî sınavların kalkmasıyla okul dışı eğitime ihtiyaç olmayacağını belirtmiştir. Merkezi sınav sisteminin okul dışı eğitimde önemli bir

etkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmenler okul dışı eğitimden; kaliteli eğitim vermesi, kaliteli öğretmen yetiştirmesi, öğrencilerin yeteneklerine göre geliştirilmesi, öğrencilerin okul ile ilgili eksiklerinin giderilmesi, öğrencilerin temellerinin sağlamlaştırılması, öğretmenlerin her öğrenciye adil davranması, okul dışı eğitimin daha uygun fiyatlarla yapılması, öğrencilere kariyer ve iş imkânı sağlanması gibi beklentilerinin olduğu belirlenmiştir.

Erten (2016), okul tabanlı alan gezisinin ortaokul öğrencilerinin bilimsel süreç becerileri ile ilgili kazanımlarına etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma, yarı deneysel bir çalışma olup, statik grup karşılaştırmalı desende tasarlanmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen gözlem formu ve bilgi yaprakları ile açık uçlu soruların bulunduğu bir görüşme formu uygulanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2014-2015 eğitim- öğretim yılında Erzincan ilinin İliç ilçesindeki bir ortaokulda öğrenim gören 56 beşinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda; okul dışı öğrenme ortamlarının, bilimsel süreç becerilerini geliştirme açısından, özellikle gözlem ve operasyonel tanımlama becerileri bakımından katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Karabiber (2016), okul öncesi dönem çocuklarının okul dışı zamanlarda dahil oldukları etkinlikleri belirlemeyi, annelerin ve çocukların bu etkinlikler hakkındaki görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma modeli kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Hatay ilinin Erzincan ilçesinde bağımsız anaokuluna devam eden gönüllü 12 çocuk ve anneleri oluşturmaktadır. Bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme türü ve günlük kullanılmıştır. Çalışma kapsamında; çocukların okul dışı zamanlarda televizyon izleme, oyun oynama, bilgisayar, telefon ve tabletle zaman geçirme, kitap okuma, şarkı söyleme, boyama, ödev yapma, oyun hamuruyla oynama, kağıt kesme-yapıştırma, müzik dinleme/enstrüman çalma, matematik-sayı çalışmaları yapma, resim yapma ve yap-bozla oynama gibi etkinlikleri gerçekleştirdikleri belirlenmiştir. Annelerin ise çocuklarının ödev, resim, oyun hamuru, sayı çalışmaları, dikkat geliştirici kitap çalışmaları, kendi başına yapılan etkinliklerle zaman geçirebilmesi gibi etkinlikleri yapmasından memnun oldukları ancak şiddet içerikli çizgi film izlemesi, telefon ve bilgisayara çok zaman ayırması, ödev yapmayı istememesi ve çok fazla boyama yapmasından memnun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Yorulmaz (2016), ortaokul öğrencilerinin yatılı müze ortamında gerçekleşen öğrenme sürecinin öğrencilerde ne anlam ifade ettiğini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Araştırma için, durum çalışması yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak, mülakat formu kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcı grubunu 6. 7. 8. sınıflarından 8 kız, 10 erkek olmak üzere toplam 18 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sürecinde; belirlenen verilerin analiz edilmesi ile okul dışı etkinliklerden olan müzelerin özellikle sosyal bilgiler dersine fayda sağladığı, yatılı müze gezisinin öğrencilerde geçmişi öğrenme konusunda merak duygularını harekete geçirerek bu durumun sosyal bilgiler dersini öğrenme konusunda motive edici olduğu görülmüştür. Öğrenciler, yatılı müze etkinlikleri ile sosyal bilgiler dersinin müzede eğlendirici ve keyif alarak öğrenebileceklerini vurgulamışlardır.

Bakioğlu (2017), 2013 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı'nın, 5. sınıf "Vücudumuz Bilmecesini Çözelim Ünitesi" kazanımlarına uygun olarak fen bilimleri öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarında yürütecekleri derslerde kullanabilecekleri bir rehber materyal geliştirmeyi ve etkililiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma nicel ve nitel verilerin birlikte toplanabileceği karma yöntemlerden gömülü desen kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın nicel kısmında yarı deneysel desenlerden ön test-son test eşitlenmiş kontrol gruplu desen, nitel kısmında ise fenomenografik yöntem kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim-öğretim yılının birinci döneminde Tokat ilinde iki ortaokuldan seçilen 5. sınıf toplam 31 öğrenciden oluşmaktadır. Veri aracı olarak; "İlköğretim Beşinci Sınıf Fen ve Teknoloji Dersi Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Uygulama sonrasında deney grubu öğrencileriyle uygulamanın etkililiğini derinlemesine anlamak amacıyla mülakat soruları hazırlanmış ve bu öğrencilerle yarı yapılandırılmış mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Deney grubu öğrencileri ile okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin gerçekleştirilen çalışmalar sonrasında; yapılan mülakatlardan, öğrencilerin okul dışı ortamlarda eğlenerek kalıcı öğrenmeler sağladığı, arkadaşları ile birlikte bir ortamda etkinlik yapmaktan mutluluk duyup sosyalleşme sağladıkları, bilmedikleri meslekleri ve kavramları öğrendikleri, okul dışı ortamlarda öğrendiklerini günlük hayatta kullanabildikleri sonucuna varılmıştır.

Yıldız (2017), eğitim çağındaki çocukların gelişim süreçlerini sağlıklı ve verimli geçirebilmelerinde serbest vakit etkinliklerinin ve ebeveynlerin tutumlarının etkisini araştırmıştır. Araştırmada alan yazın taraması, alan araştırması (anket) ve sosyal deney yöntemlerine başvurulmuştur. Sakarya ili Adapazarı ve Serdivan ilçelerinde lise birinci sınıf 189 öğrenci ve bu öğrencilerin velilerinden de rastgele 104 kişi belirlenerek anket uygulanmıştır. Ayrıca ortaokul altıncı sınıfta eğitim gören 9 öğrenciyle boş vakitlerini etkin değerlendirmeleri halinde elde edecekleri kazanımlara odaklanan 12 hafta süreli bir sosyal deney gerçekleştirilmiştir. Çocukların ilk halleri ve geldikleri son nokta gözlemlenerek çıkarımlar elde edilmiştir. Araştırma sonucunda; ebeveynlerin sosyo-ekonomik durumlarının, çocuklarıyla ilgilenme düzeylerinin ve çocukların serbest vakitlerini ilgi alanlarına uygun aktivitelerle geçirmelerinin onların kişilik gelişimlerine ve akademik başarılarına olumlu yönde etki ettiği bulunmuştur.

Çebi (2018), okul dışı öğrenme ortamlarının fen bilimleri dersine karşı olumsuz tutuma sahip öğrencilerin, fen bilimleri dersine karşı ilgi ve tutumlarına etkisini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın örneklemini 4 öğrenci (2 kız, 2 erkek) oluşturmaktadır. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada veriler, açık uçlu sorular sorularak ve yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak elde edilmiştir. Çalışma kapsamında, 7 açık uçlu soru çalışma öncesi sorularak fen bilimlerine yönelik varolan tutumlarını tespit etmede yardımcı olurken; çalışma sonrası sorulan 7 açık uçlu soru ise etkinlik sonrası *(On beş günde bir okul dışı öğrenme ortamı ziyaret edilerek yapılan geziler kastedilmektedir.)* sorularak gerçekleşen tutuma yönelik değişimleri ölçmede kullanılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda fen bilimleri dersine karşı olumsuz tutuma sahip ve fen bilimleri dersini sevmeyen öğrencilerin, fen bilimleri dersine karşı olumlu tutum geliştirdiği ve artık dersi sevdiği ortaya çıkmıştır. Öğrenciler fen bilimleri dersi ile günlük hayat arasında anlamlı ilişkiler kurmaya, okul dışında da fen bilimleri dersi ile ilgili ödevler, araştırmalar, deneyler ve çeşitli etkinlikler yapmaya başlamıştır.

Durel (2018), okul dışı fen etkinliklerinin fen bilgisi dersini alan ortaokul öğrencileri, fen bilimleri öğretmenleri ve öğretmen adaylarının üzerinde etkilerini ölçmeyi hedeflemiştir. Veri toplama aracı olarak; “Bilimsel Süreç Değerlendirme

Testi, Akademik Başarı Testi ve Fen Bilimleri Dersi Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada, nicel araştırma yöntemi uygulanmıştır. Araştırma 31 öğrenci deney grubunu ve 34 öğrenci kontrol grubundan oluşmuştur. Araştırmanın sonucunda, okul dışı fen etkinlikleriyle yapılan öğretimin, araştırma kapsamında belirlenen kontrol grubunda yapılan sınıf içi öğretime göre akademik başarının artışında anlamlı olarak daha etkili olduğu belirlenirken; bilimsel süreç becerisi değerlendirme testi ve fen bilimleri dersine karşı tutum açısından ise iki grup (deney ve kontrol) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Erkaya (2018), okul öncesi ve ilkokul dönemindeki işitme kayıplı çocukların sosyal çevre bağlamı içinde ev ve okul dışı sosyal ortamlarda yaşadıkları iletişim sorunlarını ve annelerin bu sorunlar karşısında geliştirdikleri çözüm stratejilerini belirlemeyi amaçladığını çalışmasında karma yöntem ve eş zamanlı dönüşümsel desen kullanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını, “Çocuk İletişim Sorunları Belirleme Anketi” için 91 anne, yarı yapılandırılmış görüşmeler için 22 anne oluşturmaktadır. Bu araştırma, işitme kayıplı çocukların işitme kaybından kaynaklanan iletişim sorunları, iletişimde sosyal ve duygusal sorunlar, kendini iletişime kapatma gibi sorunlar yaşadıklarını göstermiştir. İletişim sorunlarına çözüm olarak işitme kayıplı çocuğu olan anneler, diğer ailelere tıbbi, eğitimsel, sosyal önerilerde ve duygu yönetimine yönelik önerilerde bulunup; iletişim sorunları için aile eğitimine ihtiyaç duyduklarını vurgulamışlardır. Sonuç olarak; iletişim sorunlarını çözmede, erken tanı, cihazlandırma, erken müdahale, erken özel eğitim ve aile eğitiminin önemli olduğu belirtilmiştir. İncelenen lisansüstü çalışmalara ait lisansüstü çalışmanın türü, uygulama çalışmalarını gerçekleştirdikleri örneklem ve çalışmaları için kullanmış oldukları veri toplama araçlarına ile ilgili özet bilgiler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Okul Dışı Öğrenme İle İlgili Lisansüstü Çalışmalar

Tez Yılı	Tez Türü	Üniversite	Tezi Yazan	Tez Adı	Örneklem	Veri Toplama Araçları
2001	Y.L.T	Trakya Üni.	Tuncer Bülbül	Öğretmenlerin Okul Dışı (Örgütsel) Adanma Odakları	Öğretmen	Araştırmacı Tarafından Geliştirilmiş Adanma Odakları Ölçeği)
2003	D.T	Atatürk Üni.	Erdoğan Köse	İlköğretim Düzeyinde Ders Dışı Etkinliklerin Akademik Başarıya ve Okul Kültürünü Algılamaya Etkisi	Öğrenci	Anket
2006	Y.L.T	Mersin Üni.	Tamer	Ortaöğretim Öğrencilerinin Ders	Öğrenci	Anket

			Selçuk	Dışı Okul Spor Faaliyetlerine Katılımı ve Sorunları-		
2007	Y.L.T	Gazi Üni	Figen Bebek	İlköğretimde Ders İçi ve Ders Dışı Müziksel Etkinliklerin Öğrenci ve Öğretmenlerin Müziksel Davranış ve Yaşantılarına Etkileri	Öğretmen-Öğrenciler	Anket
2007	Y.L.T	Gazi Üni.	Özlem Çılğın	Yatılı İlköğretim Bölge Okullarında Öğrenim Gören Öğrenciler İle Velilerinin Beden Eğitimi ve Ders Dışı Etkinliklere Yaklaşımları	Öğrenci ve Veli	Anket
2007	Y.L.T	Gazi Üni	Tamer Civil	Ortaöğretim Kurumlarında Ders Dışı Sportif Etkinliklere Katılan Öğrencilerin Sosyo-Ekonomik Yapılarının Araştırılması	Öğrenci	Anket
2007	Y.L.T	Bilkent Üni.	Figen Tezdiker	Ders Dışı Okuma: Öğrenci ve Öğretmenlerin Başarılı ve Başarısız Olduğu Noktalar ile Amaç Edinme Algıları Bakımından Bir İnceleme	Öğrenci - Öğretmen	Anket
2007	Y.L.T	Beykent Üni	Gönül Sezen	Sosyo-Ekonomik Yapısı Düşük Öğrencilere Yönelik Ders Dışı Etkinliklerin Sağlanması (Intel Öğrenci Programı-İstanbul İli Örneği)	Öğrenci	Anket
2008	Y.L.T	Marmara Üni.	Zeliha Esra Başar	Düzce’de Kamu ve Özel Öğrenim Kurumlarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders Dışı Etkinliklerinde Spor Alanlarının Etkin Kullanımı Üzerine Görüşleri	Öğretmen	Anket
2008	Y.L.T	Gazi Üni.	Akın Çelik	Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Okul İçi ve Okul Dışı Faaliyetlerde Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi (Trabzon İli Örneği)	Öğretmen	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
2008	Y.L.T	Celal Bayar Üni.	Hulusi Alp	Sosyal Uyum Bozukluğu Gösteren Çocukların Uyumsal Davranışlarına Kaynaştırılmış Ders Dışı Hareket ve Oyun Etkinliklerinin Etkisi	Öğrenci	Uyumsal Davranış Ölçeği
2009	Y.L.T	Selçuk Üni.	Mustafa Gökay Dinçer	Müzik Dersi ve Ders Dışı Müzikal Etkinliklerin İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Sosyalleşmelerine Etkisi	Öğrenci	Gözlem Formu- Hazırlanış Ölçeği
2009	Y.L.T	Yıldız Teknik Üni.	Derya Kuş	İlköğretim Programlarının, Örtük Programın ve Okul Dışı Etmenlerin Değerleri Kazandırma Etkililiğinin 8. Sınıf İlköğretim Öğrencilerinin ve Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre İncelenmesi	Öğretmen-Öğrenci	Anket
2009	D.T	Ege Üni.	Fehime Haslofça	İlköğretim Okullarında Ders İçi ve Ders Dışı “Çocuk Atletizmi” Uygulamalarının Oluşturacağı Motivasyonel İklimin Hedef Yönelimler Üzerine Etkisi	Öğrenci	Öğrenme ve Performans Yönelimleri Ölçeği, İş ve Ego Yönelimleri Ölçeği, Tutum Ölçeği, Başarı Testi
2010	Y.L.T	Marmara Üni.	Murat Taşoğlu	Coğrafya Öğretiminde Okul Dışı Etkinliklerin öğrencinin Akademik Başarısına Etkisi	Öğrenci	
2010	Y.L.T	Dumlupınar Üni.	Yusuf Yıldırım	Coğrafya Öğretmenlerinin Uyguladıkları Ders Dışı Etkinliklerin Öğretim Üzerine Etkisi (İstanbul İli Örneği)	Öğretmen-Öğrenci	Anket
2010	Y.L.T	19 Mayıs Üni	Murat Şahin	Lise Öğrencilerinin Okul Sonrası Zamanlarda Şiddete Yönelmesi ve Ders Dışı Sporla İlişkisi	Öğrenci	Öğrenci Bilgi Formu
2010	Y.L.T	Marmara Üni.	Gülendağ	İlköğretim Okulları 2. Kademe	Öğrenci	Anket

			Esen	Öğrencilerinin Beden Eğitimi Dersine ve Ders Dışı Spor Etkinliklerine Yönelik Tutumlarında Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Rolü		
2010	Y.LT	Marmara Üni.	Birol Yıldız	İstanbul İli Eyüp İlçesi İlköğretim Okullarında Görev Yapan Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Ders Dışı Spor Aktivitelerine Katılımlarının İncelenmesi	Öğretmen	Anket
2010	Y.LT	Anadolu Üni.	Mehmet Nama	Öğrencilerinin Ders Dışı Etkinlikler Konusundaki Yaklaşımları	Öğrenci	Anket
2011	Y.L.T	Celal Bayar Üni.	Adnan Akgün	İlköğretim Kurumlarında Ders Dışı Egzersiz Faaliyetlerine Katılan Öğrencilerin Sosyalleşme Düzeyleri	Öğrenci	Sosyalleşme Durum Tespiti Ölçeği
2011	Y.L.T	Gazi Üniversitesi	İbrahim Gündüz	Dokuzuncu Sınıf Coğrafya Derslerinde Ders Dışı Etkinliklerin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	Öğretmen	Anket
2011	Y.L.T	Cumhuriyet Üni.	Haluk Çınar	Sivas İl Merkezindeki İlköğretim Okullarında Görev Yapan Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Ders Dışı Egzersiz Çalışmalarında Karşılaştıkları Sorunların İncelenmesi	Öğretmen	Anket
2011	D.T	Celal Bayar Üni.	Mümine Soytürk	Ders Dışı Etkinlik Olarak Takım Sporunu Yapan ve Spor Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Davranış Örüntülerinin Karşılaştırılması	Öğrenci	Kişisel Bilgi Formu, Davranış Değerlendirme Ölçekleri
2012	D.T	Celal Bayar Üni	Özden Tepeköylü Öztürk	Ders Dışı Etkinlik Olarak Uygulanan Sporla İlgili Oyunların Ortaöğretim Öğrencilerinin İletişim Becerisi Algılarına Etkisi	Öğrenci	İletişim Becerilerini Değerlendirme Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu
2012	Y.L.T	Ankara Üniversitesi	Zeycan Acar	İlköğretim Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve DersDışı Etkinliklere Katılım Motivasyonlarının İncelenmesi	Öğrenci	Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği
2012	Y.L.T	Abant İzzet Baysal Üniversitesi	İbrahim Doydu	İlköğretim 2. Kademe Ders Dışı Futbol Çalışmasında Uygulanan Spor Eğitimi Modelinin Öğrencilerin Bilişsel, Psikomotor ve Oyun Performansı Erişi Düzeylerine Etkisi	Öğrenci	Yetenek Testi ve Performansı Değerlendirme Ölçeği
2012	D.T	Hacettepe Üniversitesi	Hülya Ertaş	Okul Dışı Etkinliklerle Desteklenen Eleştirel Düşünme Öğretiminin, Eleştirel Düşünme Eğilimine ve Fizik Dersine Yönelik Tutuma Etkisi	Öğrenci	Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği, Tutum Ölçeği, Gözlem Formu, Görüşme ve Günlük Anket
2012	Y.LT	Gazi Üniversitesi	İsrafil Yaşın	İlköğretim 2. Kademe ve Ortaöğretimde Ders Dışı Etkinliklere Katılan Öğretmen ve Öğrencilerin Ders Dışı Etkinliklerden Beklentileri(Yozgat İli Örneği)	Öğretmen ve Öğrenci	
2012	Y..LT.	Sakarya Üniversitesi	Seçil Okay	Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okul Dışı Zamanlarını Değerlendirme Şekilleri ve Değerlendirme Şekillerini Etkileyen Faktörler	Öğrenci	Anket
2012	Y.L.T	Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Fatih Akın	Okul İçi ve Okul Dışı Öğrenmelerin Öğrenci Başarısına Etkisi	Öğrenci	Bilgi Alma Formu

2013	Y.L.T	Gazi Üniversitesi	İsmail Ünal	Ders Dışı Etkinliklerden Coğrafya Bilgi Yarışmalarının Bu Yarışmalara Katılan Öğrencilerin Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi	Öğrenci	Anket
2013	D.T	Hacettepe Üniversitesi	Ersin Karademir	Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Fen ve Teknoloji Dersi Kapsamında “Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini” Gerçekleştirme Amaçlarının Planlanmış Davranış Teorisi Yoluyla Belirlenmesi	Öğretmen – Öğretmen Adayları	Yapılandırılmış Görüşme Formu-Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini Gerçekleştirme Formu
2013	Y.L.T	Akdeniz Üniversitesi	Nilgün Erentay	Okul Dışı Doğa Uygulamalarının 5. Sınıf Öğrencilerinin Fene İlişkin Bilgi, Bilimsel Süreç Becerileri ve Çevreye Yönelik Tutumlarına Etkisi	Öğrenci	Fen Bilgisi Testi, Bilimsel Süreç Becerileri Testi ve Tutum Ölçeği
2014	Y.L.T	Adnan Menderes Üniversitesi	Çiğdem Özen	İlkokul Öğrencilerinin Okul Dışında Bilişim Teknolojilerine Erişim Olanakları ve Kullanım Amaçlarının İncelenmesi	Öğrenci ve Veli	Anket ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
2014	Y.L.T	Giresun Üniversitesi	Gül Şensoy	Vatandaşlık Bilgisi Konularının Öğretiminde Okul Dışı Sahaların Etkili Kullanımı (Ordu İli Örneği)	Öğretmen	Anket
2015	D.T	Dicle Üniversitesi	Yusuf Sözer	Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenmeler: Bir Meta-Sentez Çalışması	Öğrenci-Öğretmen	61 Lisansüstü Tez
2015	Y.L.T	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Fatih Sarıçam	Öğrencilerin Okul Dışı Sosyal Medya Kullanım Amaçlarının Öğrencilerin Ders Başarılarına Etkisi	Öğrenci	Ders Notları-Anket
2015	D.T	Dumlupınar Üniversitesi	Yusuf Hayri Yıldızhan	Okul Dışı Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi ve Toplumun Beklentisi (Ankara İli Örneği)	Öğretmen	Görüşme Formu-Anket
2015	Y.L.T	Mersin Üniversitesi	Aslı Sarışan Tungaç	Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Okul Dışı (Doğa Deneyimine Bağlı) Çevre Eğitimine Yönelik Özyeterlik Algıları, Çevre Bilgileri ve Çevresel Tutumlarının İncelenmesi: Mersin İli Örneği	Öğretmen	Özyeterlik Algısı Ölçeği, Çevre Bilgisi Testi ve Tutum Ölçeği
2015	Y.L.T	Dokuz Eylül Üniversitesi	Burcu Armağan	İlkokul 4. Sınıf Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları: Bir Eylem Araştırması	Öğrenci-Veli	Etkinlik Yaprakları-Performans Değerlendirme Formları-Veli ve Öğrenci Görüşme Formları-Öğrenci Ürünleri- Öğrenci Günlükleri
2016	Y.L.T	Çukurova Üniversitesi	Dilek Karabiber	Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okul Dışı Etkinliklerinin İncelenmesi	Öğrenci ve Veli	Günlük – Yapılandırılmış Görüşme
2016	Y.L.T	Erzincan Üniversitesi	Zehra Erten	Fen Bilgisi Dersine Yönelik Okul Dışı Öğrenme Ortamları Etkinliklerinin Geliştirilmesi ve Öğrencilerin Bilimsel Süreç Becerilerine Etkisinin Değerlendirilmesi	Öğrenci	Gözlem Formu, Bilgi Yaprakları, Açık Uçlu Görüşme Formu-Argümantasyon
2016	Y.L.T	Cumhuriyet Üniversitesi	Eda Yorulmaz	Sosyal Bilgiler Dersi Kapsamında Okul Dışı Çevrelerin Kullanımı:	Öğrenci	Görüşme Formu

2017	Y.L.T	Sakarya Üniversitesi	Hülya Yıldız	Çorum Yatılı Arkeoloji Müzesinde Bir Gün Öğrencilerin Okul Dışı Vakitlerinin Değerlendirilmesinde Ailelerin Rolü ve Okul Sosyal Hizmeti Örneklem	Öğrenci ve Veli	Anket
2017	D.T	Amasya Üniversitesi	Büşra Bakıoğlu	5. Sınıf Vücudumuz Bilmecesini Çözelim Ünitesinin Okul Dışı Öğrenme Ortamı Destekli Öğretiminin Etkililiği	Öğrenci	Tutum Ölçeği, Başarı Testi, Soru Kağıdı
2018	Y.L.T	Eskişehir Anadolu Üniversitesi	Ayşe Erkaya	Okul Öncesi ve İlkokul Dönemindeki İşitme Kayıplı Çocukların Ev ve Okul Dışı Ortamlardaki İletişim Sorunlarının İncelenmesi	Veli	Anketi ve Yarı-Yapılandırılmış Görüşmeler
2018	Y.L.T	Yıldız Teknik Üniversitesi	Hicret Çebi	Farklı Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının, Öğrencilerin Fen Bilimleri Dersine Karşı İlgi ve Tutumlarına Etkisi	Öğrenci	Açık Uçlu Sorularla Yarı Yapılandırılmış Formlar
2018	Y.L.T	Trakya Üniversitesi	Ebru Durel	Okul Dışı Fen Etkinliklerinin Fen Bilimleri Öğretmen ve Öğretmen Adayları ile Öğrenciler Üzerine Etkileri	Öğretmen – Öğretmen Adayları-Öğrenci	Başarı Testi-Tutum Ölçeği-Değerlendirme Testi-Ön test-Son test

1.6.1.2. Konu İle İlgili Yapılan Makale Çalışmaları

Okul dışı öğrenme etkinlikleri ile ilgili lisansüstü çalışmaların yanı sıra alan yazında yapılan makale çalışmalarından bazıları da aşağıda özetlenmiştir;

Akyüz (2013), öğrencilerin matematik başarıları ile okul dışındaki etkinliklere ayırdıkları süreler ve bu sürelerin matematik başarıları ile ilişkisi, ev kaynakları ve ebeveyn eğitim düzeyi kontrol edilerek incelenmiştir. Ödev yapma, televizyon izleme, arkadaşları ile vakit geçirme en çok zaman ayrılan etkinlikler olmasına rağmen matematik başarıları ile anlamlı ilişkileri bulunamamıştır. Ev kaynakları ve ebeveyn eğitim düzeyi matematik başarıları ile pozitif anlamlı ilişkilidir. Ev işlerine yardım etme, ücretli bir işte çalışma, bilgisayarda oyun oynama, spor yapma, internet kullanma, ders dışı kitap okuma ise matematik başarıları ile negatif ilişkili bulunmuştur. Öğrencilerin cinsiyetlerine ve akademik başarı düzeylerine göre matematik başarıları ile farklı okul dışı etkinliklerin ilişkisinin farklılık gösterdiği bulunmuştur.

Köse (2013), kurumlarda formal öğretim etkinliklerinin dışında kalan ve öğrencilerin gelişimlerini doğrudan etkileyen ders dışı etkinliklerin neler olduğunu belirlemeyi ve bu etkinlikleri belirli özelliklerine göre sınıflandırmayı amaçlamıştır. Bu temel amaç doğrultusunda, eğitim kurumlarında gerçekleştirilen ders dışı etkinlikler tespit edilmiştir. Buna bağlı olarak yerli ve yabancı alan yazın taranmış ve ders dışı etkinliklerin kapsamı ve sınırları belirlenmeye çalışılmıştır.

İçeriği ve sınırları belirlenen etkinlikler, belirli özelliklerine göre gruplandırılmıştır. Sonuç olarak; ders dışı etkinlikler çeşitli başlıklar altında sınıflandırmıştır.

Erten ve Taşçı (2016), okul tabanlı alan gezisinin ortaokul öğrencilerinin bilimsel süreç becerileri ile ilgili kazanımlarına etkisini araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmada deney grubunda, okul dışı alan gezisi doğa alanı olarak bir hobi bahçesinde, istasyonlarda öğrenme tekniği ile, kontrol grubunda ise mevcut öğretim programına uygun olarak sınıf ortamında öğretim yürütülmüştür. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi için bir puanlama rubriği geliştirilmiştir. Bu puanların ortalaması alınarak sonuçlar bağımsız gruplar t testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; okul dışı öğrenme ortamlarının, bilimsel süreç becerilerini geliştirme açısından, özellikle gözlem ve operasyonel tanımlama becerileri bakımından katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Karadoğan (2016), çalışmasında özellikle doğa bilimlerine yönelik derslerin öğretiminde ve eğitim sürecindeki başlıca sınıf ve okul dışı öğrenme metotları, uygulanma durumları, eksiklikler, karşılaşılan zorluklar ve problemler üzerinde durmuştur. Araştırmanın sonucu olarak; Türkiye’de eğitim öğretim sürecinde okul/sınıf dışı yöntemlerin uygulamasında önemli eksiklikler ve problemler mevcut olduğu ve bu eksikimizin gezegenini ve çevresini oldukça iyi tanıyan, merak, estetik keşif duygusu ve yetenekleri gelişmiş bireyler yetiştirme konusunda olduğu savunulmuştur.

Sontay, Tutar, ve Karamustafaoğlu (2016), ortaokul 8. sınıf öğrencilerinin okul dışı öğrenme ortamlarından birisi olan “Planetaryum” gezisi ile ilgili görüşlerinin neler olduğunu ortaya koymak amaçlanmıştır. Yapılan planetaryum gezisi sonrasında sonucunda öğrenciler, planetaryum gezisinin fen öğrenme açısından uygun olduğunu, bilgilerin daha kalıcı hale geldiğini ve bu tür okul dışı öğrenme ortamlarının eğlenceli ve etkili olduğu için yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sözer ve Oral (2016), Türkiye’deki ilköğretim kurumlarında sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme süreçlerinin mevcut durumunu meta-sentez yöntemi ile değerlendirmeyi amaçlamıştır. Bu çalışmanın verileri, 2004-2014 yılları arasında gerçekleştirilmiş 18 lisansüstü tezden elde edilmiştir.

Bu araştırmalar sonucunda; sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme etkinlikleri gerçekleştiren öğretmenlerin, bu tür etkinlikler öncesinde hazırlayıcı çalışmalar yaptırdıkları ve bunların öğrenciler tarafından faydalı bulunduğu ortaya çıkmıştır. Okul dışı aktif öğrenme mekânlarında sağlanan öğrenme yaşantılarının etkili olduğu, sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenmeler, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal gelişimlerini olumlu etkilediği ve daha anlamlı, kalıcı ve eğlenceli öğrenmeler sağladığı vurgulanmıştır. Ayrıca okul dışı aktif öğrenmeler sonrasında; sınıf içi pekiştirici etkinliklere ğrenci görüşlerine göre az, ğretmen görüşlerine göre orta düzeyde yer verilmekte olduğu ve öğrencilerin okul dışında yapılan aktif öğrenmeleri destekleyen sınıf içi pekiştirici etkinliklerin yapılmasından memnun oldukları, bu tür uygulamaları nemstedikleri ve faydalı gördükleri bulgularına ulaşılmıştır.

Saraç ve iek (2017), fen bilimleri ğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarındaki yaşantıları ile ilgili görüşlerini ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Araştırma sonunda; okul dışı öğrenme ortamlarındaki etkinliklerin fen derslerinde öğrenilen bilgilerin uygulanmasına imkân tanıdığını, fen okuryazarı bireyler yetiştirilmesine katkı sağladığını ve bireysel farklılıklara uygun öğrenme ortamı oluşturabildiklerini ancak disiplin sağlama, ulaşım, beslenme vb. zorluklarla da karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin yaşadıkları zorlukları azaltmak amacıyla okul dışı öğrenme ortamlarının bileşenlerinden olan aile, okul idaresi ve öğrencilere yönelik araştırmaların artırılması ve bu bileşenler arasındaki iletişimin güçlendirilmesinin önemli olduğu savunulmuştur.

Saraç (2017), okul dışı öğrenme ortalama ilişkin ulusal alanda yapılmış olan çalışmaları içerik analizi yöntemi ile incelemiştir. Araştırmada ilgili ulusal – uluslararası alanda toplam 133 çalışmaya ulaşılmış. Bu çalışmaların 14’ doktora tezinden, 43’ yüksek lisans tezinden ve 76’ı ise hakemli dergilerde yayınlanan makalelerden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda; son yıllarda okul dışı öğrenme ortamları üzerine yapılan çalışmaların daha çok fen bilimleri alanında yayınlanan ve ulusal boyutta taranan dergilerdeki makaleler tarzında olduğu belirlenmiştir. Çalışmalarda gezi /doğa etkinliklerinin ve müze/ bilim merkezlerin daha çok kullanıldığı, genellikle nicel ve betimsel /tarama yöntemlerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmaların çoğunlukla ortaokul öğrencileri ve öğretmenler ile

gerçekleştirildiği, okul dışı öğrenme ortamlarında ortaya çıkan eğitim –öğretim sorunlarının, bu ortamların öğrencilerin ilgi, tutum, öğrenme ürünlerine etkisinin incelendiği belirlenmiştir.

Demir ve Armağan (2018), fen bilimleri öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarından birisi olan “Planetaryum” gezisi ile ilgili görüşlerinin neler olduğuna dair düşünceleri araştırmayı amaçlamıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi desenlerinden fenomenoloji kullanılmıştır. Çalışmaya 2018-2019 eğitim öğretim yılında tipik durum örnekleme yoluyla seçilmiş Kayseri ilinde bulunan 18’i kadın ve 8’i erkek 26 fen bilimleri öğretmeni katılmıştır. Veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan ve iki fen eğitimeci tarafından incelenerek son hali verilen bir doküman kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; planetaryum gezisi sonrasında öğretmenler, planetaryum gezisinin anlamlı öğrenmeyi sağlamada etkili olduğunu ve planetaryumların ilk kez ziyaret eden kişiler için oldukça ilgi çekici olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler planetaryumların astronomi konularını somut bir şekilde öğretmede etkili olduğunu savunduğu ortaya çıkmıştır.

Gürsoy (2018), okul dışı öğrenme etkinliklerinin fen bilgisi öğretmen adaylarının fen öğretimine yönelik tutumlarına ve eğitsel gezi düzenleme konusundaki öz-yeterlik algılarına etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmaya, “Okul Dışı Öğrenme Ortamları” dersini alan 68 fen bilgisi öğretmen adayı dâhil edilmiştir. Çalışmada, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte uygulandığı karma yöntem kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, “Fen Öğretimi Tutum Ölçeği, Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlik İnancı Ölçeği ve yapılandırılmış görüşme formu” kullanılmıştır. Araştırmanın nicel veri analizi sonucunda; okul dışı öğrenme etkinliklerinin öğretmen adaylarının eğitim amaçlı gezi düzenleme öz yeterlik inançlarını arttırdığı ancak fen öğretimine yönelik tutumları üzerine anlamlı bir etkisinin olmadığı belirlenmiştir. Nitel verilerin analizi sonucunda ise; öğretmen adaylarının okul dışı öğrenme ortamlarında bulunmaktan memnun oldukları ve okul dışı öğrenme ortamların öğretmen adaylarının bilişsel-duyuşsal ve yaşam becerilerine katkılar sağladığı belirlenmiştir.

Ocak ve Korkmaz (2018), okul dışı öğrenme ortamları hakkındaki ortaokul fen bilimleri ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırmanın katılımcılarını Afyonkarahisar ilinde görev yapan 12 fen bilimleri ve 16 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Katılımcıların seçimi için amaçlı örneklem yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, nitel yöntem esas alınarak araştırmacılar tarafından hazırlanan bir yarı-yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeden elde edilen verilerin dökümü içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma sonucunda; öğretmenler okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenciye yaparak-yaşayarak ve kalıcı öğrenme sağladığını, soyut bilgileri somutlaştırdığını ve öğrencilerin gelişimlerine olumlu katkıları olduğunu belirtmişlerdir.

Avcı ve Gümüş (2019), ilkökul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı eğitime dayalı gerçekleştirilen etkinliklere yönelik öğrenci görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada, nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2018-2019 eğitim öğretim yılında İzmir’de orta sosyoekonomik düzeyde bir ilkökulun 4. sınıfında öğrenim gören 33 öğrenci oluşturmaktadır. Altı haftalık süre boyunca, 4. sınıf sosyal bilgiler dersi “İnsanlar, Yerler ve Çevreler” öğrenme alanı konuları araştırmacı tarafından hazırlanan sınıf dışı eğitim etkinlik ve uygulamalarıyla yürütülmüştür. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre; öğrencilerin sınıf dışı eğitim etkinliklerinin görerek, dokunarak, hissederek kalıcı öğrenmeler sağladığını, etkinliklere eğlenerek ve aktif katıldıklarını, yaparak yaşayarak öğrendiklerini ifade ettiklerini belirtmiştir.

Öner ve Öztürk (2019), bilim merkezlerinden yararlanılabilme durumunu sosyal bilgiler öğretmen adaylarının duygu, düşünce ve deneyimleri çerçevesinde ortaya koymayı amaçlamıştır. sosyal bilgiler dersi konu içeriğine yönelik tematik alanlar belirlenerek, bu tematik alanların yer aldığı 11 sorudan oluşan bir görüş formu kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu eğitim fakültesi sosyal bilgiler öğretmenliği programında öğrenim gören 2. ve 3. sınıf öğretmen adayları oluşturmaktadır. Elde edilen veriler ise nitel veri analiz tekniklerinden içerik ve

betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda; öğretmen adaylarının bilim merkezi ziyareti süresince birçok olumlu duygu ve düşünce içerisinde oldukları ve sosyal bilgiler derslerinde bilim merkezlerinden yararlanılabileceğini düşündükleri tespit edilmiştir.

Yarar Kaptan ve Beldağ (2019), sınıf öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenmeye yönelik görüşleri doğrultusunda bir değerlendirme yapmayı amaçlamıştır. Araştırma, nitel araştırma yaklaşımı çerçevesinde ele alınmıştır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacıların hazırladığı “Okul Dışı Öğrenme Görüş Formu” kullanılmıştır. Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar döneminde bir devlet üniversitesinde öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları ile yürütülmüştür; bu kapsam dahilinde araştırma 51’i kadın, 28’i erkek olmak üzere 79 gönüllü sınıf öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda; öğretmen adaylarının önemli bir kısmının okul dışı öğrenmeyi, “*okulun dışında yapılan eğitim-öğretim*” ve “*yaparak yaşayarak ve etkili öğrenme*” şeklinde tanımladıkları tespit edilmiştir.

Bakioğlu ve Karamustafaoğlu (2020), okul dışı öğrenme ortamlarının öğretim sürecinde kullanımına ilişkin öğrenci görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. 2013 Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı’nda yer alan 5. sınıf ‘Vücudumuz Bilmecesini Çözelim’ ünitesinin konuları çeşitli etkinliklerle okul dışı öğrenme ortamlarında öğrencilere sunulmuştur. Olgubilim araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışma grubunu 10 gönüllü öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak, yarı-yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Araştırmada, okul dışı öğrenme ortamlarının öğrenme üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu, grup içi ve gruplar arası etkileşimin öğrenmeyi etkileyeceği ve bu ortamların öğrencilere sosyallik sağlayarak öğrenmeler gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır. Ayrıca okul dışı öğrenme ortamlarında öğrencilerin etkileşimde bulundukları rehberlerin mesleklerini tanıma imkânı buldukları anlaşılmıştır.

Izgi-Onbasili (2020), enerji kaynakları faaliyetlerinin okul dışı öğrenme ortamları bağlamında yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin öğretmen adaylarının tutum ve görüşleri üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmada ön test son test kontrol grupsuz yarı deneysel desen kullanılmıştır. Araştırma 2017-2018 eğitim öğretim yılı bahar döneminde “Topluma Hizmet

Uygulamaları” dersi kapsamında 12 sınıf öğretmeni adayı ile toplam 14 hafta derinlemesine bir çalışma planı ile yürütülmüştür. Okul dışı eğitim etkinlikleri Mersin'de bulunan Türkiye'nin ilk nükleer santrali olan Solar Park Evi ve Akkuyu Nükleer Santral Bilgi Merkezi'nde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada “Yenilenebilir Enerji Kaynakları Tutum Ölçeği ve görüşme formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda; sınıf öğretmeni adaylarının yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin ön test ve son test puanları arasında son test puanları lehine anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

Yıldırım (2020), fen öğretiminde okul dışı öğrenmeyi kullanmanın etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada yarı deneysel bir çalışma olup ön ve son test olarak tasarlanmıştır. Çalışma grubunu 7.sınıfta öğrenim gören 28’i kontrol, 28’i deney grubu olmak üzere toplam 56 öğrenci oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak; “Fen Bilgisi Öğrenimi İçin Motivasyon Ölçeği” kullanılmıştır. 12 haftalık uygulama sürecinde kontrol grubuna, fen öğretimi mevcut fen dersi müfredatına uygun olarak gerçekleştirilirken; deney grubuna fen öğretiminde mevcut fen bilgisi öğretimi amaçlarına uygun olan okul dışı öğrenme ortamlarında (doğa gezileri, botanik parkları, bilim fuarları, bilim müzeleri, doğal tarih müzeleri, gözlemevi, anatomi sergileri, parklar) gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamlarını kullanmanın öğrencilerin motivasyonunu geliştirmede önemli bir etkiye sahip olduğu belirlenmiştir.

İncelenen makalelere ait özet bilgiler Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Okul Dışı Öğrenme İle İlgili Makale Çalışmaları

Dergi	Yıl	Makale Adı	Makalenin Yazar(lar)ı	Veri Toplama
Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi	2013	Öğrencilerin Okul Dışı Etkinliklere Ayırdıkları Sureler ve Matematik Başarısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	Gözde Akyüz	TIMSS matematik başarı testi puanları ve öğrencilerin TIMSS öğrenci anketidir. -
Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi	2013	Eğitim Kurumlarında Gerçekleştirilen Ders Dışı Etkinliklerin Sınıflandırılmasına Yönelik Bir Öneri	Erdoğan Köse	
İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi (İAD)	2016	“Okul Dışı Öğrenme Ortamları İle Fen Öğretimi” Hakkında Öğrenci Görüşleri:	Gökhan Sontay, Miyase Tutar, Orhan Karamustafaoğlu	Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler

Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi	2016	Planetaryum Gezisi Fen Bilgisi Dersine Yönelik Okul Dışı Öğrenme Ortamları Etkinliklerinin Geliştirilmesi ve Öğrencilerin Bilimsel Süreç Becerilerine Etkisinin Değerlendirilmesi	Zehra Erten Guntay Taşçı	Gözlem, veri kayıtları, ölçme ve sınıflama ve operasyonel tanımlama becerilerini gerektiren gözlem formları
Dicle Üniversitesi	2016	Eğitimde Sınıf-Okul Dışı Öğrenme Uygulamaları ve Yaşanan Sorunlar	Sabri Karadoğan	
International Journal Of Eurasia Social Sciences,	2016	Sınıf İçi Öğrenmeleri Destekleyen Okul Dışı Aktif Öğrenme Süreci: Bir Meta-Sentez Çalışması	Behçet Oral Yusuf Sözer	18 Lisansüstü Tez
Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi	2017	Fen Bilimleri Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamlarındaki Yaşantıları İle İlgili Görüşleri	Özge Çiçek Esra Saraç	Yarı Yapılandırılmış Görüşme
Eğitim Kuram ve Uygulamaları Araştırma Dergisi	2017	Türkiye’de Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına İlişkin Yapılan Araştırmalar: İçerik Analizi Çalışması	Hakan Saraç	-
Journal of Social And Humanities Sciences Research (JSHSR)	2018	Okul Dışı Öğrenme Ortamlarına Yönelik Fen Bilgisi Öğretmenlerinin Görüşleri: Planetaryum	Nagehan Demir Fulya Öner Armağan	4 Açık Uçlu Soru (Doküman)
Turkish Studies Educational Sciences	2018	Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları	Güliden Gürsoy	“Fen Öğretimi Tutum Ölçeği” “Okul Dışı Çevrelere Eğitim Amaçlı Gezi Düzenleyebilme Öz-Yeterlik İnancı Ölçeği” Yarı-Yapılandırılmış Mülakat
International Journal of Field Education	2018	Fen Bilimleri ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Ortamları Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi	İljal Ocak Çağdaş Korkmaz	
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi	2018	Okul Dışı Öğrenme ve Öğretim Mekânları Olarak Bilim Merkezleri: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Deneyimi	Galip Öner Mustafa Öztürk	Görüş Formu
Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi	2019	Sınıf Öğretmeni Adaylarının Okul Dışı Öğrenmeye İlişkin Farkındalıklarının Değerlendirilmesi	Seher Yazar Kaptan Adem Beldağ	Okul Dışı Öğrenme Görüş Formu
Turkish Studies -	2019	Sınıf Dışı Eğitim	Görkem Avcı	Yarı

Educational Sciences		Etkinliklerine Yönelik Öğrenci Görüşleri	Nevzat Gümüş	Yapılandırılmış Görüşme Formu
İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi (İAD)	2020	Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Öğretim Sürecinde Kullanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri	Büşra Bakioğlu Orhan Karamustafaoğlu	Yapılandırılmış Mülakat Soruları
Journal of Education in Science, Environment and Health(JESEH)	2020	Investigation of the Effects of Out-of-School Learning Environments on the Attitudes and Opinions of Prospective Classroom Teachers about Renewable Energy Sources	Ümit Izgi-Onbasili	Tutum Ölçeği Görüşme Formu
Participatory Educational Research (PER)	2020	The Effect of Using Out-of-School Learning Environments in Science Teaching on Motivation for Learning Science	Halil İbrahim Yıldırım	Motivasyon Ölçeği

1.6.2. Konu İle İlgili Yapılan Uluslararası Çalışmalar

Stubbé, Badri, Telford, Hulst ve Joolingen (2016), E-Öğrenme Sudan (ELS), eğitimin dışında kalan Sudanlı çocuklara alternatif öğrenme fırsatları sağlayan özel olarak oluşturulmuş bir bilgisayar / tablet oyunudur. ELS, çocukların kendi ücre köylerinde öğretmen olmadan matematik öğrenebilmesini sağlamaktadır. Bu çalışmada, ELS'nin etkililiğini iki pilot uygulamada ön test-son test kontrol gruplu yarı deneysel tasarım aracılığıyla değerlendirmiştir. Pilot I'de, üç ücre köyde yaşayan 67 çocuk, oyunu günde 45 dakika, haftada beş gün, altı hafta süreyle kullandı; kontrol grubu herhangi bir eğitim almadı. Pilot II'de 19 ücre köyde 591 çocuk oyunu altı ay boyunca haftada en fazla beş kez, günde 45 dakika oynadı; kontrol grubu okul dışı merkezlerde yaygın eğitim almıştır. Ön test-son test verileri üzerinde yapılan analizin sonuçları; ELS'nin sayısal bilgide matematik bilgisi edinimini artırdığını ve önemli ölçüde katkıda bulunduğunu ve öğrenci öğrenme motivasyonunu sürdürdüğünü ortaya koymuştur. Kontrol grubu verilerinin analizi ve EGMA (uluslararası geçerliliği olan Erken Sınıf Matematik Değerlendirmesi) deney grubundaki çocukların hiç eğitim almayan çocuklardan daha fazla, örgün ya da örgün eğitim öğrendiklerini göstermiştir.

Vivier ve Lee (2018), öğretmen hazırlama programlarına ve müfredat değişikliklerine yönelik okul dışı öğrenmenin deneyim ve motivasyon artırma plan

ve hedefleri incelemeyi amaçlamıştır. Veri aracı olarak çevrimiçi anket kullanılmıştır. Çalışma grubu 309 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun öğrencileri ile okul dışı öğrenme etkinliklerinde yer aldığı belirlenmiştir.

Füz (2018), Macar ilkokullarının Okul Dışı Öğrenme'yi (OSL) nasıl kullandığını (ziyaretlerin yeri, sıklığı ve motivasyonu dahil) genel OSL'ye yönelik tutumlarını ve OSL'ye yönelik herhangi bir engelin bulunup bulunmadığını incelemeyi amaçlamıştır. Veri aracı olarak büyük ölçekli bir çevrimiçi anket kullanmıştır. İlkokullarda düzenlenen OSL programlarına yönelik gerçekleştirilen çalışmada toplam 4.861 katılımcı yer almıştır. Araştırma sonucunda; okulların OSL'de Ulusal Çekirdek Müfredat'ın tavsiyelerini takip ettiğini ancak bu tür programlara ara sıra yer verildiği belirlenmiştir. Bu programların ara sıra kullanılmasının ana nedenleri olarak; OSL faaliyetlerinin düşük yaygınlığı, mali düzenlemelerde yaşanan zorluklar ve bu tür programları müfredata uydurma gibi etkenler sunulmuştur.

Henriksson (2018), ilkokul öğretmenlerinin fen derslerinde okul dışı öğrenmeyi kullanımlarını tanımlarken vurguladıkları temel noktaları incelemektedir. Ampirik çalışma olup, ilköğretim öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşme şeklinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin açık hava eğitimini doğayı "gerçek " çalışmak için bir fırsat olarak gördüklerini ve öğretmenlere göre çocukların ilgisini artırdığını göstermektedir. Açık havada öğretimi engelleyen yönler olarak, öğretmenlerin farklı organizasyonel-ekonomik yönlerin etkili olduğunu vurgulamıştır. Öğretmenler, açık hava eğitimindeki öğrenme için, duygusal motivasyon, süreç odaklı motivasyon ve somut aktivite etkili olduğunu belirtmiştir.

Pendergast ve R.Robinson (2020), ortaokul ve lise öğrencilerinin çeşitli müzik öğrenme koşulları ve ikincil müzik kursu önerilerini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma grubu, okul müziğine kayıtlı olan ve olmayan toplam 827 öğrenciyi kapsamaktadır. Katılımcılar, 369 ortaokul müzik öğrencisi, 254 sadece okul dışında müziğe katılan öğrenci ve 204 müziğe katılmayan öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma sonucunda; okul içi ve okul dışı müziğe katılan öğrencilerin dört müzik kursuna yönelik ilgileri (piyano / gitar sınıfı, teknoloji

sınıfı ile müzik kompozisyonu, popüler müzik grupları ve müzik tarihi / teori dersi) benzer olduğu belirlenmiştir. Okul içi ve okul dışı müziğe katılan öğrencilerin, büyük müzik topluluklarına ve dünya müziğine yönelik belirgin bir fark olduğu belirlenmiştir. Bu bağlamda okulda müziğe katılan öğrencilerin büyük müzik topluluklarına ilgisi daha yüksekken; okul dışı müziğe katılan öğrencilerin ise bu topluluklara ilgisinin daha az olduğu belirlenmiştir.

Randall,O'Donnell ve Botha (2020), Demokratik Kongo Cumhuriyet’inde (DRC), okul dışındaki kızlar için “Hızlandırılmış Öğrenme Programı’nın” öğrencilerin öğrenme çıktıları ve geleneksel okula kayıt üzerindeki etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma neticesinde; kızların büyük çoğunluğunun beklediği gibi seviyelerde ilerlediklerini ve ortalama olarak matematik ve okuryazarlık becerilerini geliştirdikleri belirlenmiştir. Geleneksel okul kaydı üzerindeki etkisi ise daha önce okula giden kızların yüzdesi ve yaşının zaman içinde sabit kalmasıyla daha az belirleyici olduğu ortaya çıkmıştır.

1.6.3. İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi

İlgili araştırmalar incelendiğinde lisansüstü çalışmalarda okul dışı öğrenme etkinliklerinin yer alma durumlarının farklı alanlara göre dağılımı Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Lisansüstü Çalışmalarda Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerin Yer Alma Durumlarının Farklı Alanlara Göre Dağılımı

Bölüm/alan	Tez türü		Toplam
	Yüksek lisans	Doktora	
Beden eğitimi	14	3	17
Sınıf öğretmenliği	9	4	13
Fen-matematik	5	2	7
Coğrafya	4	-	4
Sosyal hizmetler	1	-	1
Okul öncesi	1	-	1
İşletme	1	-	1
Müzik	2	-	2
İşitme engelliler	1	-	1
İngilizce	1	-	1
Sosyal bilgiler	1	-	1
Genel toplam	40	9	49

Tablo 4 incelendiğinde okul dışı öğrenme ile ilgili en fazla çalışmanın beden eğitimi alanında, en az çalışmaların ise sosyal hizmetler, okul öncesi, işletme, işitme engelliler, İngilizce ve sosyal bilgiler alanlarında olduğu belirlenmiştir. Çalışmaların türüne bakıldığında ise doktora düzeyinde sadece 9

çalışmanın yer aldığı görülmektedir. İncelenen tezlerin yıllara ve tezin türüne göre dağılımı ise Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5. Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri Kapsamında İncelenen Tezlerin Yıllara ve Tez Türüne Göre Dağılımı

Yıl	Tez türü		Yıl	Tez türü	
2001	Yüksek lisans	1	2012	Yüksek lisans	5
	Doktora	-		Doktora	2
	Toplam	1		Toplam	7
2003	Yüksek lisans	-	2013	Yüksek lisans	2
	Doktora	1		Doktora	1
	Toplam	1		Toplam	3
2006	Yüksek lisans	1	2014	Yüksek lisans	2
	Doktora	-		Doktora	-
	Toplam	1		Toplam	2
2007	Yüksek lisans	5	2015	Yüksek lisans	3
	Doktora	-		Doktora	2
	Toplam	5		Toplam	5
2008	Yüksek lisans	3	2016	Yüksek lisans	3
	Doktora	-		Doktora	-
	Toplam	3		Toplam	3
2009	Yüksek lisans	2	2017	Yüksek lisans	1
	Doktora	1		Doktora	1
	Toplam	3		Toplam	2
2010	Yüksek lisans	6	2018	Yüksek lisans	3
	Doktora	-		Doktora	-
	Toplam	6		Toplam	3
2011	Yüksek lisans	3	Genel Toplam	Yüksek lisans	40
	Doktora	1		Doktora	9
	Toplam	4		Toplam	49

Tablo 5 incelendiğinde ise okul dışı öğrenme ile ilgili en fazla tezin 2010 ve 2012 yıllarında olduğunu görülmektedir. Bunun yanı sıra en fazla yüksek lisans tezi 2010 yılında yapılmış iken doktora tezi ise 2012 ve 2015 yıllarında yapılmıştır.

Tablo 3'de yer alan okul dışı öğrenme etkinliklerine yönelik makaleler yıllara göre incelendiğinde, en çok çalışmanın 2016 ve 2018 yıllarında gerçekleştirildiği görülürken; en az çalışmanın ise 2020 yılında gerçekleştirildiği belirlenmiştir. 2020 yılındaki makale sayılarının azlığı, dergilerin makale yayınlama periyotlarını tamamlamamış olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Çalışmaların çoğunluğunda araştırmacıların özellikle veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullandığı belirlenmiştir. Ayrıca okul dışı öğrenme etkinliklerine yönelik çalışmaların büyük bir çoğunluğunun fen bilimleri çerçevesinde ele alındığı göze çarpmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin beraber kullanıldığı karma yöntemli bir araştırmadır.

“Karma yöntem paradigmasını güçlü kılan ise nitel ve nicel yöntemlerin doğasında var olan sınırlıkları dengelemesi olmuştur. Çünkü nicel yöntemde bağlamın anlaşılabilmesi, nitel yöntemde ise önyargı, bu iki yaklaşımın tekil kullanımında sıklıkla eleştiri konusu olmuştur” (Fırat, Yurdakul ve Ersoy, 2014).

Çepni’de (2012) karma yöntem yaklaşımında nitel ve nicel yaklaşımlarının tüm özelliklerinin derinlemesine bilinmesinin gerekli olduğunu ifade etmektedir. Nitekim nicel yaklaşımda tümdengelimle odaklanma, doğrulama, bir hipotezi test etme, açıklama, standart veri toplama ve istatistiksel analizin var olduğunu; nitel yaklaşımda ise tümevarım, keşfetme, inceleme, hipotez üretme gibi çalışmaların olduğunu da ayrıca belirtmiştir.

Bu araştırma, karma yöntem desenlerinden yakınsayan paralel desende şekillenmiştir. Yakınsayan desen, araştırma süresinin aynı aşamasında araştırmacının hem nitel hem nicel veri topladığı ve analiz ederek iki sonuç kümesini tek bir yorum halinde birleştirdiği zaman ortaya çıkmaktadır. Bu desenin amaçları, nicel sonuçlarla nitel bulguları açıklamak, bir olgunun tam olarak anlaşılmasını geliştirmek için nicel ve nitel sonuçları birbirini tamamlayıcı şekilde sentezlemek ve bir sistemdeki çok sayıda seviyeyi karşılaştırmaktır (Creswell ve Plano Clark, 2014). Bu noktadan hareketle nitel ve nitel verilerin her birinin kendilerine has özellikleri ile birbirinin boşluklarını doldururken diğer yandan da bütünü oluşturan analiz evreninin (yani karma yöntemin) tamamlayıcı ana unsurlarını oluşturduğu çıkarımına ulaşılabilir. Bu sebeple bu çalışmanın, nitel ve nitel veri kaynaklarını derinlemesine ele alması ve bu verilerin birbirini destekler nitelikte olması bakımından karma yöntem özelliklerini; elde edilen verilerin bir

vücut halinde bütünlük içinde ele alınması yönüyle de yakınsayan desen özelliklerini taşıdığı düşünülmektedir.

2.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubu, 2019–2020 eğitim öğretim döneminde Rize il merkezinde bulunan 14 ilkokulda görevli 169 sınıf öğretmeninden oluşmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken öncelikle Rize il merkezinde görev yapmakta olan mevcut okul ve öğretmen sayısı belirlenmiş ve gerekli izin işlemleri tamamlanmasının ardından bu ilkokullarda görev yapan öğretmenler ile idarecilerle görüşülerek çalışmanın amacı ifade edilmiş, gönüllü olarak katılım gösteren öğretmenlere anket çalışması uygulanmıştır. Anket çalışmasının uygulandığı okul kodları ve uygulama tarihleri ayrıntılı olarak Tablo 6’da belirtilmiştir. Bu çalışma kapsamında, amaçlı örnekleme yöntemi türlerinden biri olan ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, araştırma örnekleminin probleme yönelik belirli özellikleri taşıyan kişiler, olaylar, nesneler ya da durumlar ile belirlenmesidir (Gürsoy, 2018). Çalışma kapsamında dikkate alınan ölçütler ise Rize il merkezine bağlı ilkokullarda, 1.2.3. ve 4.sınıflarda sınıf öğretmenliği yapıyor olma olarak belirlenmiştir.

2.3. VERİ TOPLAMA ARACI

2.3.1. Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri Anketi

Okul dışı öğrenme etkinlikleri anketi, ilkokulda okul dışı öğrenme etkinliklerinin kullanılmasına yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşlerini belirleyebilmek amacıyla araştırmacı tarafından oluşturulmuştur. Anket oluşturulmadan önce alan yazın taraması neticesinde araştırma problemi dahilinde ele alınan/kullanılan veri toplama araçları incelenmiş ve alan uzmanı görüşü ile fikir birliği sağlanarak taslak anket belirlenmiştir. Ardından araştırma alt problemleri doğrultusunda çeşitli soru türleri ile zenginleştirilerek alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Alan uzmanından gelen dönütler neticesinde de (uygun olmadığı ifade edilen soruların çıkarılması, önerilen sadeleştirmelerin yapılması vb.) ankete son şekli verilmiştir. Anket formu Ek 1’de sunulmuştur. İki bölümden oluşan anketin birinci bölümünde, kişisel bilgi formu yer almaktadır. Bu bölümde

öğretmenlerin demografik özelliklerini belirlemek amacıyla hazırlanan sorular yer almakla birlikte öğretmenlerden her bir sorunun yanında yer alan seçenekler ve boşluklardan uygun olanları işaretlemeleri beklenmektedir. Demografik özelliklere yönelik sorular cinsiyet, yaş, medeni hal, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, okul türü, görev yapmakta olduğu kurumun bulunduğu yer (il, ilçe, köy), okuttuğu sınıf, okutmakta olduğu sınıfın mevcudu şeklinde ele alınmış ve kendilerine uygun olan seçenekleri seçmeleri istenmiştir. Anketin ikinci bölümünde ise; sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinlikleri ile ilgili görüşlerini belirlemeye yönelik farklı anket soruları yer almaktadır. Bu sorular;

- İkili cevap seçeneği tanınan yani evet/ hayır soruları olup aşağıda belli bir boşluk bırakılarak kendilerinin seçmiş olduğu seçeneğe dair açıklama yapmaları istenmiştir. Bu sorular : "*Öğretim programlarıyla ilgili seminere katıldınız mı?*", "*Okul dışı öğrenme etkinlikleri ile ilgili seminere katıldınız mı?*", "*Sizce okul dışı öğrenme etkinlikleri gerekli midir?*", "*Öğretmenliğiniz boyunca hiç okul dışı öğrenme etkinliği gerçekleştirdiniz mi?*" olup; seçenekleri evet / hayır olarak belirtilmiştir.
- Çoklu cevap seçeneği tanınan soruda kendilerine uygun seçeneği işaretlemeleri istenmiştir. Bu soru: "*Genel olarak okul dışı öğrenme etkinliklerini ne sıklıkla gerçekleştiriyorsunuz?*" olup; seçenekleri "*Hiç()*/*Yılda bir kez()*/*Yılda 2-3 kez()*/*Yılda 4-5 kez()*/*Yılda 5'ten fazla()* olarak belirtilmiştir.
- Çoklu seçenek hakkı tanınmış olup sadece 1 tane seçenek işaretlemeleri istenen soru(lar): "*Genel olarak okul dışı öğrenme etkinliklerini en çok hangi derste kullanıyorsunuz?*"; seçenekleri "*Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler, Türkçe, Fen Bilimleri, Matematik, Fen ve Teknoloji, Beden Eğitimi, Müzik, Görsel Sanatlar, İngilizce, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi, Diğer(...)* olarak belirtilmiştir.
- Anket kısmında yer alan son soruda ise beş seçenek kullanılmıştır. Bu soru: "*Aşağıda yer alan okul dışı öğrenme ortamlarını derslerinizde kullanma sıklığını belirtiniz?*"; "*Hiç(1)* , *Çok az(2)*, *Ara sıra(3)*, *Sık(4)* , *Çok sık(5)* şeklinde belirtilmiştir. Bu soruda seçeneklerde yer alan okul dışı öğrenme ortamları düzenlenirken Şimşek ve Kaymakçı'nın (2015) çalışmasından yararlanılmıştır.

2.4. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırmanın amacı doğrultusunda, alan yazın taraması yapıp ilgili çalışmalar incelendikten sonra veri toplama aracı olarak kullanılacak anket için

soru havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan soru havuzu, araştırmanın amacı ve uzmanlardan gelen dönütler neticesinde düzenlenerek ankete son şekli verilmiştir. Rize ili merkezinde yer alan ilkokullar ve bu okullarda görev yapmakta olan öğretmen sayıları tespit edilmiş, araştırma için başvurulacak okulların belirlenmesinin ve çalışma izni onayından sonra araştırmacı, belirlenen okulların okul amirleri (müdür ve müdür yardımcıları) ile iletişime geçerek, araştırma izni beyanından sonra anketi uygulama randevusu oluşturmuştur. Belirlenen günlerde okullara giden araştırmacı, sınıf öğretmenlerine yapılan çalışmanın içeriğine dair kısa bir bilgilendirme yaparak uygulamaya gönüllü olarak katılım gösteren öğretmenlere anketi uygulamıştır. Tablo 6’da araştırmada veri toplanan okul ve öğretmenler ile anketin uygulanma zamanlarına dair detaylı bilgiler yer almaktadır.

Tablo 6. Araştırmada Veri Toplanan Okullar

Okul Kodu	Okul Mevcut Öğretmen Sayısı	Katılımcı Öğretmen Sayısı	Öğretmenlerin Cinsiyet Dağılımı		Uygulamaların Gerçekleştirildiği Tarih
			Kadın	Erkek	
O1	30	17	11	6	24.09.2019
O2	43	13	10	3	24.09.2019
O3	39	16	9	7	24.09.2019
O4	21	21	14	7	25.09.2019
O5	24	8	7	1	25.09.2019
O6	30	18	8	10	25.09.2019
O7	46	18	16	2	25.09.2019
O8	24	14	10	4	26.09.2019
O9	26	9	5	4	26.09.2019
O10	26	8	4	4	27.09.2019
O11	19	6	5	1	27.09.2019
O12	12	4	3	1	23.09.2019
O13	15	11	11	-	30.09.2019
O14	7	6	4	2	23.09.2019
O15	4	-	-	-	-
O16	10	-	-	-	-
O17	6	-	-	-	-
O18	6	-	-	-	-
O19	6	-	-	-	-
O20	9	-	-	-	-
O21	14	-	-	-	-
O22	5	-	-	-	-
O23	5	-	-	-	-
O24	5	-	-	-	-
O25	18	-	-	-	-
O26	6	-	-	-	-
TOPLAM	26	456	117	52	-

Tablo 6’da yer alan verilere göre anket uygulamasına, okulunda görev yapmakta olan sınıf öğretmeni sayısına oranla daha çok katılım gösteren okulun O4 ilkokulu olduğu göze çarparken bu katılıma denklik gösteren okullar O13 ve O14 ilkokulları olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca anket uygulamasına, okulunda görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinden düşük seviyede katılım

gösteren okulun O7 ilkokulu olduğu; bu duruma benzerlik gösteren diğer bir okulun ise O2 ilkokulu olduğu belirginlik göstermektedir. Bu doğrultuda anket uygulamasına katılım gösteren kadın öğretmen sayısı ile erkek öğretmen katılım sayısı arasında belirgin bir fark göze çarpmaktadır. Bunun sebebi olarak, okullarda görev yapmakta olan kadın öğretmen sayısının fazla olması gösterilebilir.

2.5. VERİLERİN ANALİZİ

2.5.1. Nicel Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında çeşitli değişkenlerin (*yaş, okul türü, cinsiyet, medeni hal, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, deneyim, çalıştığı yer, sınıf ve sınıf mevcudu*) frekans ve yüzde analizleri istatistik paket (SPSS) programından yararlanılarak hesaplanmıştır.

2.5.2. Nitel Verilerin Analizi

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde betimsel ve içerik analizi birlikte kullanılmıştır. İçerik analizi şu şekilde tanımlamıştır:

“sözel, yazılı ve diğer materyallerin içerdiği mesajı anlam ve/veya dilbilgisi açısından nesnel ve sistematik olarak sınıflandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşım” (Tavşancıl & Aslan, 2001’den aktaran: Çolak, 2015b).

Bununla beraber içerik analizi için Kanlı, Gülçiçek, Göksu, Önder ve Oktay (2014), alandaki boşlukları ve eksikleri göstererek yapılan çalışmaların niteliklerinin değerlendirilmesinde ve kullanılabilirliği açısından da içerik analizinin ayrı bir yere sahip olduğunu belirtmişlerdir. Erdem (2011) ise betimsel analizi; verilerin organize edilmesi, özetlenmesi ve verilerin tümünü temsil edecek frekans, yüzde, ortalama, standart sapma gibi değerlerin bulunmasını içeren teknikler olarak ifade etmiştir. Çepni (2012) ise betimsel analizde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verildiğini ve elde edilen verilerin sistematik ve açık bir şekilde neden sonuç ilişkilerine dayandırıldığını belirtmiştir. Bu bağlamda bu çalışma, betimsel analize dayalı olarak verileri nicel olarak daha sade bir şekilde ele alınmasını kolaylaştırması, verilere yönelik olası değişimleri daha hassas

sunması ve bireylerin görüşlerini doğrudan kullanılmasını sağlaması açısından önemli bir yere sahiptir. Bununla birlikte çalışmada kullanılan bir diğer analiz türü içerik analizinde ise bilgilerin sınıflandırılması, detaylandırılması ve kavram alanını genişletmesi bakımından betimsel analizde elde edilen verilerin bir tamamlayıcısı olarak görülmesi etkili olmuştur. Çalışmada, okul dışı öğrenme ortamları düzenlenirken Şimşek ve Kaymakçı'nın (2015) çalışmasında yer alan okul dışı öğrenme ortamları betimsel analiz yoluyla analiz edilmiştir.

Ayrıca nitel veri analizi kapsamında; çalışmaya katkı sağlayan okul ve öğretmenlerin araştırmaya yönelik vermiş oldukları bilgi/ bilgilendirmelerin hem sistematik bir yapı içerisinde ele alınması hem de araştırmanın ana metninin nesnellik ve objektifliği koruması adına okul, ilkokul dersleri ve öğretmenlerin kodlamalarla ifade edilmesi tercih edilmiştir.

2.5.3. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Çalışma, içerik analizi ve betimsel analiz çerçevesinde ele alınmıştır. Özellikle nitel çalışmalarda doğrudan alıntılarla çalışmaların desteklenmesi önemlidir (Çepni, 2012). Bu nedenle nitel veri olarak öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara, çalışma kapsamında doğrudan alıntılar şeklinde yer verilmiştir. Ayrıca çalışmaya katılım gösteren öğretmenlerin kişisel bilgi formu ve anket sorularına yönelik vermiş oldukları cevaplarda karışıklığın önlenmesi amacıyla öğretmenler belli kodlamalarla isimlendirilirken; yine çeşitli karışıklıkları önlemek maksatlı okul ve ilkokul derslerine yönelik kodlamalar da yapılmıştır. Öğretmenlere ait kodlamalarda kabul edilen açıklamalar ise Tablo 7 de ifade edilmiştir.

Tablo 7. Öğretmen Kodlama Sistemi

Örnek	Kodlama	Açıklama
Ö.K./E. 2	Ö	Öğretmen
	K	Kadın
	E	Erkek
	2	Katılımcı Numarası

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

Sınıf öğretmenlerinin ilkokulda okul dışı öğrenme etkinliklerini gerçekleştirme durumlarını tespit etmek amacıyla yapılan araştırmanın bu bölümünde, veri toplama aracı ile elde edilen bulgular, araştırmanın amaç ve alt problemleri doğrultusunda analiz edilerek nicel ve nitel veriler başlıkları altında sunulmuştur.

3.1. NİCEL VERİLERE İLİŞKİN BULGULAR

3.1.1. Kişisel Bilgi Formuna Ait Bulgular

Öğretmenlerin demografik ve kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla uygulanan kişisel bilgi formundan elde edilen veriler Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Sınıf Öğretmenlerinin Kişisel Bilgileri

Değişken			Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın		117	69,2
	Erkek		52	30,8
	Toplam		169	100
Yaş	20-25 yaş	Kadın	3	3,6
		Erkek	3	
	26-30 yaş	Kadın	13	8,3
		Erkek	1	
	31-35 yaş	Kadın	27	20,1
		Erkek	7	
	36-40 yaş	Kadın	35	27,8
		Erkek	12	
	41-45 yaş	Kadın	13	11,8
		Erkek	7	
	46-50 yaş	Kadın	16	13,6
		Erkek	7	
	51 yaş ve üstü	Kadın	10	14,8
		Erkek	15	
	Toplam		169	100
Medeni hal	Evli	Kadın	100	87,0
		Erkek	47	
	Bekar	Kadın	17	13,0
		Erkek	5	
	Toplam		169	100
Çocuk sayısı	Yok	Kadın	18	14,8
		Erkek	7	
	1 çocuk	Kadın	19	16,6
		Erkek	9	
	2 çocuk	Kadın	63	53,3
		Erkek	27	

Eğitim durumu	3 çocuk	Kadın	15	12,4
		Erkek	6	
	4 çocuk	Kadın	1	1,8
		Erkek	2	
	5 çocuk ve üzeri	Kadın	1	1,2
		Erkek	1	
	Toplam		169	100
	Ön lisans	Kadın	6	7,1
		Erkek	6	
	Lisans	Kadın	107	88,2
		Erkek	42	
Bitirilen okul türü	Yüksek lisans	Kadın	4	4,7
		Erkek	4	
	Toplam		169	100
	Eğitim fakültesi	Kadın	97	78,7
		Erkek	36	
	Eğitim enstitüsü	Kadın	5	6,5
		Erkek	6	
	Yüksek öğretmen okulu	Kadın	1	1,2
		Erkek	1	
	Fen fakültesi	Kadın	3	3,6
		Erkek	3	
Kıdem	Diğer	Kadın	11	10,1
		Erkek	6	
	Toplam		169	100
	0-5 yıl	Kadın	8	7,1
		Erkek	4	
	6-10 yıl	Kadın	21	13
		Erkek	1	
	11-15 yıl	Kadın	36	29
		Erkek	13	
	16-20 yıl	Kadın	16	14,8
		Erkek	9	
Çalıştığınız okul	21 yıl ve üstü	Kadın	36	36,1
		Erkek	25	
	Toplam		169	100
	İl merkezi	Kadın	111	95,3
		Erkek	50	
	Köy	Kadın	6	4,7
		Erkek	2	
	Toplam		169	100
	Okuttuğunuz sınıf düzeyi	Kadın	25	19,5
		Erkek	8	
Sınıf mevcudu	2. sınıf	Kadın	33	27,8
		Erkek	14	
	3. sınıf	Kadın	34	27,2
		Erkek	12	
	4. sınıf	Kadın	25	25,4
		Erkek	18	
	Toplam		169	100
	1-10 öğrenci	Kadın	2	3,6
		Erkek	4	
	11-20 öğrenci	Kadın	21	19,5
		Erkek	12	
	21-30 öğrenci	Kadın	54	43,2
		Erkek	19	
	30 ve üzeri öğrenci	Kadın	41	33,7
		Erkek	16	

Toplam	169	100
--------	-----	-----

Tablo 8’de anket çalışmasına katılım gösteren öğretmenlerin demografik özelliklerine dair kısa bilgiler şu şekilde özetlenebilir;

Anket çalışmasını cevaplandıran öğretmenlerin cinsiyet dağılımına bakıldığında, *117’sini (%69,2)* kadın öğretmenler; *52’sini (30,8)* ise erkek öğretmenlerin cevaplandığı görülmektedir.

Öğretmenlerin yaşları bakımından azınlığın 20-25 (*%3,6*) yaş aralığında olduğu; çoğunluğun ise 36-40 (*%27,8*) yaş aralığında yer aldığı belirlenmiştir. Erkek öğretmenlerin kadın öğretmenlere üstünlük sağladığı tek yaş aralığı olan *51 (%14,8) yaş üstündekiler* ise, 15 erkek öğretmen ve 10 kadın öğretmenden oluşmaktadır. Medeni halleri incelendiğinde evli öğretmenlerin 147 (*%87,0*), bekar öğretmenlere 22 (*%13,0*) oranla daha büyük bir kitleye sahip olduğu ve evli kadın öğretmen sayının, evli erkek öğretmenlere sayıca üstünlük sağladığı da görülmektedir. Çocuk sayıları ele alındığında; *beş ve üstü (%1,2) çocuklara* sahip olan öğretmenlerin azınlık oluşturduğu belirlenirken, yine yaş aralıkları arasında maksimum düzeyde öğretmenin dahil olduğu aralığın *iki çocuklu (%53,3)* bireylerden oluştuğu belirgin olarak göze çarpmaktadır. Eğitim düzeyi bakımından, azınlığı yüksek *lisans (%4,7)* seviyesinde olanlar oluştururken; onu takip eden grubun *ön lisans (%7,1)* olduğu görülmektedir. Son olarak; çoğunluk oluşturan grubun *lisans (%88,2)* düzeyinde eğitim aldıkları belirlenmiştir. *Doktora* seviyesinde herhangi bir işaretleme yapılmamıştır. Okul türleri arasında özellikle yığılma gösterdikleri fakülte/okulların *Eğitim Fakültesi (%78,7)* olduğu görülmektedir. Azınlık olarak işaretleme yapılan aralığın ise *Yüksek Öğretmen Okulu (%1,2)* olduğu belirlenmiştir. Mesleki deneyimleri ele alındığında minimum düzeyde sayısı olan aralığın *0-5 yıl (%7,1)* kıdeme sahip öğretmenler olduğu tespit edilmiştir. Maksimum düzeyde sayıya sahip olan grup ise *21 (%36,1) yıl ve üstü* görev yapmış öğretmenlerden oluşmaktadır. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu *il merkezinde (%95,3)* görev yapmakta iken merkez ilçeye bağlı *köylerde (%4,7)* görev yapan öğretmenler de bulunmaktadır. Bununla birlikte *ilçe* başlığı altında işaretleme yapan öğretmen ise bulunmamaktadır. Öğretmenlerin okutmakta olduğu sınıflar incelendiğinde en yüksek frekansının *2. Sınıf (%27,8)* okutan öğretmenlere ait olduğu, en düşük frekansın ise *1. Sınıf*

(%19,5) okutmakta olan öğretmenlere ait olduğu belirlenmiştir. Öğretmenlerin okutmakta oldukları sınıfların mevcutları incelendiğinde ise öğretmenlerin çoğunluk oluşturdukları grubun 21-30 öğrencilik (%43,2) mevcuda sahip olduğu görülmektedir.

3.1.2. Birinci Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi “Rize ili merkez ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarını kullanma durumları genel olarak nasıldır?” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla sınıf öğretmenlerinin meslek hayatı boyunca okul dışı öğrenme gerçekleştirip gerçekleştirilmeme ve genel olarak okul dışı öğrenme etkinliklerini kullanma sıklıklarına yönelik düzenlenen tablolar aşağıda sunulmuştur. Tablo 9’da sınıf öğretmenlerinin meslek hayatları boyunca okul dışı öğrenme etkinliği gerçekleştirip gerçekleştirilmeme durumları yer almaktadır.

Tablo 9. Sınıf Öğretmenlerinin Meslek Hayatı Boyunca Okul Dışı Öğrenme Gerçekleştirme Durumları

	Frekans(N)	Yüzde (%)
Hayır	33	19,5
Evet	136	80,5
Toplam	169	100,0

Tablo 9 incelendiğinde yöneltilen soru dahilinde 136 (% 80,5) öğretmenin “Evet”, 33 (%19,5) öğretmenin ise “Hayır” yanıtı verdiği görülmektedir. Sorunun ekinde gerçekleştirilen okul dışı öğrenme ile ilgili açıklama bölümüne evet yanıtı verenler arasından 75 öğretmene ait cevaplar düzenlenerek Tablo 10’da sunulmuştur.

Meslek hayatları boyunca en az bir kez okul dışı öğrenme etkinliği gerçekleştiren öğretmenlerin, gerçekleştirdikleri okul dışı öğrenme etkinlikleri Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Sınıf Öğretmenlerinin Meslek Hayatları Boyunca Gerçekleştirdikleri Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri

Okul dışı öğrenme çeşidi	Frekans	Toplam frekans
Müze	34	34
Coğrafi alanlar	Gezi 17 Doğa gezisi 29 Gözlem 6	52
Resmi kurumlar	Belediye 3 Resmi kurum 4	20

	Bilim sanat merkezi	3	
	İtfaiye	7	
	Fabrika	2	
	Postahane	1	
Sivil toplum kuruluşları	Vakıflar	1	5
	TEMA	2	
	TEGEV	1	
	RİÇEV	1	
Bilimsel ve sanatsal etkinlikler	Sinema-tiyatro	12	17
	Fuarlar	3	
	Çalıştay	1	
	Zeka oyunları	1	
Tarihsel alanlar		4	4
Ödev		3	3
Diğer	Pazar yeri	1	2
	Kendi evi	1	

Tablo 10 incelendiğinde, öğretmenlerin meslek hayatları boyunca en fazla gerçekleştirdikleri okul dışı öğrenme etkinliğinin “*Coğrafi Alanlar*” (*Gezi, Doğa Gezisi, Gözlem*) başlığı altında yoğunlaştığı belirlenirken; öğretmenlerin en az gerçekleştirdikleri etkinliklerin ise “*Diğer*” (*Pazar Yeri, Kendi Evi*) kategorisi altında yer aldığı görülmektedir. Bununla beraber sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinliklerini hâlihazırda ne sıklıkla gerçekleştirdiklerine ilişkin bulgular da Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini Hâlihazırda Gerçekleştirme Sıklıkları

		Frekans	Toplam Frekans(N)	Yüzdelik(%)
Hiç	Kadın	11		
	Erkek	9	20	11,8
Yılda Bir Kez	Kadın	16		
	Erkek	14	30	17,8
Yılda 2-3 Kez	Kadın	57		
	Erkek	25	82	48,5
Yılda 4-5 Kez	Kadın	22		
	Erkek	1	23	13,6
Yılda 5’ten Fazla	Kadın	11		
	Erkek	3	14	8,3
Toplam			169	100,0

Tablo 11’de “Okul dışı öğrenme etkinliklerini ne sıklıkla gerçekleştiriyorsunuz?” sorusuna yönelik sıklık çeşitleri verilmiş olup çoğunluk olarak “Yılda 2-3 kez (%48,5)” sıklığında işaretleme yapan 82 öğretmen olduğu; azınlığı oluşturan sıklığın ise “Yılda 5’ten fazla (%8,3)” olarak işaretleme yapan 14 öğretmenden oluştuğu belirlenmiştir. Ancak Ö85K ve Ö86K kodlu öğretmenler sıklık türlerinden herhangi birine işaretleme yapmamıştır.

3.1.3. İkinci Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi “Rize ili merkez ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinliklerini hangi derslerde kullanmaktadırlar?” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla öğretmenlerin cevaplarından hareketle oluşturulan Tablo 12 aşağıda verilmiştir.

Tablo 12. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Etkinlikleri Kullandıkları Derslerin Okullara Göre Dağılımı

Ders	Okul kodu													
	O1	O2	O3	O4	O5	O6	O7	O8	O9	O10	O11	O12	O13	O14
Hayat bilgisi	6	5	7	7	2	2	10	6	4	3	4	1	4	2
Türkçe	1	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Matematik	-	-	3	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
B.E.	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
S. B.	-	-	1	1	-	4	-	3	1	-	1	-	1	-
F. B		1		1						1			1	
F. T					1									
Ç S İ	10	7	6	11	5	9	6	4	3	4	-	3	4	4
Diğer						1*	1**				1*		1	

*= serbest etkinlik

**= satranç

O1 İlkokulundan, 17 öğretmen katılım göstermekle birlikte en fazla yoğunluğun “Çoklu Seçenek İşaretleyenler” üzerinde olduğu, en az tercih edilen dersin ise “Türkçe” olduğu görülmektedir.

O2 İlkokulu’ndan, 13 öğretmen anketimize katılmıştır. Bunlardan en çok tercih edilenin “Çoklu Seçenek İşaretleyenler” olmasına rağmen en az tercih edilen dersin “Fen Bilimleri” olduğu göze çarpmaktadır.

O3 İlkokulu, katılım gösteren öğretmen sayısı 16’dır. Bu öğretmenlerin en fazla tercih ettikleri dersin “Hayat Bilgisi”, en az tercih edilen dersin ise “Sosyal Bilgiler” olduğu belirlenmiştir.

O4 İlkokulu’nda, 21 öğretmenin işaretlemelerini “Çoklu Seçenek İşaretleyenler” üzerinde yoğunlaştırdığı; en az tercih edilen derslerin ise “Beden eğitimi, Sosyal Bilgiler, Fen Bilimleri” olduğu belirlenmiştir.

O5 İlkokulu’ndan, 8 öğretmen anket çalışmamıza katılmıştır. Bu öğretmenlerin yoğunluk olarak “Çoklu Seçenek İşaretleyenler’i” seçtiği belirlenirken asgari düzeyde işaretlemelerin yapıldığı dersin ise “Fen ve Teknoloji” olduğu dikkat çekmektedir.

O6 İlkokulu, 18 öğretmen ile anket çalışmamıza katılmıştır. Öğretmenlerin çoğunluk olarak “Çoklu Seçenek İşaretleyenler’i” seçtiği ve en az tercih edilen

dersin ise “Diğer” seçeneği altında serbest etkinlikler olarak ifade edildiği görülmektedir.

O7 İlkokulu’ndan, 18 öğretmen olarak belirlenmiştir. Bu çoğunluğun yığılma gösterdiği dersin ”Hayat Bilgisi “ olduğu ve okul dışı öğrenmelerin en az tercih edildiği derslerin ise “Türkçe” ve “Diğer” başlığı altında satranç olduğu belirlenmiştir.

O8 İlkokulu’nun, katılım gösteren öğretmen sayısı 14’tür. Öğretmenlerin en fazla tercih ettiği dersin “Hayat Bilgisi”, en az tercih ettiği dersin ise “Matematik” olduğu göze çarpmaktadır.

O9 İlkokulu’ndan 9 öğretmen ankete katılım göstermiştir. Öğretmenlerin çoğunlukla işaretleme yaptıkları dersin “Hayat Bilgisi” olduğu görülmektedir. Asgari düzeyde işaretleme yapılan seçeneklerin “Matematik ve Sosyal Bilgiler” dersleri olduğu görülmektedir.

O10 İlkokulu, 8 öğretmen ile anket çalışmasına katılım göstermiştir. Bu öğretmenlerin çoğunluk olarak “Çoklu Seçenek İşaretleyenler’i” işaretlediği göze çarparken; en az tercih edilen dersin ise Fen bilimleri olduğu belirlenmiştir.

O11 İlkokulu’ndan ankete katılan 6 öğretmenin en fazla tercih ettiği dersin “Hayat Bilgisi”, en az tercih ettiği derslerin ise “Sosyal Bilgiler” ile “Diğer” başlığı altında serbest etkinlik dersi olduğu tespit edilmiştir.

O12 İlkokulu’ndan katılan 4 öğretmenin büyük çoğunluğunun “Çoklu Seçenek İşaretleyenler’i” seçtiği belirlenmesinin yanı sıra öğretmenler tarafından en az tercih edilen dersin ise Hayat Bilgisi olduğu görülmektedir.

O13 İlkokulu’ndan ankete katılım gösteren 11 öğretmenin okul dışı öğrenme etkinliklerinde çoğunlukla “Hayat Bilgisi ve Çoklu Seçenek İşaretleyenler’i” işaretlediği belirlenmiştir ancak okul dışı öğrenme etkinliklerinde tercihen daha az gerçekleştirilen seçeneklerin “Diğer, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri” dersleri olduğu gözlenmiştir.

O14 İlkokulu, toplamda 6 öğretmen ile ankete katılmış ve öğretmenlerin çoğunluğunun “Çoklu Seçenek İşaretleyenler’i” işaretlediği görülürken, en az tercih edilen dersin ise “Hayat Bilgisi” olduğu belirlenmiştir.

Tablo 13’de ise sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinlikleri kullandıkları derslerin genel olarak dağılımı verilmiştir.

Tablo 13. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinlikleri Kullandıkları Derslerin Genel Dağılımı

Ders Adı	Cinsiyet	Frekans	Toplam frekans (f)	Yüzdeleri %
Hayat Bilgisi	Kadın	46	64	37.8
	Erkek	18		
Türkçe	Kadın	1	4	2.3
	Erkek	3		
Matematik	Kadın	3	3	1,7
	Erkek	-		
Beden Eğitimi	Kadın	1	1	0.59
	Erkek	-		
Diğer	Kadın	3	4	2.3
	Erkek	1		
Sosyal Bilgiler	Kadın	6	12	7.1
	Erkek	6		
Fen Bilimleri	Kadın	2	4	2.3
	Erkek	2		
Fen Teknoloji	Kadın	2	2	1,1
	Erkek	-		
Çoklu Seçenek İşaretleyenler	Kadın	56	75	44.3
	Erkek	19		
Toplam Katılımcı Sayısı			169	100

Tablo 13 incelendiğinde öğretmenlerin büyük bir bölümünün okul dışı öğrenme etkinliklerini birden fazla derste kullandığını ifade etmek için “Çoklu Seçenek İşaretleyenler” seçeneğinde toplandığı görülürken, ikinci sırada en fazla okul dışı öğrenme etkinliği kullanılan dersin ise “Hayat Bilgisi” dersi olduğu tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra okul dışı öğrenme etkinliklerinin en az kullanıldığı dersin ise “Beden Eğitimi” dersi olduğu görülmektedir. Hayat bilgisi dersinden sonra en yüksek frekansa sahip dersler ise sırayla şu şekildedir; sosyal bilgiler (f:12), Türkçe (f:4), fen bilimleri (f:4) ve diğer (f:4). “Diğer” kategorisindeki 4 öğretmenden 1’inin erkek öğretmen olduğu ve diğer kategorisi içerisinde bahsettiği etkinliğin “*Satranç*” olduğu, kadın öğretmenlerden 2’sinin “*Serbest Etkinlikler*”, 1’inin ise herhangi bir açıklama yapmadığı tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin “Okul dışı öğrenme etkinliklerini en çok hangi derste kullanıyorsunuz?” sorusuna dair verilen “Sadece bir dersi seçiniz.” uyarısı öğretmenlerin büyük çoğunluğunun dikkatlerinden kaçan bir ayrıntı olması nedeniyle farklı derslere de işaretlemeler yapılmış, bu durum “Çoklu Seçenek İşaretleyenler” başlığı altında tümevarımsal olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Bu nedenle “Çoklu Seçenek İşaretleyenler” ayrı bir tablo içerisinde birden fazla ders işaretleyenlerin daha çok hangi ders üzerinde işaretleme yapıp yapmadıkları tespit edilmeye çalışılmıştır. Tablo 14’te birden fazla ders seçen 75 sınıf öğretmenin

okul dışı öğrenme etkinliklerini kullanmayı tercih ettikleri ders sayısı ve yoğunluk gösterdikleri dersler ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Tablo 14. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini Aynı Anda Kullanmayı Tercih Ettikleri Ders Sayısı ve Yoğunluk Gösterdikleri Dersler

		Cinsiyet	Frekans	Toplam
Ders sayısı	2 ders	Kadın	10	17
		Erkek	7	
	3 ders	Kadın	22	30
		Erkek	8	
	4 ders	Kadın	9	13
		Erkek	4	
	5 ders	Kadın	8	10
		Erkek	2	
	6 ders ve üstü	Kadın	6	6
		Erkek	-	
Tercih edilen dersler	Toplam			76
	Hayat bilgisi	Kadın	52	71
		Erkek	19	
	Matematik	Kadın	7	11
		Erkek	4	
	Türkçe	Kadın	19	28
		Erkek	9	
	Sosyal Bilgiler	Kadın	34	44
		Erkek	10	
	Fen bilimleri	Kadın	38	48
		Erkek	10	
	Fen ve teknoloji Öğretimi	Kadın	9	10
		Erkek	1	
	Görsel sanatlar	Kadın	19	23
		Erkek	4	
	Müzik	Kadın	3	3
		Erkek	-	
	Din kültürü ve ahlak bilgisi	Kadın	1	2
		Erkek	1	

Tablo 14 incelendiğinde ders sayısı olarak yoğunlukla işaretleme yapılan 3 adet ders (f:30) seçiminin ön plana çıktığı görülmektedir. Azınlık olarak işaretleme yapılan grubun ise 6 ders ve üstü (f:6) olduğu belirlenmiştir. Tablo 14’te ayrıca “Çoklu Seçenek İşaretleyenler’in”, “Hayat Bilgisi (f:71)” dersinde çoğunluk oluşturduğu belirlendiği gibi azınlık olarak işaretleme yapılan “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (f:2)” dersi olduğu da görülmektedir. “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” dersini takiben asgari düzeyde işaretleme yapılan dersin “Müzik (f:3)” olduğu belirlenirken; işaretleme yapılmayan dersin “İngilizce” olması dikkat çeken başka bir bulgudur. Bu durum okul dışı öğrenme etkinliklerinde çoğunluk olarak ”Hayat Bilgisi” dersi kapsamında ele alındığını ispatlarken;

“İngilizce” derslerinin içerik, önem veya kapsam bakımından pek tercih edilmediğini ortaya koymaktadır.

3.1.4. Üçüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi “Rize ili merkez ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarının her birini kullanma sıklıkları nasıldır?” şeklinde düzenlenmiştir. İlgili alt probleme ait analiz tabloları her bir okul dışı öğrenme etkinliği için ayrı ayrı düzenlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin sanal müzeleri okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıkları Tablo 15’te sunulmuştur.

Tablo 15. Sınıf Öğretmenlerinin Sanal Müzeleri Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	64	37,9
Çok Az	39	23,1
Ara Sıra	43	25,4
Sık	14	8,3
Çok Sık	9	5,3
Toplam	169	100,0

Tablo 15 incelendiğinde, araştırmaya dahil olan öğretmenlerin önemli bir bölümünün sanal müzeleri okul dışı öğrenme etkinliği olarak “Hiç”(f:64, %37,9) kullanmadıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra “Çok Sık” (f:9, %5,3) kullandığını ifade eden öğretmen sayısı ise oldukça azdır.

Tablo 16’da ise sınıf öğretmenlerinin müzeleri okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıkları verilmiştir.

Tablo 16. Sınıf Öğretmenlerinin Müzeleri Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	28	16,6
Çok Az	37	21,9
Ara Sıra	69	40,8
Sık	25	14,8
Çok Sık	10	5,9
Toplam	169	100,0

Müzeler için öğretmenler tarafından maksimum düzeyde işaretleme yapılan seçeneğin “Ara sıra” olduğu (f:69) ve toplam işaretlemelerin %40,8’ini oluşturduğu göze çarpmaktadır. Minimum düzeyde işaretleme yapılan seçeneğin ise “Çok sık” (f:10, %5,9) olduğu görülmektedir.

Sınıf öğretmenlerinin tarihsel çevreleri okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıkları Tablo 17’de verilmiştir.

Tablo 17. Sınıf Öğretmenlerinin Tarihsel Çevreleri Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde (%)
Hiç	34	20,1
Çok Az	30	17,8
Ara Sıra	79	46,7
Sık	20	11,8
Çok Sık	6	3,6
Toplam	169	100,0

Tarihsel çevreye yönelik verilen sıklık türlerinde özellikle öğretmenlerin yoğunluk göstermekte oldukları seçeneğin (f:79) ile “Ara sıra (%46,7)” olduğu ve asgari oranla işaretleme yapılan seçeneğin (f:6) ile “Çok sık” (%3,6)” olduğu ortaya çıkmıştır.

Tablo 18’de sınıf öğretmenlerinin sözlü tarih etkinliklerini okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıkları verilmiştir.

Tablo 18. Sınıf Öğretmenlerinin Sözlü Tarih Etkinliklerini Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans (N)	Yüzde (%)
Hiç	54	32,0
Çok az	34	20,1
Ara sıra	52	30,8
Sık	28	16,6
Çok sık	1	0,6
Toplam	169	100,0

Sözlü tarih etkinliklerini okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanan öğretmenlerin sayısının oldukça az olması düşündürücü bir bulgudur. Sözlü tarih etkinliğine yönelik sıklık türleri arasında “Hiç” (%32,0) seçeneği büyük bir çoğunluğu oluşturmaktadır. Bununla beraber “Ara sıra” (%30,8) seçeneği “Hiç” seçeneği ile birbirlerine oldukça yakın değerlere sahiptir. Bu etkinliği “Sık” (%16,6) ve “Çok sık” (%0,6) kullandığını ifade eden öğretmen sayıları oldukça azdır.

Tablo 19’da sınıf öğretmenlerinin yerel tarih etkinliklerini okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıklarına yer verilmiştir.

Tablo 19. Sınıf Öğretmenlerinin Yerel Tarih Etkinliklerini Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde (%)
Hiç	48	28,4
Çok Az	31	18,3
Ara Sıra	58	34,3

Sık	25	14,8
Çok Sık	7	4,1
Toplam	169	100,0

Tablo 19 incelendiğinde, yerel tarih etkinliği için öğretmenler tarafından çoğunlukla işaretleme yapılan seçenek “Ara sıra” (%34,3) olmakla beraber azınlık grubu oluşturan seçeneğin ise “Çok sık” (%4,1) olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 20’de sınıf öğretmenlerinin tarihsel alanları okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıklarına yer verilmiştir.

Tablo 20. Sınıf Öğretmenlerinin Tarihsel Alanları Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	64	37,9
Çok Az	43	25,4
Ara Sıra	44	26,0
Sık	12	7,1
Çok Sık	6	3,6
Toplam	169	100,0

Tarihsel alana yönelik işaretleme yapılan sıklık türünün çoğunluk olarak “Hiç” (%37,9) olduğu, azınlık olarak işaretlenen sıklık türünün “Çok sık” (%3,6) olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 21’de sınıf öğretmenlerinin tarihsel şehitlikleri okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıklarına dair frekans ve yüzdelikleri verilmiştir.

Tablo 21. Sınıf Öğretmenlerinin Tarihsel Şehitlikleri Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde (%)
Hiç	82	48,5
Çok Az	32	18,9
Ara Sıra	43	25,4
Sık	8	4,7
Çok Sık	4	2,4
Toplam	169	100,0

Öğretmelerin tarihsel şehitlikleri okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanılma sıklığı genellikle “Hiç” (%48,5) seçeneği üzerinde yoğunlaşmış durumdadır. Bu duruma zıt olarak “Çok sık” (%2,4) seçeneği ise en az işaretlenen seçenektir.

Tablo 22’de sınıf öğretmenlerinin coğrafi alanları okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıkları verilmektedir.

Tablo 22. Sınıf Öğretmenlerinin Coğrafi Alanları Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	50	29,6
Çok Az	40	23,7
Ara Sıra	48	28,4
Sık	22	13,0

Çok Sık	9	5,3
Toplam	169	100,0

Coğrafi alanların okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanılmasına yönelik elde edinilen verilere göre öğretmenlerin büyük çoğunluğu “Hiç” (%29,6) seçeneğinde yoğunlaştığı, bunun yanı sıra en az işaretleme yapılan seçeneğin ise “Çok sık” (%5,3) olduğu gözlenmektedir.

Tablo 23’te sınıf öğretmenlerinin doğa eğitimi etkinliklerini okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıklarına dair yüzde ve frekans değerleri verilmektedir.

Tablo 23. Sınıf Öğretmenlerinin Doğa Eğitimi Etkinliklerini Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	33	19,5
Çok Az	32	18,9
Ara Sıra	63	37,3
Sık	24	14,2
Çok Sık	17	10,1
Toplam	169	100,0

Doğa eğitimi başlığı altında öğretmenlerin büyük çoğunluk oluşturduğu seçeneğin “Ara sıra” (%37,3) olduğu ve öğretmenler tarafından azınlık olarak işaretlenen seçeneğin ise “Çok sık” (%10,1) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 24’de sınıf öğretmenlerinin resmi kurumları okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıklarına yönelik bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 24. Sınıf Öğretmenlerinin Resmi Kurumları Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	32	18,9
Çok Az	43	25,4
Ara Sıra	65	38,5
Sık	22	13,0
Çok Sık	7	4,1
Toplam	169	100,0

Resmi kurumların okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin çoğunluk olarak “Ara sıra” (%38,5) seçeneğine işaretleme yaptığı görülürken, katılım oranı düşük olan seçeneğin “Çok sık”(%4,1) olduğu fark edilmektedir.

Tablo 25’te sınıf öğretmenlerinin özel sektörleri okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıkları belirtilmektedir.

Tablo 25. Sınıf Öğretmenlerinin Özel Sektörleri Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	74	43,8

Çok Az	46	27,2
Ara Sıra	41	24,3
Sık	5	3,0
Çok Sık	3	1,8
Toplam	169	100,0

Özel sektörleri okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıkları incelendiğinde öğretmenlerin yoğunluk olarak işaretleme yaptıkları seçeneğin “Hiç” (%43,8) olduğu ve yığılmanın azınlık gösterdiği seçeneğin ise “Çok sık” (%1,8) olduğu belirgin olarak göze çarpmaktadır.

Tablo 26’da sınıf öğretmenlerinin sivil toplum örgütlerini okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıkları hakkında frekans ve yüzdelik değerlerine yer verilmeye çalışılmıştır.

Tablo 26. Sınıf Öğretmenlerinin Sivil Toplum Örgütlerini Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	63	37,3
Çok Az	36	21,3
Ara Sıra	57	33,7
Sık	11	6,5
Çok Sık	2	1,2
Toplam	169	100,0

Sivil toplum örgütlerinin okul dışı öğrenme etkinlikleri olarak kullanma durumları bakımından öğretmenlerin yığılma oluşturduğu sıklık türü “Hiç” (%37,3) seçeneği iken, azınlık halde olan sıklık türünün ise “Çok sık” (%1,2) seçeneği olduğu görülmektedir.

Tablo 27’de sınıf öğretmenlerinin bilimsel etkinlikleri okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıklarına dair frekans ve yüzdeliklere yer verilmiştir.

Tablo 27. Sınıf Öğretmenlerinin Bilimsel Etkinlikleri Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	56	33,1
Çok Az	44	26,0
Ara Sıra	48	28,4
Sık	15	8,9
Çok Sık	6	3,6
Toplam	169	100,0

Bilimsel etkinlikler için öğretmenlerin “Hiç” (%33,1) seçeneğinde büyük bir yoğunluk oluşturduğu belirlenirken, öğretmenlerin düşük oranda işaretleme yaptığı seçeneğin ise “Çok sık” (%3,6) seçeneği olduğu görülmektedir.

Tablo 28’de sınıf öğretmenlerinin sosyal medyayı okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıklarına yönelik bilgiler frekans ve yüzde olarak belirtilmiştir.

Tablo 28. Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Medyayı Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	62	36,7
Çok Az	29	17,2
Ara Sıra	42	24,9
Sık	28	16,6
Çok Sık	8	4,7
Toplam	169	100,0

Tablo 28 incelendiğinde, sosyal medyayı okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma açısından sıklık türlerinde öğretmenlerin özellikle ”Hiç” (%36,7) seçeneğine yoğunluk oluşturduğu görülürken; ”Çok sık” (%4,7) seçeneğinde işaretlemelerin azınlık oluşturduğu belirlenmiştir.

Tablo 29’da sınıf öğretmenlerinin hizmet ederek öğrenme etkinliklerini okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıklarının frekans ve yüzdelikleri verilmiştir.

Tablo 29. Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet Ederek Öğrenme Etkinliklerini Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	94	55,6
Çok Az	31	18,3
Ara Sıra	28	16,6
Sık	13	7,7
Çok Sık	3	1,8
Toplam	169	100,0

Tablo 29, öğretmenlerin hizmet ederek öğrenme etkinliklerini okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklığı olarak özellikle “Hiç” (%55,6) seçeneği üzerinde yoğunlaştığını ortaya koymaktadır. Azınlık olarak belirlenen sıklığın ise “Çok sık” (%1,8) olduğu görülmektedir.

Tablo 30’da sınıf öğretmenlerinin ev ödevlerini okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıkları hakkında bilgiler verilmektedir.

Tablo 30. Sınıf Öğretmenlerinin Ev Ödevlerini Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	36	21,3
Çok Az	19	11,2
Ara Sıra	36	21,3
Sık	56	33,1
Çok Sık	22	13,0
Toplam	169	100,0

Tablo 30 incelendiğinde öğretmenlerin ev ödevlerini okul dışı öğrenme etkinliği olarak kullanma sıklıkları için çoğunluğun “Sık” (%33,1) seçeneğini işaretlediği göze çarpmaktadır. Bununla birlikte verilen sıklıklar arasında yer alan “Çok az” (%11,2) seçeneği asgari düzeyde frekansa sahiptir.

Tablo 31’de sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinliği olarak ifade ettiği diğer kategorisinde yer alan etkinlikleri kullanma sıklıkları hakkında bilgilere yer verilmektedir.

Tablo 31. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinliği Olarak İfade Ettiği Diğer Kategorisinde Yer Alan Etkinlikleri Kullanma Sıklıkları

	Frekans(N)	Yüzde(%)
Hiç	147	87,0
Çok Az	4	2,4
Ara Sıra	9	5,3
Sık	7	4,1
Çok Sık	2	1,2
Toplam	169	100,0

Öğretmenlere ankette seçenek olarak sunulan okul dışı öğrenme etkinlikleri dışında kalan farklı okul dışı öğrenme etkinlikleri “Diğer” başlığı adı altında verilmiştir. Seçenekler arasında çoğunluğun işaretleme yaptığı sıklık türü “Hiç” (%87,0) olduğu belirginlik olarak görülürken, “Çok sık” (%1,2) seçeneği ise oldukça düşük seviyelerde kendini göstermektedir.

Çalışmada adı geçen okul dışı öğrenme ortamlarının kullanılma sıklıklarına ait frekans ve yüzde değerleri ile ilgili genel bir değerlendirme yapabilmek adına tamamı Tablo 32’de bir araya getirilmiştir.

Tablo 32. Okul Dışı Öğrenme Ortamlarının Kullanılma Sıklıklarının Genel Değerlendirilmesi

Okul dışı öğrenme ortamı	Hiç		Çok Az		Ara Sıra		Sık		Çok Sık	
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
Sanal müze	64	37,9	39	23,1	43	25,4	14	8,3	9	5,3
Müze	28	16,6	37	21,9	69	40,8	25	14,8	10	5,9
Tarihsel çevre	34	20,1	30	17,8	79	46,7	20	11,8	6	3,6
Sözlü tarih	54	32,0	34	20,1	52	30,8	28	16,6	1	0,6
Yerel tarih	48	28,4	31	18,3	58	34,3	25	14,8	7	4,1
Tarihsel alanlar	64	37,9	43	25,4	44	26,0	12	7,1	6	3,6
Tarihsel şehitlik	82	48,5	32	18,9	43	25,4	8	4,7	4	2,4
Coğrafi alanlar	50	29,6	40	23,7	48	28,4	22	13,0	9	5,3
Doğa eğitimi	33	19,5	32	18,9	63	37,3	24	14,2	17	10,1
Resmi kurumlar	32	18,9	43	25,4	65	38,5	22	13,0	7	4,1
Özel sektör	74	43,8	46	27,2	41	24,3	5	3,0	3	1,8
Sivil toplum örgütleri	63	37,3	36	21,3	57	33,7	11	6,5	2	1,2
Bilimsel etkinlikler	56	33,3	44	26,0	48	28,4	15	8,9	6	3,6
Sosyal medya	62	36,7	29	17,2	42	24,9	28	16,6	8	4,7
Hizmet ederek öğrenme	94	55,6	31	18,3	28	16,6	13	7,7	3	1,8
Ev ödevleri	36	21,3	19	11,2	36	21,3	56	33,1	22	13,0
Diğer	147	87,0	4	2,4	9	5,3	7	4,1	2	1,2

Tablo 32’ deki verilere göre; öğretmenlerin “Hiç “ seçeneğine yönelik çoğunluk oluşturduğu işaretlemelerin sırasıyla şu üç etkinlikte “*Diğer (f:147), Hizmet Ederek Öğrenme (f:94) ve Tarihsel Şehitlik (f:82)*” toplandığı görülmektedir. Ancak bu üç okul dışı öğrenme ortamının yorumu sırasıyla ve ayrı başlıklar altında incelendiğinde “*Diğer*” başlığı altındaki okul dışı öğrenme ortamları öğretmenler tarafından “*Hiç*” seçeneğinde yoğunlaşmasının nedeni olarak öğretmenlerin okul dışı öğrenme etkinliklerini birer zaman kaybı olarak görmesi ve bu nedenle derslerde özellikle okul içi etkinliklere yer vermek istemelerinin etkili olduğu düşünülmektedir. “*Hizmet Ederek Öğrenme*” seçeneğinin ise öğretmenler tarafından, kendilerinin ayrıca gerçekleştirmesi gerektiği etkinlikler şeklinde yanlış anlaşılması üzerine bu seçenekte işaretlemelerinin gerçekleştirdiği tahmin edilmektedir. “*Tarihsel şehitliklerin*” sayısal anlamda azınlık oluşturmasında öğretmenlerin, yaşanan çevrenin tarihsel yaşantıları hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması ve tarihi olayların sınıf içi öğrenme etkinlikleri kapsamında anlatılmasını yeterli görmesi gibi etkenlerin rol oynadığı varsayılmaktadır.

“Hiç” seçeneğinin en az işaretleme yapıldığı üç belirgin etkinlik ise sırasıyla “*Müze (f:28), Resmi Kurumlar (f:32), Doğa Eğitimi (f:33)*” olduğu belirlenmiştir. Bu görüş dahilinde müzelere yönelik Milli Eğitim Bakanlığı ve Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın ortak çalışmaları neticesinde gerçekleştirilen faaliyetlerin etkili olduğu; resmi kurumlara yönelik öğrenme etkinliklerinde ise öğrencilerin bilgilerini birinci elden elde etmeleri ve öğrendiklerini iş başındaki bireylerden birebir öğrenmeleri gibi etkenlerin rol oynadığı ve son olarak doğa eğitimi kapsamında gerçekleştirilen faaliyetlerin öğrencilere doğa ve hayvan sevgisini aşılama, doğada varlık gösteren canlı-cansız varlıkları insan yaşamındaki önemini ortaya koyma gibi etkenlerin yer aldığı düşünülmektedir. “Çok Sık” seçeneğinin çoğunluk olarak işaretlediği etkinliğin “*Ev Ödevleri (f:22)*” olduğu belirlenmiştir. Ev ödevlerinin öğretmenler tarafından tercih edilmesinde öğrencilerin öğrendiklerini daha kalıcı kılması, keşfettikleri bilgileri daha işlevsel hale getirmesini ve içeriğe dahil bilgileri tekrar etmesini kolaylaştırması bu konuda etkili olduğu varsayılmaktadır.

“Çok Sık” seçeneğinin en az işaretlendiği etkinliğin ise “*Sözlü Tarih (f:1)*” olduğu belirlenmiştir. Buna neden olan olası etkeninin öğretmenler tarafından sözlü tarih etkinliklerinin okul dışı öğrenme etkinliği olarak görülmemesi olduğu tahmin edilmektedir. Bunu etkinliği takip eden etkinliğin ise “*Sivil Toplum Örgütleri (f:2)*” olduğu görülmektedir. Bu bağlamda sivil toplum örgütlerine yönelik etkinliklerin pek tercih edilmemesinde ise sivil toplum örgütlerinin iş alanındaki yoğunluğu ile okul yöneticileri ve öğretmenlerin eşgüdümlü faaliyetlerde göstermiş olduğu girişkenliklerin birbiri ile doğru orantılı olduğu düşünülmektedir.

Tüm bu etkinliklerin dışında ankette yer alan okul dışı öğrenme etkinliklerini tarihsel anlamda ele alınacak olursa; tarihsel çevre, tarihsel alanlar ve yerel tarih etkinliklerinin gerçekleştirilmesi öncesi kurum yöneticilerinden alınan izin işlemlerinin uzun sürmesi, öğretmenlerin etkinlikleri gerçekleştirmeye yönelik bilgi ve yeterliliğinin bulunmaması ve son olarak öğretmenlerin derse yönelik verilen zamanı yetersiz bulması gibi etkenlerin söz konusu olduğu düşünülmektedir.

Öğretmenlerin orta düzeyde gerçekleştirdikleri okul dışı öğrenme etkinlikleri ”Sanal Müzeler, Coğrafi Alanlar, Özel Sektör, Bilimsel Etkinlikler ve Sosyal Medya” olduğu belirlenmiştir. Sanal müzelerin, müzelere yönelik etkinliklere oranla daha az tercih edildiği belirlenmiştir. Sanal müzeler hakkında öğretmen ve öğrencilerin yeterli bilgi donanımına sahip olunmaması ve sanal müze etkinliklerin nicel olarak yeterli sayıda olmaması gibi olası etkenler bu göstergeye bir sebep olarak sunulabilir. Bu etkinlikler içerisinde daha az gerçekleştirilen öğrenme etkinliğinin özel sektöre yönelik okul dışı öğrenme etkinlikleri olmasında öğrencilerin sosyoekonomik durumlarının elverişli olmaması, maliyetin yüksek olması vb. gibi nedenlerin etkili olduğu varsayılmaktadır. Ayrıca sosyal medya kullanımının orta seviyelerde yer almasında öğretmenlerin sosyal medyanın eğitimde kullanımı hakkında gerekli ön bilgi veya uygun kullanma ilkelerini yeterli seviyede bilmemesi ve bu konu hakkındaki seminer veya çeşitli bilgilendirici metin türlerine yeterli ilgi ve alakayı göstermemeleri de bir etken olarak ortaya konulabilir.

3.1.5. Dördüncü Alt Probleme Ait Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi “Rize ili merkez ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin öğretim programları ile okul dışı öğrenme seminerlerine katılma durumları nasıldır?” şeklinde düzenlenmiştir. Bu alt probleme yönelik düzenlenmiş tablolar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 33. Sınıf Öğretmenlerinin Öğretim Programları ve Okul Dışı Öğrenme İle İlgili Seminerlere Katılma Durumları

Seminer çeşidi	Katılma durumu	Açıklama Ekleme	Cinsiyet	Frekans	Toplam Frekans	Yüzde
Öğretim programı	Evet	Var	Kadın	15	99	58,6
			Erkek	14		
		Yok	Kadın	51		
			Erkek	19		
	Hayır	Yok	Kadın	51	70	41,4
			Erkek	19		
Okul dışı öğrenme	Toplam				169	100
	Evet	Var	Kadın	5	59	34,9
			Erkek	9		
		Yok	Kadın	34		
			Erkek	11		
	Hayır	Yok	Kadın	77	110	65,1
			Erkek	33		
	Toplam				169	100

“Öğretim programlarıyla ilgili seminere katıldınız mı?” sorusuna yönelik çoğunluğu oluşturan dilimin Evet (%58,6) olduğu; bunlardan katıldığı seminerin adı ile ilgili açıklama yapan (f:29) ve açıklama yapmayan (f:70) öğretmenlerin olduğu belirlenmiştir. Ayrıca bu soruya yönelik toplamda Hayır (%41,4) yanıtı veren öğretmen sayısının (f:70) olduğu da tespit edilmiştir.

Öğretim programları ile ilgili seminere katıldığını beyan eden öğretmenlerden katıldıkları seminerlerin isimleri istenilse de önemli bir kısmı isim verememiş, genel bir değerlendirme yapmıştır. “Yenilenen Öğretim Programlarının Tanıtımı (f:3), Değişen Öğretim Programları Hakkında Bilgilendirme Semineri (f:2), Programın Değişim Nedenleri ve Beklentilerin Neler Olduğu İle İlgili Bir Seminer (f:1)” şeklinde açıklamışlardır.

“Okul dışı etkinlikleri ile ilgili seminere katıldınız mı?” sorusuna yönelik toplamda Evet (%34,9, f:59) yanıtı olup; açıklamada bulunan on dört (14) öğretmenden dokuzunun (9) erkek, beşi (5) kadındır. 11’i erkek, 34’ü kadın olmak üzere toplam 45 öğretmen ise bu soruyu yorumsuz bırakmıştır. Bu soruya Hayır (%65,1) yanıtı veren (f:110) öğretmen olup; genellikle yorumsuz bırakılmıştır. Yorumsuz bırakan (f:110) öğretmenden erkek (f:33) ve kadın (f:77)

öğretmenlerin olduğu görülmektedir. Okul dışı öğrenme etkinlikleri ile sınıf öğretmenlerinin katıldıklarını ifade ettikleri seminerler ise şu şekildedir; “Okulum Rize, Müze Eğitimi, Doğa Yürüyüşü, Zeka Oyunları, Kodlama, Kapsayıcı Eğitimi, Drama”.

3.1.6. Nicel Verilere İlişkin Yorumlar

Çalışmamıza katılım gösteren öğretmenlerin kişisel bilgi formu ve anket sorularına yönelik vermiş oldukları cevaplar neticesinde elde edilen nicel veriler SPSS paket programı kapsamında ele alınmıştır. Bu doğrultuda kişisel bilgi formu ve anket soruları çeşitli değişkenler (cinsiyet, yaş, medeni durumu, eğitim durumu vs.) açısından ele alınarak verilerin sayısal nitelikleri yüzdelik, frekans ve toplam frekans olarak verilmiştir. Bu bağlamda elde edilen bulgular özetlenerek alan yazında yer alan diğer çalışmalarla aşağıdaki şekilde tartışılmıştır;

Sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun okul dışı öğrenme ortamlarını kullandıkları, meslek hayatları boyunca en az bir kez okul dışı öğrenme etkinliği gerçekleştiren öğretmenlerin en fazla gerçekleştirdikleri okul dışı öğrenme etkinliğinin “Coğrafi Alanlar” (Gezi, Doğa Gezisi, Gözlem) başlığı altında yoğunlaştığı, en az gerçekleştirdikleri etkinliklerin ise “Diğer” (Pazar Yeri, Kendi Evi) kategorisi altında yer aldığı tespit edilmiştir. Bununla beraber sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinliklerini kullanma sıklıkları incelendiğinde ise çoğunluğunun “Yılda 2-3 kez” okul dışı öğrenme etkinliği gerçekleştirdiği belirlenmiştir. Benzer şekilde Vivier ve Lee’nin (2018) çalışmasında da öğretmenlerin büyük çoğunluğunun öğrencileri ile okul dışı öğrenme etkinliklerinde yer aldığı belirlenmiştir.

Sınıf öğretmenlerinin büyük bir bölümünün okul dışı öğrenme etkinliklerini birden fazla derste kullandığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra en fazla okul dışı öğrenme etkinliği kullanılan dersin ise “Hayat Bilgisi” dersi, en az kullanıldığı dersin ise “Beden Eğitimi” dersi olduğu tespit edilmiştir. Oysa Selçuk (2006) çalışmasında, ders dışı okul spor faaliyetlerine katılan öğrencilerin güven duygusunun geliştiği; büyük bir çoğunluğun ise fiziksel ve ruhsal gelişim gösterdiğini tespit etmiştir. Aynı şekilde Haslofça’da (2009) çalışmasında ilköğretimde beden eğitimi derslerinde ders dışı “çocuk atletizmi” uygulamaları

kullanması neticesinde çocuklarda uygulama sonrasında beden eğitimi dersine karşı olan olumlu tutumun yükseldiğini ortaya çıkarmıştır. Esen'in (2010) çalışmasında da beden eğitim dersindeki ders dışı etkinliklerin ilköğretim 2. kademedeki öğrencilerin beklentilerini karşılayamadığı belirlenmiştir. Hayat bilgisi dersinden sonra en yüksek frekansa sahip dersler ise sırayla şu şekildedir; sosyal bilgiler, Türkçe, fen bilimleri ve diğer (satranç, serbest etkinlik). Bununla beraber "*İngilizce*" dersine yönelik etkinlik gerçekleştirmediği bulgusu, sınıf öğretmenlerinin İngilizce dersleri yürütmediği ve bu dersleri özellikle branş öğretmenlerinin yürütmesi ile açıklanabilir.

Sınıf öğretmenlerin çok sık kullandıkları okul dışı öğrenme etkinlikleri; ev ödevi, doğa eğitimi ve müzelerdir. Hiç kullanmayı tercih etmeyen öğretmenlerin çoğunlukta olduğu okul dışı öğrenme etkinlikleri ise hizmet ederek öğrenme, tarihsel şehitlik, özel sektör, sanal müze, tarihsel alanlar, sivil toplum örgütleridir. Araştırma bulguları ile örtüşen çalışmalar mevcuttur. Gündüz'ün (2011) çalışmasında da coğrafya öğretmenleri coğrafya dersine yönelik ders dışı etkinlikleri sıklıkla uygulayamadıklarını ifade etmişlerdir. Yaşın'da (2012) çalışması sonucunda ders dışı etkinliklerin planlanan amaçlarına ulaşmadığını, yeterince uygulanmadığını, ders dışı etkinlikler için ayrılan zamanın ve okul imkanlarının yeterli olmadığını tespit etmiştir. Aynı şekilde Şensoy'un (2014) çalışmasında da öğretmenlerin vatandaşlık bilgisi konularını öğretirken okul dışı sahaları etkili kullanmadıklarını göstermektedir. Yorulmaz (2016), çalışması neticesinde müzelerin sosyal bilgiler dersine fayda sağladığını ifade etmiştir. Bunların yanı sıra araştırma bulgularını desteklemeyen çalışmalar da mevcuttur. Örneğin; Tungaç'ın (2015) çalışmasında fen bilgisi öğretmenlerinin pek çok sebepten ötürü doğa deneyimine bağlı çevre eğitim etkinliklerini neredeyse hiç uygulayamadıklarını ortaya koymuştur. Köse (2013), ders dışı etkinlikleri; formal eğitimi tamamlayan etkinlikler, ders dışı sosyal etkinlikler ve okul dışı etkinlikler olarak genel başlıklar altında toplayarak sınıflandırma yoluna gitmiştir. Bu çalışmada ise okul dışı öğrenme etkinlikleri Köse'nin (2013), alt başlık olarak niteleyebileceği başlıklar olarak ele alınmış ancak genelden çok öze inilen, daha ayrıntılı şekilde analiz eden bir nitelik taşıdığı söylenebilir. Sınıf öğretmenlerinin

büyük bir çoğunluğunun öğretim programları ile seminerlere katıldığı ama okul dışı öğrenme ile ilgili seminerlere katılmadığı tespit edilmiştir.

3.2. NİTEL VERİLERE İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın beşinci alt problemi “Rize ili merkez ilkokullarında görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri okul dışı öğrenmenin gerekliliği hakkında neler düşünmektedirler?” şeklinde düzenlenmiştir. Bu soruya öğretmenlerin verdikleri cevaplar öncelikle frekans tablosu şeklinde gösterilmiş (Tablo 34) ardından verilen cevaplar içerik analizine tabi tutulmuş ve oluşturulan kod ve temalar da tablo (Tablo 35) haline getirilerek sunulmuştur.

Tablo 34. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini Gerekli Görme Durumları

	Gerekçe	Cinsiyet	Frekans	Toplam frekans	%
Gerekli	Var	Kadın	52	164	97,0
		Erkek	29		
	Yok	Kadın	63		
Gereksiz	Yok	Erkek	20	5	3,0
		Kadın	2		
		Erkek	3		
Toplam				169	100

“Okul dışı öğrenme etkinlikleri gerekli mi ?” sorusuna yönelik toplamda Evet (%97,0) yanıtını veren 164 öğretmen olup; yorumda bulunan 81 öğretmen (erkek: 29, kadın:52), yorumsuz bırakan ise 83 öğretmendir (erkek:20, kadın: 63). Soruya verilen yanıtlar arasında toplamda “Hayır” cevabı ise 2’si kadın, 3’ü erkek olmak üzere toplamda 5 öğretmen (% 3,0) tarafından verilmiştir.

Tablo 35. Sınıf Öğretmenlerinin Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerini Gerekli Görme Gerekçeleri

Kategori	Tema	Cinsiyet	Frekans
Sınıfla gerçek yaşam arasında köprü		Kadın	2
		Erkek	4
		Toplam	6
Eğitim-öğretimin okul duvarlarının dışına taşınması		Kadın	5
		Erkek	6
		Toplam	11
Etkili öğretim	Yaparak yaşayarak öğrenme	Kadın	13
		Erkek	6
	Eğlenceli öğrenme	Kadın	3
		Erkek	1
	Farklı ortamlarda öğrenme	Kadın	2
		Erkek	-
	Kalıcı öğrenme	Kadın	20
		Erkek	4
	Verimli/kaliteli öğrenme	Kadın	1
		Erkek	2
	Pekiştirme/tekrar	Kadın	3

		Erkek	-
	Toplam		55
Öğretmen	Öğretmenlerin güncel olması	Kadın	1
		Erkek	-
	Değişikliklerden haberdar olma	Kadın	1
		Erkek	1
	Toplam		3
Öğrenci	Motivasyon	Kadın	-
		Erkek	1
	Bireysel katılım	Kadın	1
		Erkek	-
	Özgüven kazanma	Kadın	1
		Erkek	-
	Sosyalleşme	Kadın	3
		Erkek	2
	Kişisel gelişim	Kadın	1
		Erkek	1
	Farklı bakış açısı	Kadın	-
		Erkek	1
	Toplam		11

Tablo 34 incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinliklerinin gerekliliği konusundaki görüşlerinin “sınıfla gerçek yaşam arasında köprü”, “eğitim-öğretimin okul duvarlarının dışına taşınması”, “etkili öğretim”, “öğretmen” ve “öğrenci” olmak üzere beş kategori altında toplandığı görülmektedir. Sınıfla gerçek yaşam arasında köprü kategorisi kapsamında sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ile öğrenilenlerin hayat içerisinde nasıl yer bulduğuna, aralarındaki ilişkinin öğrenme üzerindeki etkisine vurgu yaptıkları belirlenmiştir. Sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenmenin gerçek hayat ile ilişkisine yönelik görüşleri şu şekildedir:

- *Yaşanan hayat öğrenme için iyi bir gözlem alanıdır (ÖE66).*
- *Öğrencinin günlük hayat ilişkilendirme yapabilmesi açısından önemlidir (ÖE76).*
- *Yaşadığı çevreden haberdar olamayan öğrenci sayısı çok, katkı sağlayacağını düşünüyorum (ÖK160).*

Sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenmenin gerekliliği konusunda ifade ettiği bir diğer kategori ise “eğitim-öğretimin okul duvarlarının dışına taşınması”dır. Sınıf öğretmenlerinin bu konudaki görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

- *Öğrenme sadece okulda değildir. O yüzden de gereklidir (ÖK11).*
- *Eğitim – öğretim bir bütündür. Sadece okul ile sınırlandırılmaz (ÖE75).*

- *Okul hayattır. Ama hayat okuldan ibaret değildir. Okulun dışında gerçek dünyada bireylerin gerçek ortamlarla baş başa kalması gerekmektedir (ÖE113).*
- *Öğrenme sadece sınıf içerisinde olmaz. Çocuklar için her yer öğrenme ortamıdır. Okul dışı etkinlikler bunda büyük rol oynar (ÖE125).*
- *Sınıf ortamı kazandırmak istediğimiz birçok kazanım için yeterli değil. Çocukların yaşayarak öğrenmesi kalıcı öğrenmeler gerçekleştirilmesi için eğitim okul dışına taşmalı (ÖK167).*

Tablo 34’te “Etkili eğitim” kategorisi incelendiğinde sınıf öğretmenlerinin yaparak yaşayarak öğrenme (f:19), eğlenceli öğrenme (f:4), farklı ortamlarda öğrenme (f:2), kalıcı öğrenme (f:24), verimli/kaliteli öğrenme (f:3) ve pekiştirme/tekrar (f:3) gibi temalar üzerine yoğunlaştıkları görülmektedir. Sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenmenin etkili eğitim üzerindeki rolüne yönelik düşünceleri şu şekildedir:

- *Bu etkinliklerde öğrenci sınıf ortamının sıkıcılığını eğlenceye dönüştürüyor (ÖE1).*
- *Çünkü öğrenci yaşayarak ve görerek öğrenir (ÖE10).*
- *Yaparak yaşayarak öğrenmesi için gerekli (ÖE43).*
- *Öğrenmeyi olumlu şekilde etkiliyor. Görerek, gezerek, yaşayarak akılda kalıcılığı artırıyor (ÖK45).*
- *Daha eğlenceli ve kalıcı öğrenme ortamları oluşturuyor (ÖK112).*
- *Çocuklar yaşayarak öğrendiklerini daha kolay kavlıyorlar ve öğrenme daha zevkli ve kalıcı oluyor (ÖK123).*
- *Çocuklar eğlenirken kalıcı öğrenmeyi sağladığı için (ÖK127).*
- *Programdaki kazanımların yaparak yaşayarak öğrenilmesine katkı sağladığı için (ÖK131).*
- *Öğrenilmesi gereken konuların, kazanımların daha etkili, kalıcı olacağını düşünüyorum (ÖK153).*

Tablo 34’te “öğretmen” kategorisi incelendiğinde, öğretmenlerin güncel olması (f:1) ve değişikliklerden haberdar olma (f: 2) gibi temalar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu kategoriye yönelik sınıf öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

- *Çünkü öğretmen olarak güncel kalmamızı sağlar (ÖK14).*
- *Değişikliklerden haberdar olmak için (ÖK133).*
- *Yeni eğitim tekniklerinin öğrenilip öğretilmesi için önemlidir (ÖE148).*

“Öğrenci” kategorisi incelendiğinde ise motivasyon (f: 1), bireysel katılım (f:1), özgüven kazanma (f: 1), sosyalleşme (f:5), kişisel gelişim (f:2) ve farklı bakış açısı (f: 1) gibi temalar üzerinde yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenmenin gerekliliği konusunda öğrenci kategorisindeki görüşlerinden örnekler şu şekildedir:

- *Çocukların sosyalleşmesi, kendilerini gerçekleştirmeleri, öz güven kazanması için gereklidir (ÖK36).*
- *Öğrencilerin sosyalleşme ve motivasyon güçlendirmeleri açısından önemlidir (ÖK103).*
- *Çocuğun daha sosyal olması açısından önemlidir (ÖE116).*
- *Çocuk açısından önemli, sosyal açıdan gelişimi sağlar (ÖK118).*
- *Kişisel gelişim ve okul içi öğrenmelere katkı sağlar (ÖE121).*
- *Okul dışı öğrenmeler ile farklı bakış açıları ile yeni teknik ve fikirler ediniliyor (ÖE122).*

3.2.1. Nitel Verilere İlişkin Yorumlar

Sınıf öğretmenlerinin önemli bir bölümü farklı gerekçelerle okul dışı öğrenme etkinliklerini gerekli görmektedirler. Araştırma bulgularına yapılan içerik analizi neticesinde sınıf öğretmenlerinin okul dışı öğrenme etkinliklerinin gerekliliği konusundaki görüşlerinin “sınıfla gerçek yaşam arasında köprü”, “eğitim-öğretimin okul duvarlarının dışına taşınması”, “etkili öğretim”, “öğretmen” ve “öğrenci” olmak üzere beş kategori altında toplandığı görülmektedir. Alan yazında da araştırmanın bu bulgusunu destekleyici çalışmalar mevcuttur. Öğrencilerin akademik başarı, derslere yönelik tutumları ve ders içi davranış ve gelişimlerini olumlu etkilediğini ifade eden çalışmalar (Taşoğlu,

2010; Köse, 2003; Dinçer, 2009; Ertaş, 2012; Erentay, 2013; Erten, 2016; Sözer, 2015; Yorulmaz, 2016; Bakioğlu, 2017; Çebi, 2018; Erten ve Taşçı, 2016; Saraç ve Çiçek, 2017; Sözer ve Oral, 2016; Ocak ve Korkmaz, 2018; Avcı ve Gümüş, 2019; Bakioğlu ve Karamustafaoğlu, 2020) ile öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve sosyalleşmeleri üzerindeki olumlu etkisini ortaya koyan çalışmalar (Akgün, 2011; Başar, 2008; Öztürk, 2012; Yıldırım, 2020) yoğunluktadır. Ayrıca araştırmada belirlenen kategorilerden biri olan “sınıfla gerçek yaşam arasında köprü” kategorisi ile çok benzer bir ifade olan “okul ile yaşamı ilişkilendirme” ifadesi de Sözer’in (2015) çalışmasında ortaya konulmuştur. Tüm bunların yanı sıra Kuş’da (2009), çalışmasında okul dışı etkinliklerin değerlerin öğretiminde de önemli rol oynayacağını ortaya koymuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen bulgulara yönelik sonuçlara ve bu konuda yapılacak çalışmalara ilişkin önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar:

1. Öğretmenlerin sadece azınlık bir kısmı okul dışı öğrenme etkinliklerini hiç etkili gerçekleştiremediği; genelinin ise etkinlikleri az sayıda olsa da gerçekleştirdikleri belirlenmiştir.
2. Öğretmenlerin okul dışı öğrenme etkinliklerini hemen hemen bütün derslerde aktif olarak kullandığı ancak en fazla okul dışı öğrenme etkinliği kullanılan dersin “Hayat Bilgisi” dersi, en az kullanıldığı dersin ise “Beden Eğitimi” dersi olduğu tespit edilmiştir. Bununla beraber “İngilizce” dersine yönelik etkinlik gerçekleştirmediği bulgusuna varılmıştır.

3. Okul dışı öğrenme etkinlikleri olarak öğretmenlerin, sırasıyla en az gerçekleştirmedikleri etkinliklerin “*Diğer, Hizmet Ederek Öğrenme, Tarihsel Şehitlikler ve Özel Sektör Ziyaretleri*” oldukları belirlenmiştir.
4. Öğretim programlarına dair seminerlere katılımda kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere oranla yüksek olduğu belirlenmiştir. Kadın öğretmenlerin “*Yenilenen Yaklaşımlar ve Öğretim Programlarına*”; erkek öğretmenlerin ise “*Yenilenen Öğretim Programlarına ve Fen Bilimlerine*” yönelik seminerlere katılım gösterdiği tespit edilmiştir.
5. Kadın öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun okul dışı öğrenme etkinlikleri ile ilgili seminerlere katılmadıkları belirlenmiş; katılan azınlık kısmın “*Müzik Eğitimi, Doğa Yürüyüşü, Kapsayıcı Eğitim ve Zeka Oyunlarına*”; erkek öğretmenlerin ise, özellikle “*Öğrenme Metot ve Teknikleri, Zekâ Oyunları, Kodlama, Kapsayıcı Eğitim*” gibi seminerlere katıldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca erkek öğretmenlerin, kadın öğretmenlerin aksine okul dışı öğrenme etkinlikleri ile ilgili seminerlere çoğunlukla katıldıkları belirlenmiştir.
6. Öğretmenlerin büyük kesiminin okul dışı öğrenme etkinliklerini gerekli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Gerekçelerini belirten öğretmenlerin cinsiyet durumuna göre okul dışı öğrenme etkinliklerini gerekli görme nedenleri kadın öğretmenlerde, “*Kalıcı öğrenmeyi kolaylaştırması, öğrenilenlerin yaşanılan çevrede kullanılarak bilgilerin pekiştirilmesine yardımcı olması*” iken; erkek öğretmenlerde, “*Okul dışı etkinliklerin, öğrencinin sosyalleşmesinde kolaylaştırıcı rol oynaması*” olarak belirlenmiştir.
7. Öğretmenlerin çoğunluğunun, öğretmenlik hayatı boyunca okul dışı öğrenme etkinliği gerçekleştirdiğini belirlenirken, çok az bir kesimin okul dışı öğrenme etkinliği gerçekleştirmedeği bulgusuna varılmıştır. Kadın öğretmenler özellikle okul dışı öğrenme etkinliği olarak “*Gezi – Gözlem Etkinlikleri, Müze Gezileri, Doğa Gezileri, Piknik ve Resmi Kurumları*” tercih ederken; erkek öğretmenler ise “*Müzeler, Doğa*

Gezileri ve Resmi Kurumlar“ gibi etkinliklere yoğunlaştığı belirlenmiştir.

Öneriler:

Okul dışı öğrenme etkinliklerine yönelik olup sadece sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayandırılması bakımından özgün olduğu düşünülen araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda araştırmacı ve uygulayıcılara önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler:

1. Bu çalışma, okul dışı öğrenme etkinliklerinin kullanılma/kullanılmama durumlarını tespit edebilmek amacı ile hazırlanmış olup araştırmacılar, okul dışı öğrenme etkinliklerinin yanı sıra okul dışı öğrenme ortamlarını (Örneğin; planetarium, bilim merkezleri, fuarlar, oyuncak müzeleri, vs.) da ele alarak konu kapsamını genişletebilir.
2. Çalışma, Rize ili merkezi kapsamında yer alan ilkokullardaki sınıf öğretmenleri ile gerçekleştirilmiştir. Bu kapsam daha da genişletilerek farklı iller ve farklı kademeler ele alınarak gerçekleştirilebilir.
3. Çalışma, sadece sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayandırılarak hazırlanmıştır. Bu kapsamın dışında branş öğretmenlerinin ve okul dışı öğrenme etkinliklerinin önemli kahramanları olan okul idarecilerinin de görüşleri alınabilir.
4. Çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Araştırmacılar veri toplama araçlarından yarı yapılandırılmış görüşme formları, tutum ölçekleri, ön test – son testi veya okul dışı öğrenme etkinliklerine dayalı anılar kullanarak çalışmalarını zenginleştirebilirler.

Uygulayıcılara (Sınıf Öğretmenleri) Yönelik Öneriler:

1. Farklı okul dışı öğrenme etkinlikleri (*parklar, tiyatro, sinema, kütüphaneler vb.*) hakkında öğretmenlerin bilinçlendirilmesi ve teşvik edilmeleri sağlanmalıdır.
2. Okul dışı öğrenme etkinlikleri sadece ders vermek amaçlı değil; yaşanılan çevrenin tanınması, kültürel bağdaşımın kurulması ve geçmişle günümüz arasında kaynaşmanın sağlanabilmesi adına tarihsel alan, müze ve coğrafi alan çalışmalarına yönelik okul dışı öğrenme etkinliklerine farklı öğretim programlarında daha çok yer ayrılmalıdır.
3. Sınıf öğretmenleri, okul dışı öğrenme etkinliklerine aile bireylerinin de katılım göstermelerini sağlayarak hem velilerle görev paylaşımı yapabilecekler hem de etkinliklerin eğlenceli ve kalıcı öğrenmelere dönüşmesini sağlayabilirler.
4. Çalışmada öğretmenlerin okul dışı öğrenme etkinliklerini gerçekleştirme durumları hakkında bilgilere yer verilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin daha az kullanmayı tercih ettikleri (*sanal müze, tarihsel alanlar, tarihsel şehitlik, sivil toplum örgütleri, hizmet ederek öğrenme ve sosyal medya*) gibi okul dışı öğrenme etkinliklerine yönelik bilgilendirilmeleri ve cezbedici unsurlarla (yani öğretmenlerin zaman- mekan –ulaşım ve sosyo-ekonomik boyutlarına uygunluk içermesi) oluşturulmuş faaliyet ve ortamlar oluşturulabilir. Bununla birlikte öğretmenlerin daha fazla kullanmayı tercih ettikleri (*müze, doğa eğitimi ve ev ödevleri*) okul dışı öğrenme etkinlikleri ile de etkili kullanmaları noktasında desteklenmeleri sağlanabilir.
5. Bu çalışmada öğretmenlerin okul dışı öğrenme etkinliklerini gerekli görme durumları ele alınmıştır. Gerekli gören öğretmen sayısı her ne kadar fazla olsa da araştırma bulguları, öğretmenlerin büyük bir bölümünün okul dışı öğrenme ile ilgili eğitim/seminer almadığını göstermektedir. Bu bağlamda öğretmenler için düzenlenebilecek

eğitimler ile öğretmenlerin bilinçlendirilmesi ve farkındalıklarının artırılması sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Acar, Z. (2012). *İlköğretim öğrencilerinin beden eğitimi ve ders dışı etkinliklere katılım motivasyonlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Adler, A. (2014). *Okulda güç eğitilebilir çocuklar* (Çev.K.Şipal) İstanbul:Cem.
- Adler, A. (2004). *İnsanın doğası* (Çev. A. T. Kapkın) İstanbul:Payel Yayınevi.
- Adıgüzel, Ö. (2010). Okulara alternatif yada paralel öğrenme ortamı olarak müzeler ve müze pedagojisinin eğitim bilimlerindeki yeri. Ö.Adıgüzel, (Ed.), *Yaratıcı drama 1999-2002 yazılar içinde* (s.437-453). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Adıgüzel, Ö. (2010). Müze pedagojisinin Türkiye'deki yansımaları ve müzelerdeki yaratıcı drama uygulamaları. Ö.Adıgüzel, (Ed.), *Yaratıcı drama 1999-2002 yazılar içinde* (s.150-168). Ankara: Naturel Yayıncılık.
- Adıgüzel, Ö. (2010). Bir öğrenme ortamı olarak müzelerin sosyal bilgiler öğretiminde kullanımı. Ö.Adıgüzel, (Ed.), *Yaratıcı drama 1999-2002 yazılar içinde* (s.239-250). Ankara:Naturel Yayıncılık.
- Akdoğan, H. (2014). *Velilerin öğrenci başarısı için okul yönetimi ve öğretmenlerden beklentileri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akgün, A. (2011). *İlköğretim kurumlarında ders dışı egzersiz faaliyetlerine katılan öğrencilerin sosyalleşme düzeyleri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akın, F. (2012). *Okul içi ve okul dışı öğrenmelerin öğrenci başarısına etkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akinoğlu, O. (2006). Coğrafya eğitimi ve toplum. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 1(13), 25-48.
- Akmehmet, K. T. (2010). Müze ortamında öğrenme ve drama. Ö.Adıgüzel, (Ed.), *Yaratıcı drama 1999-2002 yazılar içinde* (s.350-356). Ankara: Naturel Yayıncılık.

- Akyüz, E. (2019). *Ivan Illich'in okulsuz toplum modelinde bir iktidar aracı olarak okul* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akyüz, G. (2013). Öğrencilerin okul dışı etkinliklere ayırdıkları süreler ve matematik başarısı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(46), 112-130.
- Akyüz, Y. (2011). *Türk eğitim tarihi M.Ö1000-M.S.2011* (21.Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Altınköprü, T. (2016). *Çocuk psikolojisi* (20.Baskı). Ankara: Hayat Yayınları.
- Altınok, A. (2019). *Sosyal Bilgilerde hizmet ederek öğrenmenin öğrencilerin iyi vatandaşlık algı, bilgi ve tutumlarına etkisi ve öğretmen görüşleri* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Altun, A.&McLuhan, M. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sosyal medya. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.389-412).Ankara:Pegem Akademi.
- Altunya, N. (2000). *Eğitimde geleceğe bakış* (1. Baskı). Ankara : Uygun Basım.
- Alp, H. (2008). *Sosyal uyum bozukluğu gösteren çocukların uyumsal davranışlarına kaynaştırılmış ders dışı hareket ve oyun etkinliklerinin etkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Armağan, B. (2015). *İlkokul 4. sınıftan öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları: Bir eylem araştırması* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Arslan, İ. (2015). *Sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih konularının kullanımına ilişkin öğretmen tutumları* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Aşık, M.S. (2019). *Geleneksel eğitim pedagojilerine eleştirel bir yaklaşım; Feminist pedagoji* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Ataman, S. (2014). *Öğretim yöntem ve teknikleri* (1.Baskı).Ankara: Yediiklim.

- Ata, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde müzeler. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.171-186). Ankara:Pegem Akademi.
- Avcı, G. (2019). *Sınıf dışı eğitimin ilkökul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutum, başarı ve hatırd tutma düzeyine etkisi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Avcı, G. & Gümüş, N. (2019). Sınıf dışı eğitim etkinliklerine yönelik öğrenci görüşleri. *Turkish Studies*, 14(3), 351-377.
- Ayas,C. & Taştan, B. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde coğrafi alanlar. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.327-343). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydın, A. (2005). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi* (6.Baskı). Ankara: Tekağaç Eylül Yayınları.
- Aydın, D. (2012). Sosyal öğrenme kuramı.M.E.Deniz, (Ed.), *Eğitim psikolojisi* içinde (s.317334). Ankara: Maya Akademi.
- Aykırı, K. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmeni adaylarının topluma hizmet ederek öğrenme deneyimlerinin diğerkâmlık değeri ve sosyal problem çözme becerisi açısından değerlendirilmesi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bakioğlu, B. (2017). 5. Sınıf vücudumuz bilmecesini çözelim ünitesinin okul dışı öğrenme ortamı destekli öğretiminin etkililiği (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bakioğlu, B. & Karamustafaoğlu, O. (2020). Okul dışı öğrenme ortamlarının öğretim sürecinde kullanımına ilişkin öğrenci görüşleri. *İnformal Ortamlarda Araştırmalar Dergisi* , 5(1), 80-94.
- Balta, R.G. (2015). *Öğrencilerin okula uyumunda okul yönetimi ve öğretmenlerin etkinlikleri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Başakçı, G. (2018). *Gezici planetaryumların ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin bazı astronomi konularını öğrenimine ve astronomiye yönelik tutumlarına etkisinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Başar, Z.E. (2008). *Düzce’de kamu ve özel öğrenim kurumlarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı etkinliklerinde spor alanlarının etkin kullanımı üzerine görüşleri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Bebek, F. (2007). *İlköğretimde ders içi ve ders dışı müziksel etkinliklerin öğrenci ve öğretmenlerin müziksel davranış ve yaşantılarına etkileri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Okur-Berberoğlu, E. & Uygun,S. (2013). Sınıf dışı eğitimin dünyadaki ve Türkiye’deki gelişiminin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 32-42.
- Berk, N.A. (2015).Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sivil toplum kuruluşları. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.327-343). Ankara: Pegem Akademi.
- Binbaşioğlu, C. (1995). *Okullarda öğretim sorunları* (1.Baskı). Ankara: Eğit-Der Yayınları.
- Bülbül, T. (2001). *Öğretmenlerin okul dışı (örgütsel) adanma odakları* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Cabul, E. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde sözlü tarih deneyimleri: geçmişten günümüze bayramlar* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Capelle,J.,&Smith,M. (1998). Using cemetery data to teach population biology & local history. *The American Biology Teacher*,60(9),690-693.
- Civil,T. (2007). *Ortaöğretim kurumlarında ders dışı sportif etkinliklere katılan öğrencilerin sosyoekonomik yapılarının araştırılması (Giresun ve Trabzon İli Örneği)* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2014). *Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi* (Çev. Ed. Y. Dede & S.B. Demir) Ankara: Anı Yayıncılık.

- Çebi,H. (2018). *Farklı okul dışı öğrenme ortamlarının, öğrencilerin fen bilimleri dersine karşı ilgi ve tutumlarına etkisi* (Yüksek Lisans tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Çeçen Eroğul,R. (2012). Bilişsel gelişim ve dil gelişimi. M.E.Deniz, (Ed.), *Eğitim psikolojisi içinde* (s.73-118). Ankara: Maya Akademi.
- Çelik,A. (2008). *Beden eğitimi öğretmenlerinin okul içi ve okul dışı faaliyetlerde karşılaştıkları sorunların incelenmesi (Trabzon ili örneği)* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Çepni,S. (2012). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (6. Baskı). Trabzon:Celepler Matbaacılık.
- Çete,M. (2010). *Erdemli okul* (1. Baskı). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Çılğın,Ö. (2007). *Yatılı ilköğretim bölge okullarında öğrenim gören öğrenciler ile velilerinin beden eğitimi ve ders dışı etkinliklere yaklaşımları* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Çınar, H. (2011). *Sivas il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin ders dışı egzersiz çalışmalarında karşılaştıkları sorunların incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Çolak, G. B. (2015a). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde hizmet ederek öğrenme. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler eğitimi içinde* (s.415-437). Ankara: Pegem Akademi.
- Çolak, G.B. (2015b). *Sosyal bilgiler dersinde hizmet ederek öğrenme yaklaşımının vatandaşlık eğitimindeki rolü* (Doktora tezi).
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Çomak,N. (2009). *Okul ve hayat başarısı* (2.Baskı). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Demir, N. & Armağan,F.Ö. (2018). Okul dışı öğrenme ortamlarına yönelik fen bilgisi öğretmenlerinin görüşleri: Planetaryum. *Journal of Social And Humanities Sciences Research* ,5(30), 4241-4248.
- Demirel. İ. N. (2019). Kültür, uygarlık, sanat ve müze. S. Buyurgan, (Ed.), *Müzedeki eğitim öğrenme ortamı olarak müzeler içinde* (s.7-28). Ankara: Pegem Akademi.

- Dinçer, M.G. (2009). *Müzik dersi ve ders dışı müzikal etkinliklerin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin sosyalleşmelerine etkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Doğan, Y. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sözlü tarih. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.113-141). Ankara: Pegem Akademi.
- Dolan, A., M. (2016). Place-based curriculum making: devising a synthesis between primary geography and outdoor learning, *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 16(1), 49-62.
- Doydu, İ. (2012). *İlköğretim 2. kademe ders dışı futbol çalışmasında uygulanan spor eğitimi modelinin öğrencilerin bilişsel, psikomotor ve oyun performansı erişti düzeylerine etkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Durel, E. (2018). *Okul dışı fen etkinliklerinin fen bilimleri öğretmen ve öğretmen adayları ile öğrenciler üzerine etkileri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Eraz, G. (2014). *Sınıf öğretmenlerinin öğrencilerin ders dışı matematik etkinliklerine ilişkin uyguladıkları geribildirimlerin akademik başarı ve tutuma etkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Erentay, N. (2013). *Okul dışı doğa uygulamalarının 5. sınıf öğrencilerinin fene ilişkin bilgi, bilimsel süreç becerileri ve çevreye yönelik tutumlarına etkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Erdem, D. (2011). Türkiye’de 2005–2006 yılları arasında yayımlanan eğitim bilimleri dergilerindeki makalelerin bazı özellikler açısından incelenmesi: Betimsel bir analiz. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme ve Değerlendirme Dergisi*, 2(1), 140-147.
- Erden, M. (2009). *Okula uyum sağlamayan farklı çocuklar* (1. Baskı). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Ergin,O. (1937). *Muallim Cevdet’in hayatı , eserleri ve kütüphanesi*.İstanbul:Bozkurt Basımevi.

- Erkaya, A. (2018). *Okul öncesi ve ilkokul dönemindeki işitme kayıplı çocukların ev ve okul dışı ortamlardaki iletişim sorunlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Ertaş, H. (2012). *Okul dışı etkinliklerle desteklenen eleştirel düşünme öğretiminin, eleştirel düşünme eğilimine ve fizik dersine yönelik tutuma etkisi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Erten, Z. (2016). *Fen bilgisi dersine yönelik okul dışı öğrenme ortamları etkinliklerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin bilimsel süreç becerilerine etkisinin değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Erten, Z. & Taşçı, G. (2016). Fen bilgisi dersine yönelik okul dışı öğrenme ortamları etkinliklerinin geliştirilmesi ve öğrencilerin bilimsel süreç becerilerine etkisinin değerlendirilmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 638-657.
- Esen, G. (2010). *İlköğretim okulları 2. kademe öğrencilerinin beden eğitimi dersine ve ders dışı spor etkinliklerine yönelik tutumlarında beden eğitimi öğretmenlerinin rolü* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Eshach, H. (2007). Bridging in-school and out-of-school learning: Formal, non-formal, and informal education. *Journal of Science Education and Technology*, 16, 171-190.
- Eylen Özyurt, B. (2012). Gelişim konularına genel bakış. A. Kaya (Ed.), *Eğitim psikolojisi içinde* (s.1-30). Ankara: Pegem Akademi
- Fırat, M., Yurdakul, I.K., & Ersoy, A. (2014). Bir eğitim teknolojisi araştırmasına dayalı olarak karma yöntem araştırması deneyimi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 65-86.
- Füz, N. (2018). Out-of-school learning in hungarian primary education: Practice and barriers. *Journal of Experiential Education*, 41(3), 277– 294.
- Gündoğdu, K. (2007). Öğrenme ve öğretme süreci. Z. Cafoğlu, (Ed.), *Sınıf yönetimi el kitabı yeni gelişmeler doğrultusunda içinde* (s. 163-212). Ankara: Grafiker Yayıncılık.

- Gündüz,İ. (2011). *Dokuzuncu sınıf coğrafya derslerinde ders dışı etkinliklerin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Gürsoy,G. (2018). Fen öğretiminde okul dışı öğrenme ortamları. *Turkish Studies*, 13(11), 623-649.
- Haslofça,F. (2009). *İlköğretim okullarında ders içi ve ders dışı “Çocuk atletizmi” uygulamalarının oluşturacağı motivasyonel iklimin hedef yönelimler üzerine etkisi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Henriksson,A.C. (2018). Primary school teachers’ perceptions of out of school learning within science education. *LUMAT: International Journal on Math, Science and Technology Education*, 9-26.
- Izgi-Onbasili, U. (2020). Investigation of the effects of out-of-school learning environments on the attitudes and opinions of prospective classroom teachers about renewable energy sources. *Journal of Education in Science, Environment and Health*, 6(1), 36-52.
- Işık,H. (2016). Tarih öğretimi ve yerel tarih. M.Safran, (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir? Tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri içinde* (s.209-219). İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- İllich,İ. (1985). *Okulsuz toplum* (Çev.T.B.Üstün). Ankara.
- Kale, Y. (2016).Tarih öğretiminde müzeler ve tarihi mekanlar. M.Safran, (Ed.), *Tarih nasıl öğretilir? Tarih öğretmenleri için özel öğretim yöntemleri içinde* (s.242-250). İstanbul:Yeni İnsan Yayınevi.
- Kanlı, U., Gülçiçek, Ç., Göksu, V., Önder, N., & Oktay, Ö. (2014). Ulusal fen bilimleri ve matematik eğitimi kongrelerindeki fizik eğitimi çalışmalarının içerik analizi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(2), 127-153.
- Kara,S. (2019). *Sözlü tarih yönteminin ortaöğretim öğrencilerinin tarih algısı üzerindeki yansımaları* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Karabağ, G. & İnal, S. (2012). Hayat bilgisi dersi öğretim programının tanıtımı. S.Öğülmüş, (Ed.), *Hayat bilgisi ve öğretmen el kitabı* içinde (s.31-51). Ankara: Pegem.
- Karabiber, D. (2016). *Okul öncesi dönem çocuklarının okul dışı etkinliklerinin incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Karademir, E. (2013). *Öğretmen ve öğretmen adaylarının fen ve teknoloji dersi kapsamında “Okul dışı öğrenme etkinliklerini ” gerçekleştirme amaçlarının planlanmış davranış teorisi yoluyla belirlenmesi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Karadeniz, O. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde bilimsel ve sanatsal etkinlikler. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.367-386). Ankara: Pegem Akademi.
- Karadoğan, S. (2016). Eğitimde sınıf-okul dışı öğrenme uygulamaları ve yaşanan sorunlar. *Türkiye’de Eğitim Sorunlarına Yönelik Akademik Değerlendirmeler ve Çözüm Önerileri*, 48-84.
- Karaküçük, S. (1999). Okul yöneticilerinin ders dışı etkinliklere yaklaşımları. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 51-62.
- Keçe, M. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde resmi kurumlar. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.283-300). Ankara: Pegem Akademi.
- Köse, E. (2013). Eğitim kurumlarında gerçekleştirilen ders dışı etkinliklerin sınıflandırılmasına yönelik bir öneri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 2(2), 336-353.
- Köse, E. (2003). *İlköğretim düzeyinde ders dışı etkinliklerin akademik başarıya ve okul kültürünü algılamaya etkisi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kulu, M. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler eğitiminde mezarlıkların ve şehitliklerin kullanılması* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kuş, D. (2009). *İlköğretim programlarının, örtük programın ve okul dışı etmenlerin değerleri kazandırma etkililiğinin 8. sınıf ilköğretim*

- öğrencilerinin ve öğretmenlerinin görüşlerine göre incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Küpüç, E. (2014). *Sözlü tarih kavramı ve sözlü tarihin tarih öğretimindeki rolü* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Malkoç, S. & Kaya,E. (2015). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı okul ortamlarının kullanımı. *İlköğretim Online*, 14(3), 1079-1095.
- M.E.B. (2017a). e-Okul Yönetim Bilgi Sistemi Sosyal Etkinlik Modülü Pilot Uygulama Kılavuzu. http://tegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/27172215_Sosyal_Etkinlikler_Pilot_Uygulama_KYlavuzu.pdf adresinden 02.04.2020 tarihinde edinilmiştir.
- M.E.B. (2017b). Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği. http://karesi.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/12145229_Sosyal_Etkinlikler_Yynetmeli_Son_Hali-2019_Eylyl.pdf adresinden 18.01.2020 tarihinde edinilmiştir.
- MEB. (2018a). *Sosyal bilgiler dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 4, 5, 6 ve 7. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018b). *Hayat bilgisi dersi öğretim programı (ilkokul 1, 2, ve 3. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018c). *Beden eğitimi ve oyun dersi öğretim programı (ilkokul 1,2,3 ve 4. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018d). *Din kültürü ve ahlak bilgisi dersi öğretim programı (ilkokul 4 ve ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018e). *Trafik güvenliği dersi öğretim programı (ilkokul 4. sınıf)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018f). *Görsel sanatlar dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1,2,3,4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018g). *İngilizce dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 2,3,4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.

- MEB. (2018h). *Fen bilimleri dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018ı). *Müzik dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1,2,3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018i). *Matematik dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1,2,3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2018j). *İnsan hakları,yurttaşlık ve demokrasi dersi öğretim programı (ilkokul 4.sınıf)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2019a). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1,2,3,4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2019b). *Satranç öğretim programı (ilkokul)*. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB. (2019c). Millî Eğitim Bakanlığı Okul Dışı Öğrenme Ortamları Kılavuzu. <https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/118732/modresource/content/0/13.hafta%20%28mebkilavuz%29.pdf> adresinden 12.11.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Mert,B. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde sözlü ve yerel tarih uygulamalarının öğrencilerin kavramsal başarılarına ve farkındalık oluşturmalarına etkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Meydan,A. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde doğa eğitimi. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s.259-282). Ankara: Pegem Akademi.
- Nama,M. (2010). *Öğrencilerinin ders dışı etkinlikler konusundaki yaklaşımları* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- NCSS, (2000). Service-Learning: An essential component of citizenship education. <http://www.socialstudies.org/positions/servicelearning>
- Ocak,İ & Korkmaz,Ç. (2018). Fen bilimleri ve okul öncesi öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamları hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 4 (1), 18-38.

- Okay,S. (2012). *Meslek lisesi öğrencilerinin okul dışı zamanlarını değerlendirme şekilleri ve değerlendirme şekillerini etkileyen faktörler* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Öner,G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin ‘Okul dışı tarih öğretimi’ne ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4 (1), 89-121.
- Öner,G & Öztürk,M. (2019). Okul dışı öğrenme ve öğretim mekânları olarak bilim merkezleri: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının deneyimi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (özel sayı), 1-27.
- Özan,M.B. (2007). Öğrenmede motivasyon ve stres. Z.Cafoğlu, (Ed.), *Sınıf yönetimi el kitabı yeni gelişmeler doğrultusunda* içinde (s. 65-80). Ankara: Grafiker Yayıncılık.
- Özbaş,B.Ç. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel alanlar. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.205-223). Ankara: Pegem Akademi.
- Özdoğan,M. (2008). *Yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlanan yeni sosyal bilgiler programında aktif öğrenme tekniklerinin kullanımı (kalın ve bayat ilköğretim okulları örneği)* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Özen,Ç. (2014). *İlkokul öğrencilerinin okul dışında bilişim teknolojilerine erişim olanakları ve kullanım amaçlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Özsoy, O. (2005). *Etkin öğrenci, etkin öğretmen , etkin eğitim* (4.Baskı). İstanbul: Hayat Yayıncılık.
- Öztürk, A. (2019). *Okul dışı öğrenmeye ilişkin sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Öztürk, N., Altan, E.B. & Tan,S. (2019). Ortaokul öğrencilerinin “Geleceğe hazırlanıyorum: Problemlere çözüm arıyorum” projesinin kendilerine katkılarına yönelik değerlendirmelerinin incelenmesi. *Milli Eğitim*, 49(225), 153-179.

- Öztürk, Ö. T. (2012). *Ders dışı etkinlik olarak uygulanan sporla ilgili oyunların ortaöğretim öğrencilerinin iletişim becerisi algılarına etkisi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Öztürk, T. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde ev ödevleri. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.345-364). Ankara: Pegem Akademi.
- Özür, N. (2010). *Sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı etkinliklerin öğrenci başarısına etkisi* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Pendergast,S.,& Robinson,N.R. (2020). Secondary students' preferences for various learning conditions and music courses:A comparison of school music, out-of-school music, and nonmusic participants. *Journal of Research in Music Education*, 1-22.
- Poyraz,A. (1999). *Ortaöğretim kurumlarında ders dışı sportif faaliyetlerin organizasyon katılım sorunları ve çözüm yolları üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Randall,J.,O'Donnell,F., & Botha,S.M. (2020). Accelerated learning programs for out-of-school girls: The impact on student achievement and traditional school enrollment.*Forum for International Research in Education*, 6 (2), 1-23.
- Saraç, E. & Çiçek,Ö. (2017). Fen bilimleri öğretmenlerinin okul dışı öğrenme ortamlarındaki yaşantıları ile ilgili görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(3), 2147 – 1037.
- Saraç, H. (2017). Türkiye’de okul dışı öğrenme ortamlarına ilişkin yapılan araştırmalar: İçerik analizi çalışması. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 60-81.
- Sardoğan, M.E. & Karahan, T.F. (2012). Kişilik gelişimi. A.Kaya (Ed.), *Eğitim Psikolojisi* içinde (s.119-148). Ankara: Pegem Akademi.
- Sarıçam, F. (2015). *Öğrencilerin okul dışı sosyal medya kullanım amaçlarının öğrencilerin ders başarılarına etkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Selçuk, T. (2006). *Ortaöğretim öğrencilerinin ders dışı okul spor faaliyetlerine katılımı ve sorunları (Mersin ili örneği)* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Sezen, G. (2007). *Sosyo-ekonomik yapısı düşük öğrencilere yönelik ders dışı etkinliklerin sağlanması* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Sontay, G., Tutar, M. & Karamustafaoğlu, O. (2016). “Okul dışı öğrenme ortamları ile fen öğretimi” hakkında öğrenci görüşleri: Planetaryum gezisi. *İnformel Ortamlarda Araştırmalar Dergisi*, 1 (1), 1-24.
- Soytürk, M. (2011). *Ders dışı etkinlik olarak takım sporu yapan ve spor yapmayan ortaöğretim öğrencilerinin davranış örüntülerinin karşılaştırılması* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Sönmez, V. (2014). *Eğitim felsefesi* (12. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sözer, Y. & Oral B. (2016). Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenme süreci: Bir meta-sentez çalışması. *Uluslar Arası Journal of Eurasia Sosyal Bilimler*, 7(22), 278-310.
- Sözer, Y. (2015). *Sınıf içi öğrenmeleri destekleyen okul dışı aktif öğrenmeler: Bir meta-sentez çalışması* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Stubbé, H., Badri, A., Telford, R., Hulst, A. V., & Joolingen, W. V. (2016). E-learning Sudan, formal learning for out-of-school children. *The Electronic Journal of e-Learning*, 14 (2), 136-149.
- Şahin, M. (2010). *Lise öğrencilerinin okul sonrası zamanlarda şiddete yönelmesi ve ders dışı sporla ilişkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Şahin, S. (2019). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde sözlü tarih uygulamalarının etkililiği ve önemi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Şensoy, G. (2014). *Vatandaşlık bilgisi konularının öğretiminde okul dışı sahaların etkili kullanımı (Ordu ili örneği)* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Şimşek,A. & Kaymakçı,S. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminin amacı ve kapsamı. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.1-11). Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşek, C. L. (2011). Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları. <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/3072015091935Fen%20okul%20Oncesi%201.%20Baski.pdf> adresinden 18.01.2020 tarihinden edinilmiştir.
- Şimşek, U. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde tarihsel şehitlikler,anıt ve mezarlıkların kullanımı. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.225-233). Ankara: Pegem Akademi.
- Taşoğlu, M. (2010). *Coğrafya öğretiminde okul dışı etkinliklerin öğrencinin akademik başarısına etkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Tavşancıl, E. & Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri* (1. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Tay, B. & Uçuş, Ş. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler eğitiminde özel sektör kurumları. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.303-324). Ankara: Pegem Akademi.
- T.D.K. (2020). Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 18.01.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Tezdiker, F. (2007). *Ders dışı okuma: öğrencilerin ve öğretmenlerin başarılı ve başarısız olduğu noktalar ile amaç edinme algıları bakımından bir inceleme* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Tokcan, H. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi ve öğrenme teorileri. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.15-40). Ankara: Pegem Akademi.
- Topçuoğlu,Z. (2010). *İlköğretim devlet okullarında okulyönetiminin öğretmen başarısına etkisi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Tungaç, A.S. (2015). *Fen bilgisi öğretmenlerinin okul dışı (doğa deneyimine bağlı) çevre eğitime yönelik özyeterlik algıları, çevre bilgileri ve çevresel*

- tutumlarının incelenmesi: Mersin ili örneği* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Turan, İ. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde sanal müze ve turlar. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s.189-203). Ankara: Pegem Akademi.
- Ünaldı, İ. (2013). *Ders dışı etkinliklerden coğrafya bilgi yarışmalarının bu yarışmalara katılan öğrencilerin görüşlerine göre değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Vivier , S.C., & Lee,J.C. (2018). Because life doesn't just happen in a classroom elementary and middle school teacher perspectives on the benefits of, and obstacles to, out-of-school learning. *Issues in Teacher Education*, 27(2), 55-72.
- Yarar Kaptan, S. & Beldağ, A. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının okul dışı öğrenmeye ilişkin farkındalıklarının değerlendirilmesi. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 13(30), 347-366.
- Yaşın,İ. (2012). *İlköğretim 2. kademe ve ortaöğretimde ders dışı etkinliklere katılan öğretmen ve öğrencilerin ders dışı etkinliklerden beklentileri (Yozgat ili örneği)* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yayla, O. (2011). *Ivan Illich'in 'Okulsuz Toplum' önerisinin işlevselci ve çatışmacı yaklaşımlar açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yeşilbursa, C.C. (2015). Okul dışı sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih. A.Şimşek ve S. Kaymakçı, (Ed.), *Okul dışı sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s.303-324). Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, İ. & Aydın, N. (2019). Liselerde istenmeyen öğrenci davranışlarını konu edinen çalışmaların meta sentez yöntemiyle incelenmesi. *İlköğretim Online*, 18 (4), 1574-1608.
- Yıldırım, H.İ. (2020). The effect of using out-of-school learning environments in science teaching on motivation for learning science. *Participatory Educational Research*, 7(1), 143-161.

- Yıldırım, Y. (2010). *Coğrafya öğretmenlerinin uyguladıkları ders dışı etkinliklerin öğretim üzerine etkisi (İstanbul ili örneği)* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yıldız, B. (2010). *İstanbul ili Eyüp ilçesi ilköğretim okullarında görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin ders dışı spor aktivitelerine katılımlarının incelenmesi* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yıldız, H. (2017). *Öğrencilerin okul dışı vakitlerinin değerlendirilmesinde ailelerin rolü ve okul sosyal hizmeti* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yıldızhan, Y.H. (2015). *Okul dışı eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve toplumun beklentisi (Ankara ili örneği)* (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yılmaz, M. (2019). *Sosyal bilgiler öğretiminde yerel tarih öğelerinin kullanımına ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinin belirlenmesi: Trabzon örneği* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yorulmaz, E. (2016). *Sosyal bilgiler dersi kapsamında okul dışı çevrelerin kullanımı: Çorum yatılı arkeoloji müzesinde bir gün* (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

EKLER

EK-1

Sevgili Öğretmenim,

Bu veri toplama aracının amacı, “Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılmasına Yönelik Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri” başlıklı yüksek lisans tezi için veri elde etmektir. Form üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm kişisel bilgileriniz ile ilgili sorulardan, ikinci bölüm okul dışı öğrenme ile ilgili anket sorularından, üçüncü bölüm ise okul dışı öğrenme etkinliklerinin ilkökulda kullanılmasına yönelik hazırlanmış açık uçlu sorulardan oluşmaktadır.

Veri toplama aracıda bulunan maddeleri lütfen dikkatlice okuyarak cevaplayınız. Vereceğiniz cevaplar bilimsel çalışma dışında hiçbir yerde kullanılmayacak, başkaları ile paylaşılmayacaktır. Çalışmama olan katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Zeliha KAYA

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler

Enstitüsü

Sınıf Eğitimi A.B.D. Yüksek Lisans

Öğrencisi

I. BÖLÜM-KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1.	Cinsiyet:	Kadın () Erkek ()
2.	Yaş:	20-25 yaş () 26-30 yaş () 31-35 yaş () 36-40 yaş () 41-45 yaş () 46-50 yaş () 51 yaş ve üstü ()
3.	Medeni haliniz:	Evli () Bekar ()
4.	Çocuk sayısı:	Yok () Bir () İki () Üç () Dört () Beş ve üstü ()
5.	Eğitim düzeyiniz:	Ön lisans () Lisans () Yüksek lisans () Doktora ()

6.	Bitirilen okul türü:	Eğitim Fakültesi () Edebiyat Fakültesi () Yüksek Öğretmen Okulu ()	Eğitim Enstitüsü () Fen Fakültesi () Diğer.....
7.	Mesleki deneyim:	0-5 yıl () 16-20 yıl ()	6-10 yıl () 21 yıl ve üstü ()
8.	Çalıştığınız okul:	İl merkezi () İlçe merkezi ()	Köy ()
9.	Okuttuğunuz Sınıf:	1. Sınıf () 2. Sınıf () 3. Sınıf () 4. Sınıf ()	
10.	Sınıf mevcudunuz:	1-10 öğrenci () 21-30 öğrenci ()	11-20 öğrenci () 30 öğrenci ve üstü ()

II. OKUL DIŞI ÖĞRENME ETKİNLİKLERİ ANKETİ

Öğretim programlarıyla ilgili seminere katıldınız mı?			
Hayır ()		Evet, () LÜTFEN aşağıdaki boşluğa bahsediniz.	
Okul dışı öğrenme etkinlikleri ile ilgili seminere katıldınız mı?			
Hayır ()		Evet, () LÜTFEN aşağıdaki boşluğa bahsediniz.	
Sizce okul dışı öğrenme etkinlikleri gerekli midir?			
Hayır ()		Evet, () LÜTFEN aşağıdaki boşluğa kısaca açıklayınız.	
Öğretmenliğiniz boyunca hiç okul dışı öğrenme etkinliği gerçekleştirdiniz mi?			
Hayır ()		Evet, () LÜTFEN aşağıdaki boşluğa kısaca açıklayınız.	
Genel olarak okul dışı öğrenme etkinliklerini ne sıklıkla gerçekleştiriyorsunuz?			
Hiç () Yılda bir kez () Yılda 2-3 kez () Yılda 4-5 kez () Yılda 5'ten fazla ()			
Genel olarak okul dışı öğrenme etkinliklerini en çok hangi derste kullanıyorsunuz?(Sadece 1 tane işaretleyiniz.)			
Hayat bilgisi		Sosyal bilgiler	
Türkçe		Fen bilimleri	
Matematik		Fen ve teknoloji	
Beden eğitimi		Müzik	
Görsel sanatlar		İngilizce	
Diğer (.....)		Din kültürü ve ahlak bilgisi	

Aşağıda yer alan okul dışı öğrenme ortamlarını derslerinizde kullanma sıklığını belirtiniz.	Hiç	Çok az	Ara sıra	Sık	Çok sık
	1	2	3	4	5
Tarihsel çevre					
Sözlü tarih					
Yerel tarih					
Müzeler					
Sanal müze ve turlar					
Tarihsel alanlar					
Tarihsel şehitlik, anıt ve mezarlıklar					
Coğrafi alanlar					
Doğa eğitimi					
Resmi kurumlar					
Özel sektör kurumları					
Sivil toplum kuruluşları					
Ev ödevleri					
Bilimsel etkinlikler (<i>proje fuarları, kongreler, vb.</i>)					
Sanatsal etkinlikler (<i>sergiler, tiyatro vb.</i>)					
Sosyal medya					
Hizmet ederek öğrenme					
Diğer					
.....					

EK-2

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN	
Adı Soyadı	Zeliha KAYA
Kurumu / Üniversitesi	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Araştırma yapılacak iller	Rize
Araştırma yapılacak eğitim kurumu ve kademesi	Rize ilinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri
Araştırmanın konusu	Sınıf Öğretmenlerinin İlkokulda Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Kullanılmasına Yönelik Görüşleri
Üniversite / Kurum onayı	Var
Araştırma/proje/ödev/tez önerisi	Tez önerisi
Veri toplama araçları	Anket
Görüş istenilecek Birim/Birimler	-
KOMİSYON GÖRÜŞÜ	
Sunulan anketin sınıf öğretmenlerine uygulanmasında bir sakınca görülmemektedir.	
Komisyon kararı	Oybirliği / Oyçokluğu ile alınmıştır.
Muhalef üyenin Adı ve Soyadı:	Gerekçesi:

K O M İ S Y O N

9.08.2019
Komisyon Başkanı
Selçuk TORPİL

Üye
Onur KASAP

Üye
Resul KILIÇ

EK-3

T.C.
RİZE VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 57774812-605.01-E.14879439
Konu : Tez Çalışması İzni (Zeliha KAYA)

16.08.2019

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire Başkanlığının 01.08.2019 tarihli ve 1409 sayılı yazısı.

Rize Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sınıf Öğretmenliği Programı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Zeliha KAYA'nın, "Sınıf Öğretmenlerinin İlkokulda Okul Dışı Öğrenme Etkinliklerinin Kullanılmasına Yönelik Görüşleri" adlı yüksek lisans çalışması kapsamında ekte sunulan ölçme aracı 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılında, Rize ilinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerine uygulama isteği ilgi yazı ile bildirilmektedir.

Söz konusu ölçme aracının, 2019-2020 Eğitim Öğretim Yılında, Rize ilinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerine uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Selçuk TORPİL
Müdür a.
Şube Müdürü

Ek:
1- Üniversite Yazısı ve Ekleri
2- Araştırma Değerlendirme Formu

OLUR
16.08.2019

Salih YELKENCİ
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü V.

Adres: Rize Valiliği Hizmet Binası Kat:3

Bilgi için: Strateji Geliştirme Şubesi Ar-Ge Birimi

Elektronik Ağ: www.rize.meb.gov.tr
e-posta: arge53@meb.gov.tr

Tel: 0 (464) 280 53 77
Faks: 0 (464) 280 53 16

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden b741-2dfe-30f9-8d6e-8c40 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı	Zeliha KAYA		
Doğum Yeri ve Yılı			
Medeni Durumu			
Bildiği Yabancı Dil ve Düzeyi	İngilizce		
Öğrenim Durumu	Başlama ve Bitirme Yılı		Kurum Adı
Lisans	2012	2016	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Yüksek Lisans	2018	-	Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi
Doktora	-	-	
Çalıştığı Kurum (lar)		Başlama ve Ayrılma Yılı	
1.			
2.			
3.			
Üye Olduğu Bilimsel ve Mesleki Kuruluşlar			
Katıldığı Proje ve Toplantılar			
Yayınlar			
Aldığı Ödüller			
İletişim (e-posta)			